

E. Michael Jones

Tajemství Medžugorji

PRO FIDE CATHOLICA

Originální titul
Medjugorje: The Untold Story
Fidelity Press USA, první vyd. 1988

Z německého titulu E. Michael Jones, *Das Geheimnis von Medjugorje*,
Verlag Anton A. Schmid , Durach 1992
přeložil © Jaroslav Voříšek 2000

E. Michael Jones

Tajemství Medžugorji

PRO FIDE CATHOLICA

Povstanou nepraví Kristové a nepraví proroci, a budou činiti veliké zázraky a divy, takže by uvedli v blud, kdyby možno bylo, i vyvolené.

Mt 24,24

Obsah

Úvodní slovo editora českého překladu 7

Průvodní slovo 9

Předmluva vydavatele 10

Události v Medžugorji – místa, osoby a pojmy 11

KAPITOLA I

Vizionáři a kněží

Matka Boží si přeje deset minut 14 Každovečerní zjevení 15 Šedá, růžová a žlutá 15 Vím to i nevím 17 Jsem vždy ráda, když mluvíte co možná nejvíc 18 Kdo komu vysvětluje zjevení? 18 Šablonovitý postup 19 Teologické úskoky 20 Příběh zakrváceného kapesníku 21 Přesvědčený odpůrce 22 Dva suspendovaní kněží 23 Periferní zjevení 25 Vlasic přísahá, že žádný deník neexistuje 25 Nejnovější obrat 26

KAPITOLA II

Mekka entuziasistů

Údajná uzdravení 28 Nemohli by to uznat za zázrak 29 Pověst o překvapivém obrácení 30 Strašná, ohavná zvířata 30 Všechno bylo oranžové 31 Entuziasmus a úloha Církve 32 Všeobecné normy jednání církevního řádu 33 Uvidět neznamená uvěřit 33 Promarněná autorita 34 Dábel pracuje dvojkolejně 35 Gnosticismus a montanismus 35

KAPITOLA III

Znamení a zázraky: Medžugorje a charismatici

Životopis jako příklad 37 Mnoho spásy i mimo Církev 38 Jízlivý racionalismus 39 Znamení a zázraky 39 Krize 40 Problém ekumenické senzitivity 41 Příchod nového věku 42 Podobná ambivalence 43 Posedlý Medžugorjí 43 Dvě rozhodující věci 44 Skučel rozčilením 44 Tenký led 45 Déle než se čekalo 46 Varování 47 Neuvěřitelná uzavřenost srdce 47 Změna nálady mezi žáky 48 Zázrak během vyučování 49 Spirituální sestup 49 Všeobecná nejistota 50 Nebezpečí 50 Nebezpečí pro víru 51 Ratzinger Report 52 Rozhodující otázka 53 Kritéria 54

KAPITOLA IV

Zastírací manévr

Neříkej jeho jméno 55 Každý by chtěl být čestný 56 Zastírací manévr 57 Účinné, ale špinavé 58 Nervózně a vyhýbavě 58 Padělání 59 Kdo jsou hlavní aktéři? 60 Manipulování „vizionáři“ 61 Proč nepočkal, až s tím byla hotova? 62

KAPITOLA V

Co se opravdu stalo

Charismaticko-meditativní modlitební skupiny 65 Sensitivity Training 65 Zesil tlak skupiny 66 Mystické prožitky 67 Duši hubící síla 68 Kalifornizace Chorvatska 69 Nevěřící Jidáši 69 Místo skoncování s věcí ji P. Zovko sám přebírá 70 Byla poněkud nerozhodná 70 Zarážející smích 71 Modifikovaná teorie 72 Reakce lidí 73 Ze-

ptejte se Gospy, zda se chce zjevit v kostele 73 Nový rozmach 74 Gospa je zde! 74 Salem Village 1692 75 Ošklivé počínání děvčat 76 Medžugorje a Salem 76 Spolehlivé znamení 76 Tlak zevnitř 77 Sexuální fantazie 78 Velikášství aneb neřešené sexuální konflikty 79 Východisko z nesnází 80 Volání o pomoc? 80 Odpověděl malý chlapec 81 Postskriptum 82

KAPITOLA VI

Medžugorje se rozplývá v dým – Jugoslávští biskupové říkají: Ne

Prohlášení jugoslávské biskupské konference ve světle tisku 83 Převrací se smysl: putující příslovce 84 Důkazní břemeno pravosti 85 Hlas Církve 85 Obhájci se nevzdávají 86 Objektivní stanovisko 89 Účinek negativního posudku na skupiny a hnutí 89 Ztráta hodnověrnosti charizmatického hnutí 90 Svědectví charizmatika 91 Sahání po moci 93 Manipulace, lež, pomluva 94 Typické intriky fanatika 96 Vzpouora proti Církvi 97

Dokumentace

Kardinál Ratzinger k Medžugorji 101 Biskup Pavao Zanić o dokumentu jugoslávské biskupské konference 102 Papež přijímá mostarského biskupa a mluví s ním o událostech v Medžugorji 102

Doslov 104

Seznam literatury 105

Index 108

Úvodní slovo editora českého překladu

Co nejstručněji řečeno, hlavním záměrem údajného mariánského zjevení v Medžugorji bylo „zastínit“ La Salettu a Fatimu s jejich znepokojujícími proroctvími o propadnutí Říma bludům. Proto také nová pokoncilní církev zpočátku zjevení v Medžugorji přímo i nepřímo (prostřednictvím svých nesčetných pomocných organizací jako charismatici, letničáři atd.) horlivě propagovala. Když se však kolem Medžugorje začaly ozývat stále silnější pochybnosti a vycházet najevo i vyslovené manipulace, triky a podvody, odmítla se ke zjevení jednoznačně vyjádřit. V dnešní pokoncilní „církví“ je „rozhodnutí“ o uznání či neuznání medžugorského zjevení prakticky ponecháno na úsudku každého jednotlivého kněze i laika – ryzí „názorová pluralita“ v praxi! Vyplatí se proto pozorně si přečíst, a raději hned dvakrát, interview s kardinálem Ratzingerem, současným papežem pokoncilní církve (viz dokumentaci ke konci knihy).

Kde je skutečná padělatelská dílna, to se sice jmenovitě nedozvíme ani ze znamenité Jonesovy knihy, ale jistě příliš nechybíme předpokladem, že stopa míří do zasvěcených zednářských kruhů v pokoncilním Vatikánu. Ať už zdánlivé mariánské zjevení nakonec vyšlo odkudkoli, jisté je tolik, že alespoň v jedné věci záměr svých tvůrců splnilo: Podpořilo další chaos i rozklad v řadách katolíků a znamenitě nahrálo nejruznějším charismatickým a tzv. letničářským hnutím.

Případ kolem údajného zjevení v Medžugorji také dokládá, jak snadno podlehnou nejruznějším chimérám a mnohdy vysloveným podvodům lidé, kteří v důsledku celkového rozkladu společnosti a hlavně zrady vedení pokoncilní církve ztratili jistotu pravé víry i oporu duchovenstva. Dokládá to jen namátkou několik citátů z díla Michaela E. Jonese:

„Ustavičným nebezpečím je podle Knoxe okolnost, že „je mezi křesťanství Kristovo a křesťanství Církve vrážen klín. To by pak mohlo znamenat, že by se věřící odvraceli od církevní autority a odvolávali se na platnost privátních zjevení. A jakmile by se s tím jednou začalo, ocitli bychom se jednou nohou na šikmé ploše cesty k roztržce s Církví.“ – Ďábel má pro každého pohotově individuální strategii a dost možná že specificky právě pro nejhrolivější z nově obrácených.“

„Je těžké žít podle víry dokonce i v těch nejlepších časech, kdy Církev přesvědčivě působí a ve svých úředních vyhlášeních vystupuje monolitně. Obzvláště těžké je to v naší době, kdy se Církvi nedostává přesvědčivosti ani jednoty. Dalo by se říci, že zjevení přibývá úměrně ke stupni chaosu v Církvi, a skutečně také jsou falešná zjevení často falešnými vizionáři skupována přesně k tomuto cíli. ... Stejným tempem, jakým roste význam pseudozjevení, zaujímá také postupně místo, které by mělo náležet Církvi. Zjevení se stává duchovním vůdcem svého stoupence. Stává se mu skutečným učitelským úřadem a když se náhodou Církev proti takovému zjevení vysloví tím, že je např. neuzná – pak tím hůře pro Církev.“

„Protože je Církev ochromena, obracejí se věřící k tomu, kdo mluví s takovou autoritou, jakou dříve nacházeli právě v Církvi. Chorobné bažení po znameních a zázracích není ničím jiným, než ukazatelem chaosu v Církvi. Hledající tohoto druhu budou jistým způsobem mezi námi stále podobně jako chudí. Pokud však vlastní imunitní systém Církve nefunguje správně, jejich počet vždy stoupá.“

Ve službách Satanovy synagogy stojí také letniční neboli charizmatické hnutí. Jeho úkolem je mj. dodat nový rozmach nové „pokoncilní“ církvi. Letniční hnutí povstalo z okultní frakce protestantismu. Jeho symbolem je právě Medžugorje, jež má, jak už řečeno, „zastínit“ Fatimu a La Salettu. Hnutí disponuje různými seskupeními a sdruženími, která si říkají „mariánská“. Je třeba mít na paměti, že pro okultisty neexistuje žádné panství ducha, aniž by současně jistým způsobem netvořilo protějšek zvláště významných zjevení Panny Marie. Rozhodující úder Satana musí být veden proti Nejsvětější Panně, a jak lze „požehnanou mezi ženami“ účinněji napadat než tím, že se přijme její podoba a mluví se její řečí?

„Vizionáři“ také mluví o velkém zázračném znamení, které i po tolika letech na sebe podle všeho nechává čekat. Avšak ani neustále oddalované znamení neodrazuje statisíce a miliony poutníků od cesty do vrchoviny v Hercegovině. Buď je tedy pravdou to, co se tam tvrdí, nebo se jedná o největší podvod století a snad i celých církevních dějin – přinejmenším vyjádřeno v číslech.

Čtenář má poprvé možnost dočíst se neznámou historii toho, co se v Medžugorji skutečně stalo: Příběh, který rozštěpil Církev, příběh, který přiměl komunisty uvěřit v rudou Madonu, příběh, který byl až dosud prakticky úplně zamlčován.

Všechno to i mnohé další podává a dokládá autor nejen klidným a přesvědčivým, ale také mimořádně poutavým způsobem. Proto lze jeho knihu jen vřele doporučit.

Průvodní slovo

Překladatelka¹ knihy E. Michaela Jonese mne požádala o úvodní slovo. Rád jsem vyhověl, protože se autor svou publikací snaží o jistou protiváhu propagandě, rozpoutané kolem zdánlivě neustávajícího údajného zjevení v Medžugorji. Údajného proto, že již dlouho je zde dostatek důvodů pochybovat o jeho „pravosti“. Diecézní biskup, odvážný msgre Pavao Zanić, to dělal od samého začátku a jistě pro něj muselo být zadostiučiněním, když i biskupská konference (tehdejší) Jugoslávie po letech důkladného zkoumání prohlásila, že zde nejsou žádné důkazy nadpřirozeného původu údajného zjevení.

E. M. Jones pečlivě probádal úctyhodnou řadu skutečností kolem Medžugorji a dospěl k zarážejícím závěrům: *Zjevení nemohou být pravá!* Nelze popřít, že nás to staví před obtížný problém – Medžugorje se mezitím stalo poutním místem, k němuž proudí věřící katolíci z blízka i daleka, kde se modlí, zpovídají, přijímají a posilují svůj náboženský život. Tato skutečnost nám samozřejmě posouzení fenoménu Medžugorji nijak neulehčuje. Avšak milost Boží nepůsobí v lidských srdcích proto, že na určitém místě docházelo ke zjevením, nýbrž z toho důvodu, že ji nám On sám daruje, aby tak přivedl věřící k věčnému životu.

Lidové hnutí, které se vynořilo v oficiální komunistické Jugoslávii, našlo odezvu i daleko za hranicemi země. Ve „zjevení“ se spatřuje posílení a potvrzení (nikoli důkaz) katolické víry, a tak tisíce a tisíce proudí k místu, kde se měla Maria ukázat. Poutníci jsou již předem ochotni věřit, že zjevení je pravé, a bezpočet dalších zvědavců i zbožných návštěvníků přitahuje i okolnost, že neustává. To všechno ovšem není žádným důkazem pravosti zjevení, spíše to jen znovu potvrzuje, že Bůh uděluje svoji milost těm, kdož o ni prosí a že upřímná srdce věří, že nám daroval Marii za matku. Cesty Páně jsou nevyzpytatelné.

Přesto zůstává skutečností, že opravdu nadpřirozené události mají pro Církev a její věřící veliký, ba mimořádný význam. V takovém případě ale musejí být nezvratně jisté a kompetentními církevními autoritami uznány za pravé. Zjevení náleží do kategorie zázraků, resp. zázračných a přirozeným způsobem nevysvětlitelných jevů. Nejsou důkazem pro víru, avšak přesto připomínají, že jsou pro ni rozumové důvody. Proto se v Církvi stále ještě dějí zázraky. Idealismus (iracionální pocitové přesvědčení, že se křesťanství odvozuje z pouhého náboženského cítění) pochází od mocností zla. Je naprosto jisté, že se v průběhu staletí Maria skutečně vyjevila na různých místech světa. Bylo to tolikrát, že by na jednom zjevení více nebo méně nemuselo zvláště záležet. Čest Církve a její důstojnost však příkazují, aby všechny zprávy o zázracích a zjeveních byly důkladně prozkoumány, a za pravé se považují pouze ty z nich, která byla zcela jistě prokázána. V případě Medžugorji tomu tak bohužel není.

*Prof. dr. J. P. M. van der Ploeg O. P.
Nijmegen, Holandsko*

¹ Jde o průvodní slovo k německému vydání, takže se zde mluví o překladatelce z anglického originálu.

Předmluva vydavatele

Nakladatelství, jehož program je označen „Pro Fide Catholica“, je povinno vydávat svědectví. Ježíš Kristus, který prohlásil, že On je pravda a jenž přišel, aby nás skrze ni osvobodil, přišel nakonec i proto, aby překazil dílo ďábla, „otce lži“.

I když se však „otec lži“ často vydává za „anděla světla“ a dokonce „svede celý svět“, přesto jeho vláda nepotrvá věčně. To platí i ohledně fenoménu Medžugorji, jehož lživost již byla přesvědčivě odhalena naším autorem J. Rothkranzem. Američan E. M. Jones svým spisem „Medjugorje: The Untold Story“ rovněž působivě ukázal a vyložil, že „zjevení“ a „poselství“ v Medžugorji nemohou pocházet z nebes. Jeho mezitím rozšířené a ke stavu r. 1991 aktualizované dílo předkládáme čtenáři v naději, že přijde doba, kdy všichni přátelé pravdy rozpoznají podvod století v Medžugorji jako dílo „otce lži“ a opovrhnou jím.

Vydavatelství Anton A. Schmid

Události v Medžugorji – místa, osoby a pojmy

Místa:

Medžugorje: vesnice (3 000 obyvatel) v Bosně-Hercegovině, 40 km od Jaderského moře na úpatí Križevacu, na jehož vrcholku byl r. 1933 vztyčen kříž.

Bijakovici: malá osada (součást Medžugorji), rodiště většiny vizionářů, ležící na úpatí Podbrda, náležející k Crnici, kde došlo k první události.

Citluk: správní středisko okresu, vzdálené tři kilometry od Medžugorji.

Mostar: hlavní město Hercegoviny (63 000 obyvatel), diecézní sídlo biskupa Zaniče, kompetentního i pro Medžugorji.

Split: obchodní přístav (169 000 obyvatel) na Jadranu, arcidiecéze arcibiskupa Franjo Franiče, nadšeného bojovníka za Medžugorji.

Záhřeb: hlavní město Chorvatska (650 000 obyvatel), arcidiecéze kardinála Franjo Kuhariče, předsedy jugoslávské biskupské konference.

vrchy u Medžugorji: Križevac (zvaný také Křížová nebo Krucifixová hora), Crnica a Podbrdo.

Osoby:

Vizionáři:

VICKA Ivankovićová (* 3. 9. 1964)

MIRJANA Dragicevićová (* 18. 3. 1965)

MARIJA Pavlovićová (* 1. 4. 1965)

IVAN Dragicević (* 25. 5. 1965)

IVANKA Ivankovićová (* 21. 6. 1966, vdaná)

JAKOV Colo (* 6. 3. 1971)

MARIJANA Vasiljová a JELENA Vasiljová měly niterné promluvy od konce roku 1981.

Otcové františkáni v Medžugorji:

v červnu 1981:

Jozo ZOVKO, farář

Zrinko CUVALO, kaplan

v srpnu 1981:

Tomislav VLASIĆ, duchovní vůdce vizionářů do září 1984

Zrinko CUVALO, farář od konce 1984 do 1985

od srpna 1982 do září 1988:

Tomislav PERVAN, farář

od konce 1984 do konce 1985:

Slavko BARBARIĆ, duchovní vůdce vizionářů

od konce 1985 do září 1988:

Tomislav PERVAN, farář

Petar LJUBIČIĆ, kaplan

Ivan DUGANDZIĆ, kaplan a člen první komise, zřízené mostarským biskupem

Dobroslav STOJIĆ, kaplan

Dva suspendování otcové františkáni, r. 1982 vyloučení z řádu:

Ivica VEGO (od r. 1988 ženatý)

Ivan PRUSINA

Čtyři františkáni, kteří napsali knihy o Medžugorji:

Ljudevit RUPČIĆ (1983)

Svetozar KRALJEVIĆ (1984)

Janko BUBALO (1984)

Ivo SIVRIĆ (1988)

Dva biskupové v konfliktu:

msgre Pavao ZANIĆ, biskup z Mostaru-Duvna, zaměřený proti zjevením

msgre Franjo FRANIĆ, biskup ze Splitu, obhájce zjevení v Medžugorji

Církevní autority, požadující novou vyšetřující komisi, dosud vedenou od r. 1987 jugoslávskou biskupskou konferencí:

kardinál Joseph RATZINGER, prefekt kongregace pro víru

Pojmy:

Gospa: v chorvatštině je toto slovo označením pro paní a v dané souvislosti se užívá jako zvláštní označení pro Matku Boží.

Sensitivity Training: Výraz *sensitivity* je pojem z oblasti psychologie. Zde slouží k označení různých forem terapeutické skupinové práce, přičemž se rozvíjí větší skupinové vědomí a ustupuje role jednotlivce.

Boundary: (= závory, mříže) a jsou jimi míněny zábrany nebo formy uzavřenosti. *Boundary breakers* mají takovou blokaci prorazit.

Encounter-group: (resp. *Encounter*). Malá skupina, intenzívně se zabývající mezilidskými vztahy. Takto mají být odstraněny duševní blokace a poruchy kontaktů.

KAPITOLA I

„Vizionáři“ a kněží

V květnu již bývá v Medžugorji pořádně horko. Sluncem zářící kupole modrého nebe nehybně spočívá nad kamenitou půdou Chorvatska jako skleněný příkrov nad rozžhavenou pánví. Lidé z celého světa, z Irska, Filipín, Chicaga i South Bendu se snaží předržet nápor poledního žáru. Zatímco domácí lidé i turisté obědvají nebo prostě drží siestu, stojí jeden z „proroků“ na hromadě kamení při cestě v Bijakovici, vesnici farnosti svatého Jakuba. Kamenná kupa je asi sto metrů od jeho domu na ideálním místě blízko křižovatky, sloužící jako obrátka pro turistické autobusy. – Když se chce „prorok“ setkat s poutníky, což se podle všeho stává dost pravidelně, nemusí tedy chodit ani příliš daleko.

Naše skupina, která vystoupala na úpatí kostela svatého Jakuba, tam nachází připravené dva autobusy. Setkání s „vizionářem“ je již v plném proudu a tak se prostě mísíme do shromážděného zástupu, abychom si vyslechli, o co tu jde. Ivan, stojící na hromadě kamení, má po obou stranách průvodce, kteří překládají otázky turistů a jeho odpovědi. Ivan se zdá být dosti rozohněn, ale i unaven.

„Měl také pekelná vidění?“, zajímá se jeden z návštěvníků.

„Ne, neměl,“ odpovídá průvodce, který vypadá stejně mladě jako Ivan, tedy něco kolem dvacítky.

„Měl jste v poslední době vidění Matky Boží?“, ptá se nějaká žena.

„Matku Boží vídá každý den v 18,40.“

„A kde, kde...?“

„Na chrámové galerii.“

„Včera byl ve Fatimě velký svátek,“ říká žena z Filipín, „viděl jste Ji i včera?“

Dnes je 14. května. Poutníci, podle všeho dobře obeznámení s podrobnostmi jednotlivých zjevení naší moderní doby, očekávají možná víc znamení současně. Ivan se však zdá být takovou otázkou podrážděn, nebo přinejmenším jeho tlumočící průvodce.

„Říká: ‚Právě jsem vám oznámil, že jsem Ji spatřil zcela nedávno a že Ji vídám každý den‘.“

Přítomní se tím však nedávají odbýt; jejich dychtivost po znameních a zázracích je bezmála hmatatelná. Jediná potíže spočívá v tom, že tito lidé jsou až podivně rozpačití, pokud jde o správné otázky, které by měli klást tomuto modernímu orákulu, jež je dennodenně v přímém styku s nadpřirozenem. Maně to připomíná Chestertonův známý bonmot, že moderní člověk vynalezl rádio přesně v tu chvíli, kdy si uvědomil, že už nemá co říci. Nyní mají naši poutníci možnost rozmlouvat s oním světem, a právě to je viditelně připravuje o řeč.

„Je Matka Boží potěšena veškerou tou horlivostí a zbožností?“, chce po chvíli mlčení vědět jedna Irka.

„Odpověď zní, že pokud máme třicet růženců denně pouze na rtech, pak to nestačí. Při modlení růžence i při každé jiné modlitbě musí být přítomno i srdce a každé slovo musí být niterně vědomě procitováno. Máme vnímat každé slovo. A

Ivan by se zase vás rád zeptal, jak často se modlíte Otčenáš? Jak často? Kolik času na něj potřebujete? Takto se vás táže.“

„Matka Boží si přeje deset minut“

Vlna poněkud nervózního smíchu prozrazuje, že věštcovým vyptáváním jsou shromáždění poutníci trochu zaraženi. Někaký muž soudí „asi deset vteřin“; náš vizionář opáčí: „Matka Boží si přeje deset minut.“

„Deset minut,“ opakuje zástup udiveně. Těžko říci, zda lidé nemohou uvěřit, nebo jednoduše žasnou nad Ivanovou zbožností.

„Jde totiž o to,“ vysvětluje tlumočnick, „aby se přemýšlelo o každém vyřčeném slově.“

Zvědavost poutníků je Ivanovou modlitební praxí citelně roznícena.

„A kolik času potřebuje na celý růženec?“ ptá se Američan.

„Na celý růženec,“ zní Ivanova odpověď, „potřebuji dvě až dvě a půl hodiny.“

Jednohlasný šum zástupu je vyjádřením úžasu nad věštcovou zbožností.

Ivan parodicky napodobil hukot davu a jednoznačným pohybem natáhl ruce dopředu, jako by jej chtěl od sebe odstrčit. Okamžik byl zvolen znamenitě – lidé se začali smát tak nevázaně, až je průvodce musel napomenout, že rozhovor s vizionářem je vážná věc:

„To by stačilo, nedělejme z toho frašku. Tázete-li se, nerušte sami odpověď a nechte i ostatní naslouchat.“

Pokud se ovšem z rozhovoru začala skutečně tak trochu stávat fraška, pak je třeba spravedlivě konstatovat, že za humornou stránku věci je z největší části odpovědný právě Ivan.

Blížila se doba oběda a pod kolmými slunečními paprsky začalo být opravdu horko, avšak v hloubi duše mne trápila otázka, proč se vizionář sám dostává do takové situace. Snažil jsem se představit si sestru Lucii, jednu z fatimských vizionářek, že by v tričku firmy Adidas takto stála na kupě kamení na okraji portugalského městečka Aljustrel, ale moje obrazivost na to nestačila. U Lucie, žijící v ústraní kláštera v Coimbre, je prostě nepředstavitelné, že by mohla sloužit jako atrakce pro turisty. Když jsem před sedmi lety navštívil její klášter se skupinou mládeže, nepodařilo se ani P. Robertu Foxovi, vedoucímu fatimského apoštolátu v USA,² aby ji spatřil, přestože po léta vodil mladé poutníky do Fatimy. Snad tím měli být věřící ušetřeni naslouchání banalitám vlastních otázek. Sestra Lucia nejspíše věděla o víře ledacos z toho, co Ivan jednoduše nepochopil. Na rozdíl od portugalské řeholnice, která před třiasedmdesáti lety spatřila Svatou Pannu, předala poselství a tiše odešla ze scény, rozhodli se vizionáři z Medžugorji stát se součástí turistického průmyslu. *International Marketing Tour* nabízí každému katolickému jednateli jako prémii volnou jízdenku, jestliže zajistí skupinu alespoň patnácti účastníků. Jako přídavek k prohlídce Mostaru a Dubrovníku se tam nabízejí „*soukromé mše na místě zjevení u svatého Jakuba a domácí návštěva vizionáře.*“ – Vnucuje se otázka, jak vůbec může cestování agentura takové privátní setkání zor-

² Je vydavatelem časopisu *Fatima Family Messenger* (náklad 10 000).

ganizovat. Avšak od doby, kdy začalo být slovo *privat* zneužíváno k ospravedlňování potratů – přinejmenším tedy v USA – se jeho význam zatemnil a pozměnil.

Každovečerní zjevení

Jak již bylo výše řečeno, nedokázal jsem si prostě představit sestru Lucii v podobné situaci jako Ivana, avšak použitelnost „vizionářů“ v Medžugorji je hlavní atrakcí. Kněz, vedoucí náš zájezd, prohlásil, že by se mu nepodařilo dostat lidi do Lourd nebo do Fatimy, protože chtějí tam, kde se Svatá Panna právě zjevuje. Stále znovu se nám důrazně opakuje, že vizionáři nejsou jiní než ostatní, že jsou zkrátka *normální*. Odhlédneme-li na okamžik od poselství, která jsou střídavě příšerná i banální, vypadá to nakonec tak, jakoby Matka Boží sestoupila z nebes jen proto, aby nás utvrdila o normalnosti stavu dvacátého století. Každodenní kontakt se Svatou Pannou „vizionářům“ hlavu nepopletl, znovu a znovu zdůrazňují apologeti Medžugorji. Ve své nejnovější knize³ líčí sestra Lucy Rooneyová SND a P. Robert Faricy SJ chování dětí při mši před Štědrým večerem r. 1985:

„Marija přichází po zjevení do sakristie, aby se účastnila mše svaté. Poté, co měla Vicka zjevení ve svém domě, přichází obvykle na večerní mši. Jak se zdá, po zdravotní stránce se jí vede lépe.

Poslední večer zde byl i Jakov, jak se nyní častěji stává. Choval se naivně až hloupě a dobíral si Mariju. Je mu již čtrnáct let, ale na svůj věk působí nezrale. Z pouhé zpozdilosti si omotal hlavu šálou na způsob turbanu. Často jsem se za něj modlila. Ivan je téměř jeho opakem: mlčenlivý, tvrdohlavý, občas nevlídný až příkrý, vážný a zdrženlivý. Jakov je čilý, uličnický, otevřený a vždy ochotný k žertování. Oba jsou naprosto normální.“⁴

Je však *normální*, aby se čtrnáctiletý mladík takto choval při mši svaté? Když byl můj starší syn v jeho věku, nikdy nic takového neprováděl; již jako dvouletý se při bohoslužbě choval přiměřeněji. Avšak otázka nebyla správně postavena. Rozhodující zde není, je-li takové chování normální u čtrnáctiletého, nýbrž zda odpovídá člověku, jemuž se v posledních čtyřiaadvaceti hodinách dostalo návštěvy Svaté Panny! Může se tak chovat člověk, který zažil osobní setkání s Královnou nebes večer 23. prosince, právě před nocí narození Jejího Syna? P. Faricy je patrně toho názoru. Čím déle se však zabýváme daným tématem, tím je zřejmější, že děti zvěstující nám údajná poselství nevystupují před světem samy. Je zde totiž až příliš mnoho lidí, kteří je následují a vysvětlují nám, co vizionáři svými výpověďmi vlastně míní, a to bez ohledu na absurdnost řečeného.

Šedá, růžová a žlutá

V televizním pořadu *20/20*, který vysílá ABC News, před nepřiliš dlouhým časem⁵ oznámila Vicka světu, jaké to je přijít do nebe. Zatímco je na obrazovce vidět

³ *Franciscan Herald Press*, Chicago 1988.

⁴ *Medjugorje Journal*, str. 63.

⁵ 17. června 1988.

mírně se usmívající vizionářku, vysvětluje průvodce americkému televiznímu publiku, že nebe je:

„obrovský, nekonečný prostor, ozařovaný velikým světlem, jaké nikde na světě není k vidění. Vidí tam [Vicka] mnoho lidí, kteří se procházejí, modlí se a zpívají. Jsou všichni ve stejném věku, podle vzhledu asi tak 33 let, a jejich oblečení má pouze tři barvy: šedou, růžovou a žlutou. Kolem hlav se jim vznášejí andělíčkové.“

Šedá, růžová a žlutá?

A moderátor *20/20* pokračuje: „Nevěřícím to možná připadá směšné, ale ne těm, kdož vyrůstali v přísně katolickém prostředí, v němž jsou znamení a zázraky přijímány jako součást náboženského života.“ – Jinými slovy je to všechno směšné, ale pouze pro nekatolíky. Katolíci věří každému směšnému nesmyslu; jen ať si zůstanou u svých komických zvyklostí! Hlasatel pak ještě vysvětluje, že podle názoru teologů musí vizionáři přijímat a předávat poselství tak, jak to odpovídá jejich kulturním poměrům. Avšak jakým kulturním poměrům odpovídá šedé, růžové a žluté odění? Protože jsem sám v Chorvatsku byl, mohu s jistotou dosvědčit, že se tam lidé takto neoblékají. Naopak je pravdou, že Chorvatsko – stejně jako celá Boží země – je mnohem barevnější a ne tak omšelé jako „nebe“ naší Vicky.

Teolog Mark Miravalle z univerzity v Steubenville a autor disertace i dvou knih o Medžugorji zastává v zásadě tentýž náhled jako teologové, na něž se odvolával pořad *20/20*. Když jsem se ho ptal na zmiňovanou výpověď, podle níž jsou všichni v nebi oblečeni šedě, růžově nebo žlutě, odpověděl, že jde asi tak o „úroveň Vicky“. Dodal, „že podle své úrovně pak může Vicka takto zacházet i s nebeskými záležitostmi.“ – Avšak pouze tím přece nelze odbýt sedm let poselství, která měla pocházet od Panny Marie!

Dalším tématem, k němuž se ještě dále dostaneme, je okolnost, že poselství jsou dalekosáhle – byť i nepřímou – formulována a poté i vysvětlována a vnučována světu určitými osobami z okolí „vizionářů“. Nejzákladnější skutečností tzv. zjevení v Medžugorji je však to, že poselství jsou přijímána skrze množství filtrů, čehož si ovšem průměrný poutník vůbec nevšimne!

Názorný příklad se nachází v knize *A Thousand Encounters with the Blessed Virgin Mary in Medjugorje*.⁶ Zmíněné dílo je velice užitečné, protože převážně pozůstává z dosud nepublikovaných přepisů zvukových záznamů výpovědí vizionářky Vicky. Pro naše téma je mimořádně vhodná pasáž ze str. 54, kde s ní P. Janko Bubalo rozmlouvá o způsobu oblečení Nejsvětější Panny při Jejích zjeveních:

Janko: „Nedávno jsi mi vyprávěla, že je Panna někdy zvláště oděna.“

Vicka: „Ano, opravdu zvláštním způsobem, pokud se týká barvy. Někdy, ne však často, měla na sobě zlaté roucho, ale jinak byl styl oblečení vždy tentýž.“

Janko: „A proč se někdy odívá tak nádherně okázale?“

Vicka: „Jak to mám vědět? Nemůžu se jí přece zeptat!“

Janko: (nedotčen poněkud nezdvořilým tónem odpovědi) „Bylo to, jak soudím, při důležitých příležitostech?“

Vicka: „Ano, stalo se tak při několika nejdůležitějších svátcích.“

⁶ Bubalo, německý titul: *Ich schaute die Gottesmutter. Gespräche mit der Seherin Vicka in Medjugorje*.

Janko: „A vzpomínáš si na takové příležitosti?“

Vicka: „Ó ano, jak bych si mohla nevzpomenout! Jeden z těch svátků mi obzvlášť utkvěl v paměti – slaví se přibližně koncem března.“

Janko: „Svátek Zvěstování Panny Marie?“

Vicka: „Nevím, něco nám vyprávěla o tomto dni, ale nemohu si vzpomenout.“

Janko: „Takže nevíš, co se ten den slaví.“

„Vím to i nevím“

Vicka: „Vím to i nevím. Neuvádějte mne do rozpaků...“

Janko: „Vicko, v ten den vzpomínáme události, kdy anděl zvěstoval Marii, že přijala Ducha Svatého a světu se narodí Spasitel.“

Vicka: „Vlastně jsem si to myslela, jen jsem si tím nebyla jista. Panna tedy dělala dobře, že byla tak šťastná.“

Janko: „Byla šťastná?“

Vicka: „Nikdy jsem ji tak šťastnou neviděla, dokonce ani ne o Vánocích. Téměř tančila radostí.“

Janko: „Dobrá, přejdeme teď k něčemu jinému, zvláště k tomu, že – jak říkáš – nelze krásu Matky Boží slovy popsat.“

Tato pasáž je příznačná hned z více důvodů. Předně nám podává obrázek poměru „vizionářů“ k těm, kdo poselství propagují, tedy v první řadě ke kněžím. Tak zvaná zjevení jsou podle všeho výsledkem náповědí P. Bubala, který mezery ve Vicčiných vědomostech vyplňuje svými teologickými znalostmi. Nadto ještě jde o jasnou známku toho, co Vicka zná a ví o víře. Této mladé dámě – v době citovaného rozhovoru jí bylo 21 let – zjevně není známo, co je zvěstování. Lze se právem podívat, když takto odpovídá ten, kdo se pravidelně modlí růženec, avšak ještě mnohem podivnější to je, má-li dotyčná osoba údajně *každodenní* setkání se Svatou Pannou. Ale přijdou ještě prazvláštější věci. P. Bubalo píše:⁷

„11. 4. 1985 mi Vicka sdělila, že Svatá Panna den předtím ukončila líčení svého životopisu. Jednoduchým výpočtem nám vychází, že Panna skutečně po 825 dní [!!] vyprávěla svůj životní příběh. Bezprostředně poté začala Vicku informovat o osudu světa a nakázala jí vést deník, což ta také, pokud vím, věrně splnila.“

P. Bubalo neústupně zastává názor, že se Vicce dostalo poučení o životě Matky Boží osobně od samotné Svaté Panny. Zdůrazňuje to ještě víc než sama Vicka, jak dokazuje prepis zvukového záznamu. V následujícím rozhovoru je velice zajímavé sledovat, jakým směrem zde informace vlastně proudí:

Janko: „O událostech v Medžugorji poněkud lépe informovaní lidé také vědí, že Panna ti – jak říkáš – vylíčila svůj život a požádala tě o jeho zaznamenání.“

Vicka: „Ano, to souhlasí. A co s tím?“

Janko: „Nejdřív mi pověz, komu Panna o svém životě vyprávěla.“

Vicka: „Pokud vím, tak všem kromě Mirjany.“

Janko: „A vyprávěla svůj životní příběh všem současně?“

⁷ Bubalo, *A Thousand Encounters with the Blessed Virgin Mary in Medjugorje*, str. 222.

Vicka: „To nevím jistě. Myslím ale, že o tom začala vyprávět Ivanovi ještě před ostatními. A s Marijí to udělala jinak.“

Janko: „Jak to myslíš?“

Vicka: „Když se jí Panna zjevila v Mostaru, nevyprávěla už dál svůj příběh; to dělala jenom v Medžugorji.“

Janko: „Ano, to souhlasí. Všech jsem se na to jednotlivě vyptával. Pokud chceš, mohu to trochu objasnit.“

„Jsem vždy ráda, když mluvíte co možná nejvíc“

Vicka: „Ano, přirozeně. Jsem vždy ráda, když mluvíte co možná nejvíc.“

Není příliš těžké pochopit, proč jsme si na tomto místě zreprodukovali vzpomínky Vicky z veřejného vyptávání. Máme zde jednadvacetiletou ženu, které se bezmála po tři roky dostávalo osobního naučení o životě Svaté Panny, ale vzdor tomu nedokáže vysvětlit, co je to zvěstování, přestože by se od ní jistě dalo očekávat, že o něm rozjímá při modlení růžence. K tomuto přiznání se pak ještě pojí – pro citovaný dialog tak příznačná – ochota kněze doplnit její chybějící vědomosti. Namísto logického směřování k nějakému závěru P. Bubalo maří – z pohledu pozorovatele – čas osvěžováním její paměti resp. nadhazováním toho, co má říkat!

Když se tedy Vicka vyjádřila v tom smyslu, že je jen ráda, když P. Bubalo mluví za ni, ten v tom samozřejmě pokračuje a vysvětluje, jak byl mystikům líčen život Svaté Panny:

„Panna začala, jak informuje Ivan, líčit svůj život dne 22. 12 1982. Řekl, že mu jej popsala během dvou zjevení a skončila 7. 1. 1983. Ostatním vizionářům začala vyprávět své životné osudy 7. 1. 1983. Vyprávěla je také Ivance každý den až do 22. 5. Svě líčení života skončila s Jakovem o něco dříve, ale on mi důvod toho nechtěl vysvětlit; proč, to nevím.

17. 7. 1983 pak Panna přestala s vyprávěním svého života Mariji. Ve tvém případě, jak víme, tomu bylo zase jinak. Začala ti jej – stejně jako ostatním – líčit 7. 1., ale jak sama říkáš, pokračuje v tom dodnes. Mariji ale svůj životní příběh podala opět jiným způsobem.“

Vicka: „Ano, něco málo se o tom zmínila, ale není mi to zcela jasné.“

Kdo komu vysvětluje zjevení?

Vzhledem k výše ukázanému podání průběhu věci není taková otázka vůbec unfair, jak by se mohlo někomu zdát. Vysvětluje zde Vicka zjevení P. Bubalovi anebo jen poslušně reaguje na jeho sugestivní otázky a slova, jimiž ji pobádá a podněcuje? Chceme-li opravdu porozumět, oč se zde jedná, je stěžejní následující otázka: Jsou zde rozhodující „mystici“, nebo jsou naopak oni sami řízení?

Jakýkoli přístup k „mystikům“ je možný pouze přes osoby, které je stále obklopují, ať už jsou to průvodci nebo kněží. Během osobního setkání s Vickou u ní doma v Bijakovici jsem se jí začal vyptávat, zda snad již budou zjevení končit. Protože Vicka mluví jen srbochorvatsky, tlumočila nám její sestřenice Draga Ivankovićová, která je rovněž průvodkyně turistů a bydlí v téže ulici. Vicka na mou otázku odpověděla záporně, tedy že zjevení ještě neskončí, přestože se jí již dostalo devíti

z údajných deseti tajemství. Když jsem ji požádal, aby mi blíže vysvětlila konflikt s místním biskupem, Draga řekla: „Biskup neví, co dělá,“ načež prohlásila, že je pozdě a interview skončil.

V samotné obci na úpatí cesty vedoucí na Križevac jsme na rohu jedné z ulic spatřili dosti veliký shluk lidí. Jak se dalo domyslet, byla tam středem zájmu „vizionářka“, v našem případě Marijana, vizionářka „druhé generace“, které se nedostalo zjevení, nýbrž pouze niterného oslovení. Podle očekávání byla rovněž doprovázena svým průvodcem a tlumočnickem, který třímal v ruce zlatobílý praporek. A stejně jako předešle u Ivana byla i zde otevřena brána fantazii poutníků snad až přespříliš. Dotazy postupně ustávaly, Marijana vypadala zamyšleně a pokukovala na dvorek svého domu, kde si podle všeho dobře povídaly její matka, teta a sestra.

„Je pravda,“ využil jsem chvíle ticha mezi dotazy, „že Nejsvětější Panna lidi prosila, aby se modlili čtyři hodiny denně?“

„Ano,“ zněla odpověď prostřednictvím průvodce.

Tak neslýchaně heroická zbožnost, jakou Panna z Medžugorji od lidí vyžaduje, samozřejmě stále více jítřila můj zájem. V dobách, kdy v porovnání s našimi časy bylo od lidí v tomto ohledu vyžadováno více, prosila Naše Milá Paní z Fatimy, aby se každý den pomodlili růženec, a přesto budoucnost potvrdila, že zdaleka ne všichni tuto skromnou výzvu uposlechli. – Vzhledem k takovému neúspěchu tedy nyní Svátá Panna zvýšila „dávku“ požadavkem života v modlitbě s dvěma posty o chlebu a vodě v týdnu, což by i přísný mnich považoval za heroické.

Jednou večer doma v Americe, kdy se obě malé děti chystaly ke spaní a nás ještě čekal úklid a nádobí, jsem skončil denní růženec s myšlenkou, že bychom se teď podle Matky Boží z Medžugorji měli modlit ještě další tři a půl hodiny. Odpovídá takový požadavek životu normálního laika?

„Míni to Nejsvětější Panna pro každého?“ zeptal jsem se Marijany.

„Samozřejmě,“ zněla její odpověď.

„I pro rodiny s dětmi?“

Ještě než byla poslední otázka přeložena a nežli mohla Marijana odpovědět, rozesmáli se přítomní, kteří rozuměli anglicky. Co následovalo, je nepochybně dosti subjektivní, avšak poté, co otázka byla Marijaně přeložena, odpověděla dalším agresivním „samozřejmě“ a podívala se na mne pohledem, který nelze popsat jinak než jako rozpačitý. Najednou už před námi nestálo orákulum z chorvatských Delf, ale patnáctileté děvče, mluvící se čtyřicetiletým mužem, který má děti starší než je ona sama. Od té chvíle pak Marijana vypadala, jako by její jedinou tužbou bylo ukrýt se doma u maminky.

Šablonovitý postup

Opravdu všechno jde jako podle jediné šablony. Jakmile některý z „mystiků“ pronese cosi, co by hrozilo zajít k absurdnosti, nesouvislosti nebo rozpornosti, je zde vždy osoba (většinou právě přítomný kněz), která se už postará, aby všechno řečené znělo teologicky přijatelně. Ivan Dugandžić, jeden z kněží v Medžugorji, je exegeta a promoval z filosofie na jedné z německých univerzit. Mluví dokonale německy; ostatně všichni z tamních kněží ovládají více jazyků a tak se mi od něj bez

pomoci tlumočnicka dostalo vysvětlení ohledně výše zmíněné výzvy ke čtyřem hodinám denně. „Je to myšleno ohledně dynamiky, vycházející ze zdejšího života a rostoucí událostmi, k nimž zde došlo.“

„Ale copak to opravdu řekla?“, zeptal jsem se ohledně Nejsvětější Panny.

„Opravdu to tak řekla, ale jejímu požadavku je třeba rozumět z hlediska řečené dynamiky. Vysvětlím, co tím například myslím já, když se o této dynamice zmiňuji. Na počátku, když vizionáři vystupovali na horu, chtěli se před začátkem zjevení doma pomodlit a ptali se, co se vlastně mají modlit. Panna jim mohla doporučit jenom to, co již dříve znali, a tím byly určitě pouze jednoduché modlitby. Kredo, sedmkrát Otčenáš a sedmkrát Zdrávas Maria. Zdejší lidé se tak modlili odedávna a podle nich pak i jejich děti. A tak jim Matka Boží prostě poradila modlit se to, co jim doporučila. Teprve o rok později přišla výzva k modlitbě růžence, a prozatím jenom k rozjímání o radostných, bolestných nebo slavných tajemstvích. Tato fáze trvala dva roky. Až potom následovala výzva k modlení celého růžencového žaltáře. To je tedy ta dynamika, o níž mluvím, takový je postup. Je to způsob, na nějž ve svých přednáškách odkazuji jako na školu, výuku modlitby.“

Stejně jako P. Dugandžić, mají i otcové Slavko Barbarić a Tomislav Pervan univerzitní vzdělání, mluví plynně německy a vystupují otevřeně a sympaticky. Jsou plně přesvědčeni o nadpřirozeném charakteru zdejších událostí. Jsou si rovněž naprosto jisti tím, že se Nejsvětější Panna zjevila dětem a že jejich úlohou zde je být k dispozici zástupu poutníků, kteří se na ně den co den vrhají z přeplněných autobusů. Z pohledu poutníků jsou kněží srdcem všeho, co se tu děje. Po absolvovaném povinném běhu „trestní uličkou“ prodejců suvenýrů spatří poutník nejprve kostel. Protože se v celém údolí doslova a do písmene jinak nic neděje, soustřeďuje se na něj dění celého dne, a je těžké objevit něco jiného než pozitivní. Od rána do večera se zde slouží mše v různých jazycích. Mimo kostel naslouchají kněží zpovědím. V čase večerní pobožnosti přicházejí lidé, modlí se růženec, a berou účast na mši svaté.

Jedinou spojitost mezi „vizionáři“ a kostelem jsem zažil v květnu 1988, když o půl sedmé večer přišel do kostela Ivan, aby ve zvonici kostelní věže přijal svou vizi. Ivan je jediný z vizionářů, který Svatou Pannu vidá každý den v kostele. Vicika si tehdy popálila obličej a měla své vidění doma. Ivanka byla také s malou dcerkou. Mirjana byla v Sarajevu a Jakov se sice zdržoval někde v okolí, ale ke zjevení v kostele nepřišel. Marija dlela tou dobou v Parmě u P. Tomislava Vlasiće na vyžádaných exerciciích a její međžugorské poselství bylo proto po celý měsíc předáváno z Itálie telefonicky.

Teologické úskoky

Celé břemeno tedy spočívá na Ivanovi, který se po deseti minutách znovu objevuje ve dveřích zvonice a pak odchází na prostranství za kostelem, kde zůstává až do konce bohoslužby. Na rozdíl od dřívějšího vedení P. Tomislavem se už „vizionáři“ mše neúčastní. Je opravdu těžko říci, zda se na ní podílí i Ivan. Stojí v nejzazším koutě kostelního areálu a nějaký čas tráví hovorem s přáteli. Kdybychom pátrali po něčem symbolickém v postoji „vizionářů“, asi by se nenašlo nic lepšího, než

je právě Ivanovo chování: Stojí venku na pomezí chrámového obvodu a polí a buď se baví s kamarády nebo se účastní bohoslužby – těžko říci, co opravdu dělá. „Vizionáři“ jsou teď okrajovými figurami událostí, které sami dali do pohybu, a tak je průměrný poutník konfrontován s dvojitou realitou, která v jeho očích splývá v jedno. Vidí „vizionáře“ pod patronátem Církve a nevnímá nápovědi, přicházející ze zákulisí. Je to buď matoucí nebo úplně jednoduché – podle důvtipu pozorovatele. Všechno připomíná obratné teologické střihové montáže, bleskové střídání obrazů, jako se to dělá ve filmu, kde záběry hlavní hvězdy a náhradníka z komparsu jdou tak rychle a dovedně za sebou, že divák věří vidět na plátně tutéž postavu. A podobně je tomu podle všeho i s poměrem mezi „vizionáři“ a kněžími v kostele svatého Jakuba. Jestliže se dostatečně rychle osciluje dopředu a dozadu mezi nevěrohodnými výpověďmi „vizionářů“ a teologicky důvtipnými vysvětlivkami kněží, pozorovatel snadno zapomíná, že se mluví o dvou zcela rozdílných věcech. Všeobecný dojem, který si poutník z kostela odnáší, je určován již mocnou působivostí katolické zbožnosti. Nelze se nedomout pohledem na předlouhou řadu lidí, čekajících na vyzpovídání. Přestože je zpověď čímsi zázračným, a stejně tak podivuhodný je fakt zpovídajících se lidí; je možné proto soudit, že se kvůli tomu také zjeví Svatá Panna?

Zdejší františkáni by byli rádi, kdybychom tomu věřili. Naléhavě mluví o ovoci, jako by bylo něčím, co může vyrůst bez stromu, který musí být zakořeněn v tvrdé realitě skutečnosti.

„Poslyšte,“ vykládá P. Barbarić vážně, „jen v samotném Rakousku je na pět set mezbugorských modlitebních sdružení.“

„To je všechno dobré a správné,“ odpovídám, „ale pokud tato modlitební shromáždění nemají kořeny v pravém zjevení, mohlo by zde nakonec být ohromné také množství rozčarovaných a zklamaných lidí.“

Barbarić takovou možnost odmítá vzít v úvahu. A každá další rozprava pak probíhá podle osvědčeného modelu teologů, kteří s okázalou učeností namlouvají poutníkům i ostatním věřícím, že se výpovědím „vizionářů“ musí věřit bez ohledu na to, jak absurdně již na první pohled vypadají.

Příběh zakrváceného kapesníku

Dobrou ilustrací výše řečeného je tzv. *Příběh zakrváceného kapesníku*. Zápis o 72. zjevení ze 4. 9. 1981 pochází z deníku Vicky:

„Dnes jsme viděli Gospu v Marijanině domě – tedy já, Marija, Ivanka a Jakov. V 18,20 jsme se začali modlit a Gospa přišla okamžitě. Ptali jsme se jí na některé františkány, bratry a sestry, i na ty, kdož sem přicházejí. ... Gospa řekla, že by měli přicházet v co největším počtu, aby se mohli více modlit a vzdávat díky Bohu. Ptali jsme se jí také na jednoho muže, který spatřil cestou Ježíše, když právě vezl několik lidí k cíli jejich cesty. Zmíněný řidič potkal muže, po celém těle pokrytého krví, a ten – byl to Ježíš – mu dal zakrvácený kapesník s prosbou, aby jej hodil do řeky. Řidič pak pokračoval v jízdě jen zcela krátce, když potkal nějakou ženu. Byla to Panna Maria a prosila jej, aby jí zakrvácený kapesník dal. Náš řidič jí zdvořile nabídl svůj vlastní, ale Gospa chtěla jen ten zakrvácený. Když jí ho řidič podal, Go-

spa podotkla: ‚Kdybys mi ten kapesník nedal, byl by to konec světa.‘ Gospa nám potvrdila, že to celé je pravda.“⁸

Pro citovaný text je příznačná skutečnost, že pochází z Vicčina deníku. Žádný z kněží, s nimiž jsem u svatého Jakuba mluvil, pravost tohoto příběhu nezpochybnil. Místo toho dělali co mohli, aby vysvětlili jeho význam. P. Dugandžić, který až dosud uměl vysvětlit ostatní výpovědi „vizionářů“, upadl v tomto případě do viditelných rozpaků, než našel následující slova:

„Ten příběh je pro mne velikou záhadou. Mohu vám pouze zopakovat, co mi řekl jistý básník jako příznak toho, jak různě lidé reagují. Poté, co vyslechl náš příběh, přišel za mnou a řekl: ‚Víte, tahle historka pro mne znamená velice hodně.‘ Co vám mám povědět? Nikdy jsem se opravdově nesnažil najít v tom smysl. Jsou přece příběhy v Písmu – a to jsem sám exegeta – které rovněž neumím vysvětlit. Ale takové věci jsou okrajové. Nemusím umět všechno vysvětlit.

Od počátku jsem se nikdy nepokoušel o vysvětlení všeho. Sledoval jsem zde dynamiku víry a přitom jsem dospěl k pocitu jistoty. Musí na tom být něco opravdového, a to i vzdor všem obtížím i dosud nezodpovězeným otázkám.“⁹

To je jistě dojemný projev víry, ale nelze si nepoložit otázku, zda není až nemístný vzhledem k absolutní směšnosti tzv. poselství.

Přesvědčený odpůrce

Biskup Pavao Zanić z Mostaru, místně příslušný ordinář pro Medžugorji a přesvědčený odpůrce zjevení, vidí věc jinak a jednodušeji. Podle něj je celý příběh absurdní. Matka Boží by se nezjevila na Zemi jen proto, aby prohodila pár nesmyslů, a proto se zde také nezjevuje. Všechno je to podvod. V dopisu z 15. 1. 1988 (v angličtině), který mi biskup Zanić zaslal, opakuje důtklivě stanovisko, jež obhajuje po léta: „Již dávno jsem přesvědčen, že poselství nepocházejí od Ní. Nejde tu o žádné zázraky, nýbrž všechno dohromady je jen série podvodů, neposlušnost vůči Církvi a chorobné pomatení. Významnou roli zde mají také peníze a osobní zájmy. Jedná se o náboženství, o sektu, o velký rozkol až válku uvnitř Církve.“ – Biskup mne požádal o zveřejnění projevu, který přednesl 25. 7. 1987 před svatojakubským kostelem, v němž mj. vyslovil přesvědčení, že *zasluhuje pekla* ten, kdo hlásá věřícím nepravdy o Bohu, Ježíši a Marii.

Biskup Zanić je mužem přímého postoje, silnou osobností, a jeho kázání v Medžugorji je toho jasným výrazem. K věčným a viditelným znamením, slibovaným „vizionáři“, která však na sebe po dlouhých sedm let stále nechávají čekat, říká biskup následující:

„Já, Tvůj služebník, biskup mostarský, spatřuji a přijímám Tvé velké znamení, které se nám během těchto šesti let stalo bezpečným a jasným. ... Tím znamením je Tvé trvalé MLČENÍ. ... Děkuji Ti, Pane, že jsi mi svým mlčením po šest let ukazoval, zda tady promlouváš, zda se zjevuješ, zda svěřuješ poselství a tajemství. ... Svatá Panno, Matko Kristova i nás nehodných, vypros mír pro nepokojnou částku

⁸ Vicka Ivakovićová, *Deník*.

⁹ Rozhovor s autorem.

Církev v diecézi Mostar, a zvláště pak prosím za toto místo, za zdejší farnost, kde je nesčetněkrát bráno nadarmo Tvé jméno v prosloveh, které nejsou Tvými. Dej, aby ustaly smyšlenky o Tvých poselstvích. Přijmi, Svatá Panno, jako zadostiučinění upřímné modlitby zbožných duší, vzdálených fanatismu a neposlušnosti vůči Církvi.“¹⁰

Historika se zakrváceným kapesníkem je příznačná jako vzácný příklad v tomto střetnutí, v němž obě strany akceptují stejnou výchozí situaci jako základ pro diskusi. Jestliže se čtenář soustředí výhradně na tuto historiku, má tím přinejmenším možnost porovnat šíři záběru rozdílných výkladů obou stran sporu.

Ke zdiskreditování promedžugorské strany jsou však vody už příliš zakalené. René Laurentin ve své nedávno vydané knize *Corpus chronologique de Messages*,¹¹ která má být podle jeho tvrzení definitivním soupisem všech poselství, však příběh s kapesníkem zcela vypustil. Protože se však všichni františkáni z medžugorské farnosti zaručují za jeho pravost, můžeme se jen domnívat, že jej Laurentin sám považuje za absurdní a proto se obává, že by skrze něj mohla být zpochybněna i pravost zjevení. Takto slepé stranění však vrhá špatné světlo pouze na velkého vědce a historika Laurentina.

Dva suspendovaní kněží

Další událostí, kterou obě strany uvádějí jako pravou, je zásah Panny v případě dvou suspendovaných františkánských kněží, Ivana Prusiny a Ivici Vega.

„Tito dva kněží,“ říká P. Ivan Dugandžić, „se nacházeli v obtížné situaci. Zašli za vizionáři a ptali se jich, zda mají opravdu opustit řád a vzdát se kněžské činnosti. Odpověď vyzněla v tom smyslu, že biskup v jejich záležitosti jednal ukvapeně. Bůh potřebuje každého kněze, a biskup by se měl s láskou ujmout každého z nich; místo toho se přenáhli. Vicka Ivankovićová našim dvěma kněžím předala toto poselství. Ptali jsme se sami sebe, co má taková zpráva znamenat, a jako teolog jsem k tomu podal následující vysvětlení: ‚Matka Boží nemluvila proti biskupovi, nýbrž pronesla slova útěchy pro tyto dva mladé lidi, kteří se nacházejí v těžké situaci a chtějí i nadále působit jako kněží.‘ Je zde ostatně něco, o čem se biskup nikdy nezmínil: Svatá Panna řekla Vegovi a Prusinovi, že by mši svatou neměli sloužit veřejně, aby biskupa neuráželi. To je tedy obsahem poselství. A když je biskup citoval, udělal to silně polemickým způsobem a nechal poselství vyznít ostřeji, než jak ve skutečnosti je.“

Skutečností však zůstává, že tzv. *poselství útěchy* Svaté Panny páterům Prusinovi a Vegovi je naopak dosti ostré v kritice biskupa. Stejně jako historika se zakrváceným kapesníkem je i zmíněné poselství ve Vicčině deníku¹² zaneseno pod datem 19. 12. 1981:

„Ptala jsem se Gospý ohledně jednoho problému v Hercegovině, který se zvláště týká Ivicy Vega. Gospa řekla, že největší odpovědnost za tento nepořádek má bis-

¹⁰ Srv. *Kathpress/Beilage*, str. 9/164/ 27. 8. 1987.

¹¹ Laurentin, *Corpus*.

¹² Ivankovićová, *Deník*.

kup Zanić. P. Vego nenese žádnou vinu, ale biskup má veškerou moc. Povzbuzovala P. Vego, aby zůstal v Mostaru a neodcházel někam jinam.“¹³

Podle deníkového záznamu k 3. 1. 1982 Gospa údajně Vice řekla: „Ivica nemá žádnou vinu. Když jsou otcové vyloučeni [z řádu], měli by být stateční. Každý den opakovaně říkám ‚pokoj, pokoj!‘, ale neklidu přibývá. Ivica není vinen. ... Biskup nenastolil pořádek, a za to je odpovědný. Nezůstane pořád biskupem. Vyhlásím spravedlnost v království.“¹⁴

Ke 20. 1. 1982 Vicka píše: „Ptali jsme se Gospy, co by měli P. Prusina a P. Vego dělat, kdyby byli vyloučeni. Gospa odpověděla: ‚Jsou nevinni a biskup svým rozhodnutím jednal ukvapeně. Měli by zůstat, hodně se modlit, a nechat i ostatní za sebe modlit.“¹⁵

Na tomto místě je jistě zajímavé zjištění, že zmínění dva kněží byli z řádu vyloučeni teprve 29. 1. 1982, tedy až devět dní poté, co si Vicka zapsala do deníku výše citovanou poznámku. P. Ivo Sivrić OFM tuto diskrepanci konstatuje i ve své knize *The Hidden Side of Medjugorje*, ale nenabízí pro ni žádné vysvětlení. Je ovšem možné, že biskupovo rozhodnutí bylo nějakou indiskrétností známo dřív, nežli vyšel úřední dekret.

16. 4. 1982, tři měsíce poté, co byli P. Prusina a P. Vego propuštěni z řádu, zproštěni slibu a suspendováni *a divinis* (a budiž zde hned konstatováno, že to nenařídil biskup, ale sami františkáni), vyptávala se Vicka znovu na tuto záležitost. „Matko Boží,“ zapsala si do deníku, „noviny tvrdí, že františkáni suspendovali Ivana a Ivicu.“ – Gospa však odpověděla: „Nejsou suspendováni.“ Pak se pousmála: „Řekni jim, ať navzdory všemu zůstanou klidní a neztrácejí odvalu. Jsou mnohé zkoušky, které mají přestat.“¹⁶

O deset dní později, 26. 4. 1982, řekla údajně Gospa Vice: „Biskup vůči těm dvěma neprojevil jiskřičku skutečné Boží lásky. Pokud jde o něj, měli by Ivan s Ivicou zachovat pokoj i navzdory tomu, že na ně vložil takové břemeno. Co biskup udělal, neodpovídá vůli Boží, nýbrž tomu, čeho se mu zachtělo. Avšak jednou zavládne spravedlnost, a to tak, jak dávno nebylo vídáno.“¹⁷

Ve světle autentických textů z deníku Vicky tedy vypadá situace poněkud dramatičtěji, než jak nám chce namluvit P. Dugandžić. Svatá Panna nejenže jasně strání dvěma suspendovaným kněžím proti místně příslušnému biskupovi, ale dokonce měla i Vice tvrdit, že nejsou suspendováni a vyloučeni z řádu. Neuškodí znovu připomenout, že Prusinu a Vego nevyloučil biskup, nýbrž františkáni. Nadto ještě měla Panna suspendované kněze povzbuzovat a vyzývat je, aby zůstali a přinejmenším neveřejně působili dál jako kněží – a přesně to oni také udělali. Prusina a Vego i po suspendování dál sloužili mše a zpovídali. Obě strany to shodně konstatují, a nejednotnost mezi nimi spočívá pouze v tom, kde se tak dělo.

¹³ Sivric, *The Hidden*.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž, str. 121.

Biskup Zanić tvrdil, že oba kněží po suspendování *a divinis* sloužili mše a zpovídali v Medžugorji. Páter Dugandžić přiznává, že to konali, ale ne v Medžugorji.

„Nikdy nebyli kaplany v Medžugorji,“ říká rozhodně. „Zde takto nebyli činní. S Medžugorjí byli spojeni jen nepřímo, tedy asi do té míry jako ostatní lidé, kteří kladou otázky vizionářům.“

P. Barbarić zaujímá střední postoj k věci mezi Zanićem a Dugandžićem. Kategoricky popírá, že by oba kněží sloužili mše v kostele svatého Jakuba. Pokud však jde o otázku zpovídání, tam už tak absolutní není:

„Snad s někým tu a tam promluvili, ale jinak zde nikdy nebyli pastoračně činní.“

„Ani po suspendování?“

„Zde ne, ale dělali to v Mostaru.“

„Neznamená to však neplatnost takových zpovědí?“

„Nevím,“ odpověděl Barbarić. „Věřím však, že je lépe nedávat s tím do spojitosti zjevení. Chápete? Se zjevením to nemá co dělat.“

Periferní zjevení

P. Barbarić považuje celý případ suspendovaných kněží za okrajový jev, přesto však vypadá vážněji, než on i P. Dugandžić připouštějí. I když si na okamžik odmyslíme roli místního biskupa, musíme si položit otázku, zda by se Svatá Panna ujala dvou suspendovaných kněží, podávajících i nadále ilegálně svátosti. Kromě toho lze už jen konstatovat, že Matka Boží údajně kritizovala postoj biskupa jako příliš tvrdý a unfair, a to navzdory všem snahám páterů Dugandžiće i Barbariće rozmělnit poselství v tom smyslu, že biskup jednal přenáhleně. Propagandisté z Medžugorji stylizovali biskupa tak, jako by byl zjeveními osobně dotčen a stal se proto nesmiřitelným a smrtelným nepřítelem „vizionářských dětí“ i františkánů, avšak biskup sám podává celý případ zcela objektivně a neosobně. Je možné, aby Matka Boží sama podkopávala autoritu své Církve povzbuzováním obou kněží k dalšímu nedovolenému výkonu funkce? Takto vidí biskup danou situaci.

Stejně jako samotnými poselstvími byl biskup právem popuzen i způsobem, jakým se dozvěděl o poselstvích ve Vicčině deníku. Až do konce roku 1983 o existenci nějakého deníku nevěděl vůbec nic. Pak k němu do Mostaru přišel jezuita jménem Radogast Grafenauer a představil se jako odborník na *rozlišování duchů*. Poté, co si vyslechl několik zvukových záznamů, které mu biskup dal k dispozici, rozhodl se upustit od návštěvy Medžugorji, protože došel k přesvědčení, že se *tam Madona nezjevila*. Podle dokumentu,¹⁸ zveřejněného ordinariátem v Mostaru, jej však biskup přemluvil, aby tam přesto šel. Pod vlivem P. Tomislava Vlasiće OFM, který tehdy působil u svatého Jakuba, však jezuita svůj názor na zjevení zcela změnil. Vlasić zřejmě použil právě deníkových pasáží ke změně Grafenauerova postoje a ten se pak tímž způsobem pokoušel pozměnit i biskupův náhled na věc. Pokus však vyvolal pravý opak – biskup se stal ještě podezřívavějším.

Vlasić přísahá, že žádný deník neexistuje

¹⁸ Zanić (13. 1. 1984), *Sudbina „Dnevnika ukaznanja“ Vicke Ivanković iz Međugorje (Osud „Deníku zjevení“ Vicky Ivankovićové z Medžugorji)*, viz také Sivric, *The Hidden*, str. 199 a 414.

Během následujícího roku biskup několikrát přijal P. Vlasiće a Vicku, přičemž oba střídavě biskupa prosili o zveřejnění výňatků z deníku, a hned zase jeho existenci popírali. Jednou dokonce Vlasić biskupovi přísahal na kříž, že žádný takový deník není. Poté, co se biskup osobně dostavil do kostela svatého Jakuba, aby si od něj deník vyžádal, mu Vlasić nakonec předal svou vlastní *kroniku zjevení*. Při jejím pročitání biskup narazil na místo, datované 16. 3. 1982, kde Vlasić osobně zmiňuje rozhovor s Vickou o deníku, který podle jeho přísahy ze 16. 10. 1983 *nikdy neměl existovat!* Jinými slovy to znamená, že P. Vlasić lhal stejně tak, jako lhala i Vicka, a biskup postupně poznával, že všechno je podvod.

Nejnovější obrat

Ten v našem příběhu nastal tím, že jedna řádová sestra, činná v Medžugorji, čekala dítě s františkánem Vegou. Stejně jako v dříve zmíněných případech se i zde obě strany shodují na faktech, ale různí se v jejich interpretaci. Postoj biskupa je velmi prostý – podle něj by Svatá Panna nikdy k takovému jednání nevybízela suspendovaného kněze, který nadto ilegálně podává svátosti. A už vůbec je nemyslitelné, že by dala Panna černé na bílém oprávnění knězi, který chce mít poměr s řádovou sestrou. Podle *scénáře*, který se u P. Vegy vymkl režii z ruky, by byla Matka Boží ve stejné situaci jako Rosalyn Carterová, když se nechala vyfotografovat s Jimem Jonesem.¹⁹

Františkáni v Medžugorji tvrdí, že všechno to je vůči zjevení pouze okrajové. P. Dugandžić připouští, „že jsou určité problémy“, a že případ Vegy a těhotné řeholnice „pro nás představuje obtíž navíc“. Avšak P. Barbarić trvá na tom, že tato „záležitost je zcela podružná“.

Těžko se však ubránit pocitu, že františkáni podávají věci dvojím způsobem. Na jedné straně se snaží oslabovat nesrovnalosti a absurdnosti ve výpovědích „vizionářů“ tím, že zdůrazňují tzv. plody zjevení a každý pokus o přiložení normálních měřítek odbývají jako slovíčkaření, na druhé straně jsou však hotovi ohodnotit pozitivní elementy jako zmíněné plody. Všechno *ostatní* negativní, co je spojeno se zjevením, diskvalifikují jako *nepodstatné*, a to i tehdy, když to Matka Boží údajně sama schválila.

Františkáni nemohou kráčet po dvou různých cestách. Chceme-li medžugorské zjevení posuzovat podle jeho ovoce, pak musíme na misku vah položit také lži, podrývání církevní autority i těhotnou řeholnici. Úplný obrázek nám nedává ani předlouhá řada lidí, toužících po zpovědi. Taková zbožnost je spíše úkonem zbožnosti Církve obecně než specificky zjevení. V pohledu lidí, přicházejících do Medžugorji, však tyto dva aspekty beznadějně splývají. Poutníci přicházejí, vidí kostel plný lidí a usuzují z toho, že se tak děje se souhlasem příslušné církevní vrchnosti, byť i tomu tak ve skutečnosti není. Poutníci hledí na autoritu kněží, znají jejich

¹⁹ Jim Jones je pověstný kápo sekty, který zhruba s tisícovkou svých stoupenců založil kolonii *Jonestown* v Guyaně, kde zřídil hrůznou diktaturu a nakonec je téměř všechny nechal spáchat sebevraždu. Rosalyn Carterová se s Jonesem nechala vyfotografovat, aby podpořila jeho práci mezi bezdomovci.

zdejší postavení a vyvozují z toho, že jejich autorita potvrzuje pravost zjevení. Kromě výstupu na kopec patří k oblíbenému sportu mnohých poutníků i vyvozování ukvapených závěrů. Jistě je zde také hodně pravé zbožnosti, ale vedle ní bují zbožnost přemrštěná, která není příliš zdravá a povznášející. Msgr Knox, známý anglický apologeta Církve, by to nazval *entuziasmem* nebo *extrémním nadpřirozenem*, jak zní jeho další výraz. A píše-li Knox ve své proslulé knize *Enthusiasm*, že entuziasista žádá od milosti Boží „hmatatelnější výsledky než ti ostatní“,²⁰ pak je Medžugorje pravou Mekkou entuziasistů.

²⁰ Knox, *Enthusiasm*, str. 2.

Mekka entuziasistů

Tvrzení, že se Svatá Panna – na rozdíl od časů Fatimy – zjevuje *nyní* v Medžugorji, je tím nejpřitažlivějším reklamním hitem. Při úvodním setkání nám průvodkyně řekla, že účelem naší cesty by měla být modlitba a nikoli předměty, jako jsou třeba zlaté růžence. Když se však o nich zmínila, měla náhodou při sobě několik takových, které se proměnily ve zlato, a nechala je kolovat. Kněz, doprovázející naši skupinu, nám sdělil, že původně zamýšlel navštívit Fatimu a Lourdy, ale že dnes už tam nikdo nechce a tak se z pocitu povinnosti rozhodl jet místo toho do Medžugorji.

Entuziasmus byl tak říkajíc ve vzduchu. Někteří z naší skupiny se domnívali, že jejich růžence by se mohly změnit v zlato, což se však s mým určitě nestalo. („Nebyla v to u vás dostatečná víra,“ prohodil později biskup žertem). Jiní zase zpozorovali, že slunce rotuje, já jsem však nic takového neviděl. Když jsem jednoho dne vycházel ze svatojakubského kostela, zeptal jsem se roztržitě polohlasem: „A co teď?“ v domnění, že každý ví, co tím myslím, tedy „kdy odjíždí autobus?“

„Chcete vědět, co se děje?“ opáčila jedna z poutnic vznětlivě, „přece tohle...“

Nato pozdvihla svůj růženec a upozornila mne na *medaili Matky Boží z Medžugorji*, která se podle ní měla na začátku osmého desátku „zázračně připnout“ k růženci.

„Při osmém desátku, řekl jsem dosti rozpačitě, „ale vždyť růženec jich má jenom pět...“

Bylo to na začátku třetího desátku, což mohlo být interpretováno jako konec třetího, a tři plus pět skutečně dává osm, ale takové počty nedávají smysl. Přesto však z toho poutnice usoudila: „Při osmém desátku se zjevila Svatá Panna.“

„Skutečně?“, řekl jsem pouze.

Takové tedy bylo ono zázračné znamení vedle rotujícího slunce a všech ostatních.

Údajná uzdravení

Potom přišla údajná vyléčení. Mark Miravalle mluví o dvou nebo třech stovkách. Páter Barbarić zmiňuje případ Diany Basileové z Milána, která prý byla vyléčena z roztroušené sklerózy.²¹

„Šla k biskupovi,“ pokračuje P. Barbarić, „ukázala mu lékařské doklady a předvedla, jak nyní dokáže chodit. Biskup jí odpověděl: ‚No dobrá, ale já tomu nevěřím.‘“

„Poslala dokumenty do Lourdu?“, zeptal jsem se. Jak známo, je tam institut, specializovaný na prošetřování a ověřování případů zázračných uzdravení.

²¹ Srv. *Yougoslavie et la Sainte Reine de la Paix*, Téqui Februar 1984, str. 6; Laurentin, *La vierge apparaît-elle à Medjugorje?*, str. 169-175. Viz také Rita Maria Klaus, *Geheilt in Medjugorje*, in: *Medjugorje, Gebetsaktion Maria – Königin des Friedens*, sešit č. 7, 4. čtvrtletí 1987.

„Ne, ale biskup říkal, že to měla udělat. V Lourdech mají své zvláštní metody, a například vyléčení z roztroušené sklerózy tam neuznávají.“

„Protože by mohla ustoupit sama od sebe?“

„Správně, proto.“

„Lourdy to tedy nepotvrdily jako zázrak?“

„Ne,“ připustil P. Barbarić, „ale na tom nezáleží.“

Až do konce návštěvy Jugoslávie se i v naší skupině tvrdilo, že se zázrak udál. Maryann Justiceová, sedmdesátiletá paní chorvatského původu, byla prohlášena za klinicky slepou v důsledku těžké cukrovky. Poslední den pobytu v Medžugorji náhle tvrdila, že se jí znovu vrátil zrak ve chvíli, kdy seděla na schodech před kostelem svatého Jakuba. Ještě než se paní Justiceová vrátila domů do South Bendu, lidé ve městě již mluvili o zázraku. Lékařská prohlídka však nepotvrdila pověst, která ji předcházela.

Dr. Dennis Justice, syn paní Maryann, ji na cestě doprovázel. Povoláním je jaderný fyzik a spolupracuje s onkologickým oddělením Memorial Hospital v South Bendu. Podle něj zněl posudek lékaře v tom smyslu, že oči staré paní zůstaly jako dřív a nadále vykazovaly stopy poškození cukrovkou. Na sítnici byly zřejmé následky odchlípnutí a zjizvení, takže vidění pacientky je pochybné. Citovaný lékař neznal výsledky dřívějších vyšetření a proto se také nemohl vyjádřit k případným změnám; on sám nic takového nepozoroval. Mohl pouze konstatovat, že oči pacientky jsou „zcela zničené pokročilou cukrovkou“.

Podle dr. Justice dokáže nyní jeho matka číst pomocí lupy časopisy, tištěné velkým písmem, což dříve nedokázala. Rozhovor paní Justiceové s očním lékařem je typickou ukázkou dialogu, který je vlastně dvěma monology. „Oční lékař jí řekl,“ vypráví syn, „že musí častěji chodit na vyšetření a léčení, jinak by mohla úplně oslepnout.“ Matka mu stále opakovala: „Ale já jsem *byla* slepá.“ Doktor: „Vím, že takto oslepnete, nebudete prakticky vůbec vidět.“ „Ale já vidím,“ opakovala matka.

Podle teorie dr. Justice je matčin zlepšený zrak důsledkem uvolnění krevní sraženiny. „Její stav je stabilní. Tady se nedá mnoho dělat. Moje matka je jedním z milionů lidí, jejichž oči byly postiženy cukrovkou. Dříve byla zdánlivě slepá, protože následkem krvácivosti se jí vytvořila zmíněná krevní sraženina a překážela již tak oslabenému vidění. Nyní se sraženina uvolnila a zbytek oka mohl do jisté míry znovu fungovat. Takový je stav věci.“

„Co myslíte, že by se stalo,“ zeptal jsem se, „kdyby vaše matka bývala zaslala chorobopis biskupovi nebo do Lourd?“

„Nemohli by to uznat za zázrak“

„Nemohli by to uznat za zázrak,“ odpověděl dr. Justice. „Není zde žádný důvod označit to za zázrak, opravdu ne. Troufám si říci, že se v případě mé matky projevila Boží láska, ale nemohu to vědecky dokázat. Jedná se zde o osobní záležitost a nikoli o vědecky pozoruhodný fenomén. Pokud se však něco takového stane veřejně, je to víc než jen osobní záležitost, protože to má statistický význam. Nemůžu tam proto jen tak jít a vylíčit historku očí mé matky jako zázrak s těmi podklady, které

mám. To zkrátka nelze. Mohu prohlásit jen tolik, že se jedná o přirozený fenomén, který se náhodně a nečekaně udál u kostela svatého Jakuba.“

Pověst o překvapivém obrácení

Medžugorje je plné lidí, spatřujících zázraky ve věcech, které by jiní posuzovali jako náhodné nebo by si jich vůbec nevšimli. Během zpáteční cesty to v našem letadle jen bzučelo nejrůznějšími příběhy a zkazkami o nadpřirozených událostech. Jeden osmnáctiletý mladík mi vyprávěl, že viděl obě kostelní věže změnit se náhle v obraz Matky Boží. Krátce nato se už všude kolem povídalo, že jsem reportér, a všichni se kolem mne začali s hlukem a pokřikem tlačit, aby mi mohli také vylíčit svůj příběh. Nejblíže ke mně pronikla Sandy (jméno je změněno!) a její sestra, ženy tak kolem čtyřicítky, které se údajně měly v Medžugorji vnitřně obrátit.

V únoru 1987 ležela Sandy v posteli kvůli virovému onemocnění. „Jako by si to Matka Boží přála,“ vypráví, „zapnula televizi a uviděla na obrazovce Wayne Weibeho, nadšeného luteránského stoupence Medžugorji, jehož osobní novinářská zpráva o tamějších událostech je rozšířena v milionovém nákladu. Sandy měla na jednou v myšlenkách jasno.“ V té samé vteřině jsem porozuměla, pokračuje, „prostě jsem věděla, že zjevení je pravé.“ A také v témže okamžiku, kdy to rozpoznala, byla podle vlastních slov *posedlá* rozhodnutím udělat všechno možné, aby se tam dostala. Svým nadšením brzy nakazila i svou sestru, která se dostala do stejné nutkavého rozpoležení.

Sandy i její sestra byly vychovány katolicky, ale od své víry časem odpadly. Obě vedly tak říkající nevázaný život. Byly rozvedené a znovu vdané, a shodně také obě udržovaly mimomanželské vztahy. Sandy mluvila o více svých partnerech a dokonce i o jistém případu zvrácenosti. Obě sestry měly také problémy s alkoholem a drogami. Starší z nich tak hluboce propadla okultismu, že když nakonec přišla do Medžugorji, musela si od P. Phillipa Paviche OFM vyprosit pro sebe exorcismus. Sestry připisují své obrácení „objevu“ Madony. Když Sandy po poznání Medžugorji navštívila její matka, s radostí konstatovala, že dcera už nechala alkoholu. „Duch Svatý nás posílil,“ vyjádřila se o tom. „Skončily její pletky s muži, opíjení a výtržnosti.“

Podle vyprávění našich sester se však ďábel ještě nevzdal. Zřejmě poražen na frontě sexu, drog a alkoholu, soustředil se podle jejich názoru na překřížení jejich medžugorských plánů. Sestra zjednala jistého mladého homosexuála, aby se v době jejich nepřítomnosti postaral o dům a psa. Mladík ji však znenadání bezdůvodně fyzicky napadl a vyházel jí připravená zavazadla oknem. Nakonec se přece jen vypravila na letiště. Když se cestou zastavila v domě své sestry, aby ji vyzvedla, vznítil se znenadání a bez zjevné příčiny kuchyňský sporák. Sestra na to reagovala hysterickým obviněním, že s sebou přivedla ďábla.

„Strašná, ohavná zvířata“

Sestry pak vyprávěly, že jejich potíže s ďáblem se po příjezdu do Medžugorji ještě zmnožily. Sandyna sestra jednou večer při sestupu z Križevace zabloudila a byla pronásledována demony, „strašnými a ohavnými zvířaty“. Běžela liduprázd-

nou ulicí, tloukla na domovní dveře, křičela a byla zcela *hysterická*. Jindy chtěla jít do koupelny, ale neudělala to z přesvědčení, že by tam byla znásilněna. Když viděla jakéhokoli muže, byla si jista, že ji chce znásilnit. Stále častěji viděla ďábla, trpěla strachem ze znásilnění, a v takovém stavu byla jednou nalezena dobrých deset kilometrů od svého penzionu.

Mezitím měla i Sandy co dělat se svými vlastními démony. Jeden z nich jí řekl: „Jistě se dokážeš spustit z hory!“ a ukázal jí nebezpečnou, skalnatou a v noci sotva viditelnou stezku, vedoucí dolů z Křiževace. Týden před jejich příjezdem se kdosi na této cestě smrtelně zranil při plném denním světle. Sandy, již se už dříve zjevovala sestra, která před 17 lety zahynula při dopravní nehodě, upadla na hřbitově do smrtelného strachu. Měla pocit, že hřbitov, kam ji ďábel zahnal, nemá žádný východ a že se jí tam opět zjeví mrtvá sestra. Nakonec se jí nějak podařilo dostat pryč z hřbitova, který popsala jako *labyrinth*, a utíkala ke kostelu, kde však nikoho nenašla. „Mezitím jsem už byla z toho všeho úplně hysterická a bušila jsem na dveře, načež mne našla nějaká chorvatská žena a převedla mne přes ulici.“

Sandy byla nakonec dopravena zpět do penzionu jen krátce před svou sestrou, která ve stejnou dobu zápasila se svým vlastním démonem. Sestry od té doby dokázaly spát jen při rozsvícených světlech. Pouť do Medžugorji ji přesvědčila, že Bůh přikazuje: „Uspořádej si život, jinak propadneš peklu.“

„Všechno bylo oranžové“

Když se Sandy doslechla, že její přátelé viděli kroužit slunce, rozhodla se vyzkoušet, zda jí Bůh prokáže svou přízeň stejným znamením. Příštího dne pak v poledne upřeně hleděla do slunce, až jí oči podle vlastních slov „zasáhl hrot palčivé bolesti a všechno zoranžovělo“.

Zatelefonovala sice manželovi lékaři a vyptávala, co má dělat, ale instinktivně věděla, že už je pozdě. Příštích 24 hodin strávila na modlitbách a žádala i manžela ateistu, aby se modlil také.

„Až do rána jsem zápolila s démony,“ pokračovala Sandy. „Po celou tu dobu na mne Satan křičel. Byl to nejhorší boj v mém životě. Poprvé jsem pocítila bolest v hrudi. Měla jsem pocit, že musím zemřít.“

Nakonec přece jen nezemřela a ani neoslepla, každopádně ne úplně. Zůstalo jí však trvalé poškození očí jako následek toho, co udělala. Tam, kde slunce poškodilo sítnici, je její zrak zamlžen tmavou skvrnou, ale Sandy je přesto vděčná, že jí vůbec nějaká schopnost vidění zůstala. Připisuje to svým modlitbám k Matce Boží.

Medžugorje udělalo z obou žen charizmatičky. Sandyna sestra nyní tvrdí, že má dar léčitelství. Prohlašuje rovněž, že dvakrát spatřila Svatou Pannu na svém videorekordéru. „Byla jsem absolutně posedlá Medžugorjí a Ježíšem Kristem,“ říká o období po svém obrácení, k němuž došlo, jak dodává, před necelým rokem.

Těžko najít správná slova vzhledem k tak intenzivnímu osobnímu svědectví. Může někdo s naprostou jistotou říci, že jeho bližní nezápasil se Satanem nebo že neslyšel hlasy démonů? Podle způsobu, jímž obě ženy popisují svůj osobní život, se jejich radikální obrácení zdá být v pořádku. Kdyby nadále pokračovaly v manželské nevěře i nešvaru drog a alkoholu, nelze vyloučit, že v případě smrti bez

účinné lítosti by si zasloužily peklo. A pokud na jejich obrácení spolupůsobilo Medžugorje nebo protestantský farář či dva newyorští novináři, pak všechno to posloužilo jen k dobrému. Není však třeba být expertem na rozlišování duchů k rozpoznání jistých nebezpečí v extrémních výkyvech, které charakterizují život těchto žen.

To nejrozumnější, co lze k celému případu říci, bude asi konstatování, že jemu podobné se v církevních dějinách vyskytly již často. Msgre Knox píše, že i svatý Pavel byl v Korintu konfrontován s podobnou situací. „Korint byl městem, ve světě volnějšiho pojetí morálky známějším jako ráj prostitute.“²² – Podle mých vědomostí nikdo nikdy nepopíral, že v Korintu zapůsobil Duch Svatý. Jsme však dosti rozumní, abychom věděli, že plody Ducha Svatého jsou závislé na zemi, do níž sémě padne. Stejně jako Řecko v době apoštolů, vyžívá se i naše kultura dostatečně dlouho ve své nezřízené fantazii, aby nezanechala v mnoha lidech své stopy a následky. Podle Knoxova výkladu svatého Pavla by musela náhlá konfrontace Boží milosti s nezřízeným životem nabýt podivuhodných spirituálních účinků.

„Náhlé obrácení, spojené ještě s pocit zdůrazňujícím prožitkem, by mohlo u lidí, až dosud bezmocně tonoucích v neřestech, snadno vyvolat jistý druh obratu ve smýšlení, vyžadujícího vedení člověkem, zkušeným v rozlišování duchů.“²³

Entuziasmus a úloha Církve

Stejně jako nikdo netvrdí, že by v Korintu nepůsobil Duch Svatý, neměl by ovšem také nikdo popírat, že s jeho činností byla spojena i jistá nebezpečí. Rozhodující otázkou přitom je, jakou roli v životě Církve hrály tyto dary resp. charisma, chceme-li jim už tak říkat. A jako by nikdo neměl přehlížet zmíněné dary, neměl by stejně tak pouštět ze zřetele ani s nimi spojená nebezpečí. Ustavičným nebezpečím je podle Knoxe okolnost, že „je mezi křesťanství Kristovo a křesťanství Církve vrážen klín. To by pak mohlo znamenat, že by se věřící odvraceli od církevní autority a odvolávali se na platnost privátních zjevení. A jakmile by se s tím jednou začalo, ocitli bychom se jednou nohou na šikmé ploše cesty k roztržce s Církví.“²⁴ – Dábel má pro každého pohotově individuální strategii a dost možná že specificky pro nejhorlivější z nově obrácených.

Katolík se tím nachází tak trochu v dilematu. Protože pevně věří, že Bůh může zasahovat do jeho života, nechce dělat nic, čím by bránil působení a inspiraci Ducha Svatého. Současně je dost moudrý na to, aby poznal, že ne každý, kdo tvrdí, že se mu dostalo bezprostředního vnuknutí, musí nezbytně říkat pravdu resp. být si plně vědom spirituální skutečnosti, kterou chce prostředkovat. Jak víme, ďábel zná věci, které nám chce předstírat a namluvit. A kromě toho se vždy musí počítat s duchovní labilitou, hysterií a bezpočtem dalších slabých míst v lidské přirozenosti, které lehkověrní lidé v takových situacích rádi pouštějí se zřetele. Víra a lehkověrnost, byť i v Medžugorji navzájem splývají, jsou dvě rozdílné věci. Vzhledem k dvojímu nebezpečí zardoušení ducha nebo zničení Církve snahou o přiznání

²² Knox, *Enthusiasm*, str. 11.

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž, str. 13.

přednosti privátního zjevení každého jednotlivce, volí podle Knoxe svatý Pavel střední cestu, která je mistrovským dílem katolické velkorysosti:

„Nelze popřít, že se zbožným ženám tehdy stejně, jako za všech dob dostávalo zjevení při jejich soukromých rozjímáních (srv. Sk 21,9). Jinou otázkou ovšem je, zda jim při veřejných bohoslužbách bylo také dovoleno tato zjevení sdělovat ostatním.“²⁵

Všeobecné normy jednání církevního řádu

Nebezpečí je zde zřejmé, a tak Knox pokračuje: „Neregulární výkon úřadu proroka zbožnějším pohlavím může ohrozit všeobecné běžné normy církevního řádu.“²⁶ – Dalo by se tedy říci, že privátní zjevení jsou správná, ale nesou s sebou trvalé nebezpečí. Navíc vedle takových žen jsou zde ještě lidé, které Knox označuje za *skryté hierofanty*,²⁷ kteří se „vydávají za zbožné...“, ale potají se plíží do domů, kde se snaží získat na svou stranu jisté ženy, ovládané hříšností a naplněné žádostmi všeho druhu“ (srv. 2 Tm 3,6).²⁸

Podle své povahy tíhnou privátní zjevení k potlačení a vypuzení církevní autority. Je těžké žít ve víře dokonce i v dobrých časech! Nebezpečí spočívá v tom, že lidé, obecně pomýlení zmatky v Církvi nebo ve světě, ztrácejí odvahu a hledají útěchu ve znameních a zázracích, které jsou vždy zřejmější a uchopitelnější než víra. Vzdor všemu tomu, co bylo v Medžugorji k uvěření vyvoláno, jsou víra a spatření dvě rozdílné věci. Skutečně jde o dvě protivy, jak vysvětluje Jean Galot SJ ve své stati *Le Apparizioni Private Nella Vita Della Chiesa*:²⁹

„Křesťanství se po světě nerozšířilo skrze zjevení, vize nebo podobné nadpřirozené fenomény. Lidé přijímají zvěst spásy nikoli přímým a nadpřirozeným Božím zásahem, nýbrž zprostředkovaně svědectvím věřících, kteří se zaručovali za jimi hláсанé pravdy. Tím samozřejmě v žádném případě není nadpřirozeno vyloučeno z předávání pravdy, ale neprokazuje se neobvyklými či podivuhodnými fenomény. Mnohem spíše se projevuje v působení Ducha Svatého, který řídí činnost apoštolů a vede Církev k rozvoji. Takové potvrzení nezbytnosti víry odpovídá blahoslavenosti těch, kdo ‚nevidí a přece věří‘ (J 20,28). K uvěření nemusíme nezbytně uvidět. – I svědectví nabízí solidní základ pro víru...“

Uvidět neznamená uvěřit

„Základem křesťanského života je hlavně víra, a vize jsou tedy určeny pro život v nebesích, pro *onen svět*. Světlo, které dává víru, je však obklopeno tmou. To je ovšem bolestné a lze pochopit touhu, vedoucí tak mnohé věřící k posílení ve víře a k hledání něčeho viditelného. Chtějí viděním doplnit to, co jim chybí na jasnosti

²⁵ Tamtéž, str. 20.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Podle Knoxe jsou jimi „samozvaní interpreti svatých tajemství nebo esoterických principů“.

²⁸ Knox, *Enthusiasm*, str. 576.

²⁹ Galot, *Le Apparizioni*.

víry. A je to také přesně tatáž tužba, která dnes z mnohých křesťanů dělá lidi, neprávem tvrdící nebo dokonce předstírající, že mají zjevení resp. vize.³⁰

Je těžké žít podle víry dokonce i v těch nejlepších časech, kdy Církev přesvědčivě působí a ve svých úředních vyhlášeních vystupuje monolitně. Obzvlášť těžké je to v naší době, kdy se Církvi nedostává přesvědčivosti, ani jednoty. Dalo by se říci, že *zjevení přibývá úměrně ke stupni chaosu v Církvi*, a skutečně také jsou falešná zjevení často falešnými vizionáři skupována přesně k tomuto cíli. Zdánlivá vize nabízí útěchu, které se věřícím v Církvi nedostane, jak vizionář dobře ví. A tak ve slovech vizionářky Veroniky Luekenové mohou nacházet útěchu věřící v USA, znechucení způsobem církevního vedení ve své zemi. Vizionářka vykládá krizi v Církvi prostým vysvětlením, že pravý papež Pavel byl unesen nebo že „děti z retorty“ nemají duši. Tak zvaná poselství jsou sice uklidňující, ale cena za takové uklidnění je příliš vysoká. Stejným tempem, jakým roste význam pseudozjevení, *zaujímá také postupně místo, které by mělo náležet Církvi*. Zjevení se stává duchovním vůdcem svého stoupence. Stává se mu skutečným učitelským úřadem a když se náhodou Církev proti takovému zjevení vysloví tím, že je např. neuzná – pak tím hůře pro Církev!

Promarněná autorita

Američtí biskupové, tak vnímaví pro jiné věci, jako jsou např. potřeby feministek, si zřejmě nejsou vědomi skutečnosti, že vznik fundamentalismu a falešných zjevení souvisí s nedostatečným uplatňováním vlastní autority, kterou plýtvají na jiné záležitosti. Je snad náhodou, že jejich prohlášení k ženské otázce³¹ vyšlo ve stejnou dobu, kdy masy věřících hledají duchovní vedení, které jim jejich biskupové odepřeli? Může se potom někdo divit, že lidé v touze po vedení proudí po tisících k návrší v Jugoslávii, když američtí biskupové prohlašují za povinnost katolíků podporovat tzv. *affirmative action*?³²

Když biskupové zpochybňují tyto věci, pak by se měli vypravit k letadlům z Bělehradu, Záhřebu nebo Splitu a zeptat se lidí, co by dělali, kdyby Církev zítra prohlásila, že údajné zjevení v Medžugorji není hodnověrné. Při své cestě tam jsem tuto otázku mnohokrát položil a téměř vždy jsem dostal stejnou odpověď. Mnozí si vůbec neuměli představit možnost, že by Církvi mohlo být odmítnuto, co je viditelně od Boha. Bavil jsem se o tom se dvěma ženami z Irska, když jsme se jednou večer ubírali přes pole k hoře zjevení. Jedna z nich řekla, že by přijala negativní soud Církve, i když na cestu vydaly 1 000 a 2 000 dolarů, což nebylo snadné. Druhá však prohlásila, že kdyby se musela rozhodnout mezi Církvi v chaosu a svým prozářeným růžencem, bez váhání by zvolila to druhé. Když jsem se ptal jisté paní z Kalifornie, co by dělala v případě odmítnutí zjevení Církvi, vyprovokoval jsem ji tím k polemice proti arcibiskupovi Mahonymu z Los Angeles, který vůbec není tím

³⁰ Tamtéž, str. 25.

³¹ Katolická biskupská konference USA, *Povolání k rovnosti*, 1988.

³² *Affirmative action* je zákon, jímž se zvyšují zaměstnanecké kvóty údajně poškozovaných skupin obyvatelstva – samozřejmě na úkor profesní kvalifikace.

nejhorším biskupem v USA, a doslova jí nestačil dech k vypočítávání všech škod, které mu klade za vinu.

„Chci se modlit za Církev,“ pokračovala. „Kolik biskupů mi řeklo to, co jsem se zde naučila? Postavili celé Písmo na hlavu. Namísto uctívání a rozjímání nás vyzývají k tanci, zpěvu a zábavám. Podle toho, co udělali se mší, jim už nelze důvěřovat. V Medžugorji mne Duch Svatý naplnil pocitem radosti.“

„Pouze kdyby mi papež řekl, že to není pravda,“ uzavřela paní z Kalifornie, „pak mu budu věřit.“

Totéž říkají přirozeně i lidé v Bayside. Církev v Americe platí vysokou cenu za přizpůsobování se trendu doby. Za každou feministku, o jejíž přízeň se biskupové tak ucházejí, posílají do Jugoslávie letecký náklad znechucených a rozmrzelých žen. Za každou řeholnici, zastávající se potratů, ochuzují Církev o plný autobus zděšených žen do Bayside. Málem by se chtělo věřit, že katolické Církvi nepřátelsky naladěni protestantští fundamentalisté jsou financováni biskupskou konferencí Spojených států.

Ďábel pracuje dvojkolejně

Situace je zamotaná natolik, že by dokázala oklamat i samotné vyvolené, kdyby to bylo možné. Avšak klíčem k pochopení toho, co se děje, je poznání, že ďábel – jak kdysi řekl C. S. Lewis – pracuje vždy dvojkolejně, jinak řečeno, že je činný na obou stranách. Pro každého si vymyslel to jeho. Zpozoruje-li, že tě nemůže zničit moderní exegesí, teologií osvobození nebo smilstvem, najde si prostředek více odpovídající tvému vkusu. Může-li využít růžence k rozštěpení Církve, pak to také bez rozpaků udělá! Přiměje-li někoho, aby přikládal svému osobnímu zjevení autoritu, která je vlastní výhradně Církvi, je to pro něj obrovský úspěch. Ďáblovi příliš nevadí, když se lidé modlí růženec, pokud tak dělají z přichylnosti k jeho pokoutní církvi!

Církevní dějiny nás poučují o mnoha nebezpečích, která číhají na obou stranách. Když si lidé myslí, že se jedné léčce vyhnuli, upadají tím spíše do druhé. Knox o tom píše:

„Církev byla okamžitě napadena z jiné strany vždy, kdy se cítila být si jistá svým vítězstvím. Když si ve středověku zřídila velkolepý systém racionálního uplatnění víry proti arabským filosofům, viděla se najednou ohrožena v týlu podvratnou činností prostoduchých lollardů,³³ kteří dělali hanbu církevnímu *intelektualismu*.“

Gnosticismus a montanismus

Asi tisíc let předtím byla situace pro Církev snad ještě horší. Struktura a podstata jejího učení se nacházela v období vzniku, a tak je skoro zázrak, že trauma svých prvních století vůbec přežila. Ve stejné době, kdy k intelektualismu náchylní křesťané propadli vlivu gnosticismu, přišla náhle z Frýgie nová forma jednostrannosti

³³ Reformátorská sekta intelektuálů v Anglii 14. století podobně jako Wiclif.

ve víře, spočívající na soukromých zjeveních a proroctvích, snažících se podle všeho zpochybnit celkově sílu rozumu. Knox k tomu píše:

„Stejně jako je gnosticismus³⁴ učením a teoretickým posuzováním zkaženosti křesťanství, je i montanismus³⁵ křesťanství, zkažené strachem z věčnosti a teoretického uvažování. Zatímco první rozředuje evangelium na filosofii, snižuje je druhý na hrubou víru ve vzkříšení, které stejnou měrou odporuje intelektuální hrdosti gnostiků jako důstojnému tradicionalismu Církve apoštolské doby.“

Paralela historie s naší dobou by měla bít do očí. Od druhého vatikánského koncilu se katolické semináře staly pařeništi herezí. Hierarchie se až do dnešního dne ukazuje jako více méně neschopná poradit si se situací. Klasickým příkladem toho je postup kongregace pro víru proti prof. Curranovi. Na každého Currana máme v západním světě doslova tisíce profesorů teologie v seminářích a na univerzitách, kteří hlásají heretické učení s arogancí, založenou na vědomí beztrestnosti! – Biskupové jsou buď sami skrytými sympatizanty nebo jsou příliš zmatení, případně zbabělí, než aby prosadili pravověrnost ve školních ústavech, k jejichž vedení jsou povoláni. Vůči chaosu a nepořádku má však každý člověk své vlastní hranice tolerantnosti. Katolíci, kteří se v zásadě kloní k nedůvěře vůči intelektu, vytvářejí od určitého bodu vlastní separátní mír ve válce, zuřící v Církvi. Vzdálení všeho zmatení hledají v tomto vířícím světě pól klidu – poselství z onoho světa, které by je vymanilo z panujícího spirituálního chaosu. Když selhávají struktury zvěstování, obracejí se tito lidé v rostoucích pochybnostech na ty, kdož tvrdí, že mají přímé kontakty s oním světem. A protože je takové přímé zprostředkování v životě Církve poměrně vzácné, sednou tito lidé téměř vždy na lep dryáčnickům, šarlatánům a psychopatům!

³⁴ V gnosticismu spočívá důraz na vědění jako takovém, v němž je spatřována vlastní spása.

³⁵ Montanismus se převážně opírá o proročké projevy a etický rigorismus.

Znamení a zázraky: Medžugorje a charizmatici

Protože je Církev ochromena, obracejí se věřící k tomu, kdo mluví s takovou autoritou, jakou dříve nacházeli právě v Církvi. Chorobné bažení po znameních a zázracích není ničím jiným, než ukazatelem chaosu v Církvi.³⁶ Hledající tohoto druhu budou jistým způsobem mezi námi stále podobně tak, jako chudí. Pokud však vlastní imunitní systém Církve nefunguje správně, jejich počet vždy stoupá.

Jeden vatikánský teolog poukázal ohledně fenoménu Medžugorji na chybějící vědomosti o podobných událostech v dějinách Církve. Protože podle jeho názoru „scházejí mnohým stoupencům Medžugorji, a vzhledem k neprůhledným okolnostem pak vznikají první pochybnosti o pravosti. Svědci a mystici církevních dějin však prokázali a upozornili, jak Satan umí vyvolat překrásné vize, zážitky a paranormální fenomény, spojené s klamnými a podvodnými zjeveními. V době protireformace jedna jediná falešná mystička ve Španělsku svedla k bludu tisíce lidí z nejvyšších společenských, státních a dokonce i církevních kruhů, než byla nakonec izolována v klášteře.“³⁷

V časech velké náboženské nejistoty ještě znamení a zázraky vyvolávají navíc náboženský entuziasmus, jako například u pozdních jansenistů v Paříži počátkem 18. století, *zanícenců od svatého Medarda*. To je živným prostředím pro dnešní situaci koncilní a pokoncilní nejistoty, spojené s proudem privátních zjevení, která jsou buď pochybná nebo viditelně falešná: Garabandal, Mamma Rosa, Palmar, Portavoce v Mexiku, Bayside, Little Pebble atd. Náboženská nejistota a lehkovážnost plují ruku v ruce v lodní brázdě pokoncilních útoků proti víře prostých lidí. Takto si *pokolení žádá znamení* (srv. Mk 8,12), a znamení se také houfně objevují: vize, poselství, slova na nebesích, pohybující se kříže, *zlaté růžence* atd.“

S obrázkem, výše načrtnutým vatikánským teologem, se znovu a znovu setkáváme v biografických podrobnostech stoupenců Medžugorji. Denis Nolan je pravděpodobně vedoucím proponentem Medžugorji v South Bendu (Indiana). Roku 1970 graduoval na univerzitě Notre Dame a již jako otec sedmi dětí byl do června 1988 učitelem náboženství na diecézní vysoké škole. V doprovodu své paní cestoval Nolan 11. 7. 1988 potřetí během dvou let do Medžugorji, tentokrát jako duchovní vůdce poutníků.

Životopis jako příklad

Nolanův život a jeho pozdější angažovanost pro Medžugorji se čtou jako ilustrovaný příběh pomatení a chaosu, panujících po dvacet let v Církvi. Svá studia začal na univerzitě Notre Dame 1966, tedy rok po koncilu. Když opustil s diplomem teologie ústav, kde byl vystaven duchovnímu proudění, které v následujících

³⁶ Srv. Knox, *Enthusiasm*, str. 225 ad.

³⁷ Šlo o Magdalenu de la Cruz, abatyši z Cordoby.

dvaceti letech způsobilo tolik spouště na katolických univerzitách i v kněžských seminářích, ztratil víru. V jednom letáku líčí Nolan svou vlastní spirituální odyseu:

„Během studia na katolické univerzitě koncem šedesátých let jsem ztratil víru. Čím více jsem se dostával do vlivu učení oné doby, tím jsem byl přesvědčenější, že nikdo nemůže dospět s jistotou k objektivní pravdě. Tak například byl Sokrates nejmoudřejším mužem Athén, protože věděl, že nic neví, kdežto ostatní si mysleli, že něco vědí. Jenom slabým je zapotřebí odpovědi. Každý z nás však zůstává sám se sebou. To pro nás znamená náročný požadavek mít odvahu uznat to a nepřipustit, že by Církev nebo kdokoliv jiný mohl dát odpověď. Jediná naděje spočívá v tom, zůstat věrným sám sobě a osaměle kráčet cestou v temnotách. Toto učení na mne hluboce zapůsobilo. Upadal jsem do stále hlubšího ztracení. Během posledních dvou let jsem už ani neplatil za ubytování a stravu. Toulal jsem se po univerzitě, přespával v kaplích a podobně, a jedl jsem jen tehdy, když se to naskytlo bezplatně; neměl jsem tenkrát dokonce ani boty. Se svými dlouhými vlasy, zanedbaným voussem a pončem na ramenou jsem na ostatní působil jako *volnomyšlenkář*. Děkan filosofické fakulty mne nakonec nechal přespávat na rohožce ve svém pokoji. Vzpomínám si, jak mi často říkal: ‚Denisi, ty jsi jediný, o němž jsem kdy slyšel, že by se ještě během svého pobytu zde stal legendou‘.“

Citovaný děkan se jistým způsobem měl stát stejně tak legendární postavou.³⁸ P. James Tunstead Burtchaell CSC byl tehdy na univerzitě znám pro své vášnivé odmítání encykliky *Humane vitae* z roku 1968. Jeden z profesorů si ještě pamatuje, že ji P. Burtchaell pranýřoval jako *špatnou a nespravedlivou*, a jednou o encyklice dokonce řekl, že je vysloveně *hloupá*. Ve svých přednáškách o teologii milosti tehdy učil teorie, které se nakonec objevily v jeho knize *Philemon's Problem*. A Nolan říká: „Je štěstím, že mnohé z toho, co jsem se u něj naučil, mi už vyšlo z hlavy,“³⁹ ale stále ještě si vzpomínám na ústřední výpověď knihy *Philemon's Problem*, totiž že „Kristus není Spasitelem, nýbrž vyjevovatelem lásky Boží.“

Mnoho spásy i mimo Církev

Své učení hájí Burtchaell i v citované knize, avšak v mnohem vybroušenější podobě. Zvěstování katolické Církvě není podle jeho *Philemon's Problem* nezbytné pro spásu člověka:

„Je načase, aby Církev upustila od maximy svatého Cypriana a přiznala, že i *extra ecclesiam* je mnoho *salus*. ... Křesťanská církev si nemůže nárokovat zaručené právo na spásu, žádné výhradní právo na prostředkování milosti Boží. Možná je dokonce vzácným a náboženským činem přiznat, že Církev není nezbytná.“

Ke spáse dojde podle P. Burtchaella vždy, „kdy se člověk pozdvihne z vrozené tužby a otevře své srdce bližnímu. ... A milost je podobně jako bakterie všude. ... Milost není monopolem křesťanství. Církvi se nedostalo žádného práva na přízeň Boží. Nevěřící stejně jako věřící budou spaseni přesně stejným způsobem – skrze

³⁸ Autobiografické poznámky, vydané bez titulu 20. 3. 1988 v South Bendu.

³⁹ Rozhovor s autorem v létě 1988.

lásku a službu bližnímu. Rozdíl spočívá pouze v tom, že věřící si je vědom skutečnosti, že jde o věčnost.⁴⁰

Jedna Burtchaellova teze měla mít pro Nolanův život obzvlášť ironický význam, že totiž „není žádný přímý vztah k Otci. ... Jediné místo, kde lze Otce nalézt, je v bližních a v prostředkování dobra a služeb, které bratrovi pomohou.“⁴¹

Podle Burtchaellovy teorie je Církev v zásadě sociální agenturou veřejného blaha, která se obklopila množstvím nepodstatných liturgických a doktrinářských kejklů: „Proto také nejdůležitější aktivity křesťanů vlastně nejsou křesťanské. Křesťanství se musí věnovat tomu, co na něm není zvláštní. ... Musí se stát prostředníkem služby s pochopením toho, že umýváním nohou světa se vykoná mnohem víc, než by se zdálo.“⁴²

Jízlivý racionalismus

Jízlivý racionalismus Burtchaellova učení na Nolanův život jistě zapůsobil. Odčizil se svátosti a žil bez morálních zásad. To mělo za následek bezmála zhroucení jeho manželství, a on sám si už jednoho dne nevěděl rady. V této fázi se obrátil k Bohu s prosbou o odpuštění, což bylo nezbytné podle toho, co se naučil v Notre Dame:

„Přestože jsem si od nikoho na vysoké škole nenechal vzít osobní vztah k Ježíši, pro svoji hrdost jsem se odloučil od Církve a vzdor zmíněným vztahům ke Kristovi jsem začal bez svátostí zmírat. ... Vzpomínám si dobře na ten večer, kdy jsem dostal papíry o rozvodu, které mi přinesl domů šerif. Podepsal jsem formulář, zavazující mne dostavit se k soudu. Když šerif odešel, zmocnila se mne nepopsatelná bolest. Klekl jsem na zem a plačky jsem se modlil. Připadlo mi, že co jsem udělal, je hříšné. Prosil jsem na kolenou Boha o odpuštění a náhle jsem uslyšel hlas: ‚Tvé manželství je zachráněno a ty jsi znovu můj syn.‘ V tom okamžiku jsem zažil výlev Ducha Svatého; byl jsem přeplněn radostí a začal jsem mluvit všemi jazyky.“⁴³

Nolan se stal charizmatikem a roku 1973 vstoupil do *People of Praise*. Přestože společenství později znovu opustil, protože cítil, že „ztratilo pomazání Páně“, přispíval mu zachránění svého manželství i života.⁴⁴ Nolanova záchrana před racionalisty a neognostiky z teologické fakulty Notre Dame, kteří mluvili všemi jazyky a věštili přímo z Písma, byla příčinou toho, že Nolanova víra přijala určitý antiintelektuální charakter. Od té doby zpochybňoval prostřednickou úlohu srozumění mezi Bohem a svým životem. Téměř to vypadalo, jako by následkem traumatického vlivu bludu vyhasla další část jeho rozumu v náboženské oblasti. Něco podobného lze prokázat i u ostatních charizmatiků.

Znamení a zázraky

⁴⁰ Burtchaell, *Philemon's*.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Autobiografické poznámky D. Nolana, 20. 3. 1988.

⁴⁴ Rozhovor z léta 1988.

Zatímco Nolan na Notre Dame studoval v nižším semestru, promoval tam právě Kevin Ranaghan, který se nakonec stal vůdcem *People of Praise*. Tato charizmatická skupina sehrála rozhodující roli v Nolanově intelektuálním a morálním vývoji během sedmdesátých a počátkem osmdesátých let. Rovněž Kevin Ranaghan dává ve své knize *Catholic Pentecostals Today*⁴⁵ najevo konflikt mezi racionalismem a vírou.

„V naší éře ‚Bůh je mrtev‘,“ píše s použitím hesla, které koncem šedesátých let zdobilo titulní stranu magazínu *Time* a dalo jméno diskutabilní, byť i jen krátce trvající teologické škole, „je [Bůh] považován za mrtvého, protože nevidíme žádné jeho skutky. Křesťan nahlíží do svého nitra, dívá se kolem sebe, ale vidí jenom hřích a slabost, neúčinný apoštolát, a všude slyší pouze Boží mlčení. Hledí do Písma a vidí tam jen zjevovat se poselství zprávy o prorocích minulosti, kteří k němu, ač mocní, nepromlouvají. Satelity, computery a psychologové nám dnes dávají odpověď na mnohé záhady života. Vypadá to, jakoby byl skutečně mrtev Bůh, který byl pouhou berličkou. V naší době otázek však Bůh poslal své proroky, znamení a zázraky, aby k lidem zvolal: ‚Já jsem Pán, zůstanu s vámi‘ (srv. L 24,29). Úspěch *letničního hnutí* lze shrnout slovy studenta, tak typickými pro 20. století: Funguje to!“⁴⁶

Ranaghan se přirozeně zde i v celé své knize odvolává na pochybný vzrůst charizmatické obnovy, avšak ve zlomyslném tónu a mnohdy křiklavé hašteřivosti lze vycítit pochybnosti a neřešitelný duchovní konflikt. Je tomu téměř tak, jakoby Ranaghan připouštěl, že moderní duchovní směr má ve své vlastní řeči pravdu. Ba dokonce bezmála říká, že modernost a novota znají všechny odpovědi, chceme-li všechny věci posuzovat intelektem, ale že zde máme stejně tak dobře i *znamení a zázraky*, které všechny naše mocné argumenty rozdrť. Charizmatická obnova neřeší krizi, zapříčiněnou modernismem. Pokouší se jednoduše tvrdit, že modernismus je irelevantní ve světle velkých znamení, vyvolaných obnovou. Tím zde namísto vyřešených pochybností máme jen pochybnosti odsunuté. Tato výchozí teoretická základna charizmatické obnovy je velice nebezpečná. Pokud by znamení a zázraky utišovaly všechny naše pochybnosti a jednoho dne by zde už nebyly, co pak? Co se stane, až přijde čas uzrát ve víře?

Krise přijde. Víra, postavená na znameních a zázracích namísto na *znamení proroka Jonáše* (Mt 12, 39), to znamená na vzkříšení tak, jak nám byla podána svědectvím apoštolů, je jako nehoda, číhající na svou příležitost. Jakmile ustane návštěva konferencí Notre Dame, přestane prodej videokazet atd., staré pochybnosti jsou zde znovu. Člověk je postaven před rozhodnutí: buď poroste ke zralé víře, to znamená takové, která nespočívá na znameních a zázracích, nebo se pídí po znameních a zázracích ve stále větších dávkách, aby tak znovu dospěl k spirituálnímu pocitu, který již dříve zažil. Spory a hádky o to prokazatelně roztříštily charizmatickou obnovu do nejrůznějších skupin.

Krise

⁴⁵ V překladu: *Katoličtí letničáři dnes*.

⁴⁶ Ranaghan, *Catholic Pentecostals*.

Charizmatické hnutí bylo každopádně na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let postiženo krizí. Adrian Reimers píše, že „během tří let mezi r. 1979 a 1981 poklesla návštěvnost notredamských konferencí na méně než 10 000 osob. Někteří z vůdců si začali klást otázku, zda katolické charizmatické hnutí neochořelo. ... Na konferencích let 1979 a 1980 jsme neviděli žádné dílo moci a vyslechli jsme jen málo proroctví“.⁴⁷ – Reimers končí svůj článek tvrzením, že charizmatičtí spolu-křesťané by v tom neměli spatřovat zánik charizmatického hnutí, nýbrž pouhé slabé období. „Věřím,“ uzavírá, „že roku 1981, když oněch 9 000 lidí souhlasně objalo kříž, začal Pán v charizmatické obnově nanovo působit. ... Je mým osobním přesvědčením, že toto hnutí neonemocnělo, nýbrž že nyní zažíváme jeho nový rozkvět.“ (Pro následnější a střízlivější zhodnocení je dobré přečíst si Reimersův pozdější článek, líčící jeho vyloučení z *People of Praise*.)⁴⁸ Sám optimista Ranaghan napsal do *New Covenant* (duben 1980) článek s titulkem *Ochořela charizmatická obnova?* – Otázku však klade jen proto, aby nás mohl následně ujistit, že pověsti o ochrnutí charizmatické obnovy jsou přehnané.

„Entuziasmus,“ říká msgr Knox v popisu jeho přirozeného vývoje, „nevydrží v horečném zanícení. Tancuje, jak sám chce, a nemohou jej vyvolat staré časy, kdy se lidé v křečích váleli po zemi a vydávali roztodivné zvuky, o nichž věřili, že to je jazyk Hotentotů.“⁴⁹

Vůdcové charizmatické obnovy se všemožně snaží zabývat tímto přírodním fenoménem. Veřejné projednávání problému vyšlo knižně r. 1981, tedy ve stejném roce, kdy začala údajná zjevení v Medžugorji. Dílo autorů G. Kosického a G. Farrella má název *The Spirit and the Bride say, 'Come'!*⁵⁰

Problém ekumenické senzitivity

Ve své knize vkládají Kosicki a Farrell prst do bolavé rány, která odedávna štěpí hnutí, totiž *ekumenické senzitivity*. Autoři cítí, že tato senzitivita poklesla na cosi, co se nebezpečně blíží náboženské nevázanosti. *Charizmatikům se dostalo jejich víry od protestantských farářů a považují se za stavitele mostů mezi náboženstvími.* V takové atmosféře byl zřetel na Pannu Marii nebo na růženec nahlížen jako zpátečnický. Podle slov Nolanovy manželky by každá zmínka o Marii byla v *People of Praise* ihned potlačena. Kosicki s Farrellem, kteří četli privátní zvěstování Dona Gobbiho v *Matce Boží svým přemilým synům kněžím*, byli dotčeni jeho apokalyptickým tónem a došli k závěru, že obnova může být zachráněna pouze tehdy, bude-li do ní toto proroctví vřazeno. „Byli jsme přesvědčeni,“ napsali, „že Maria nám zprostředkuje novou moudrost a novou moc, kterou ještě nemáme, abychom porozuměli Pánu a dokončili jeho dílo.“ – Potom vysvětlují, jak k takovému řešení do-

⁴⁷ Adrian Reimers, *New Covenant*, in: *In Jesus' Name*, únor 1983, str. 27.

⁴⁸ A. Reimers, *Covenant Community: A Failed Promise (Nenaplněný příslib)* v: *Fidelity*, květen 1986, str. 30-41.

⁴⁹ Knox, *Enthusiasm*, str. 564.

⁵⁰ V překladu: *Duch i nevěsta říkají: Přijď!*

spěli: „Rozhodující bylo přijetí poselství *Mariánského kněžského hnutí* jako prorockého slova k Církvi naší doby.“⁵¹

Knihy *The Spirit and the Bride say, 'Come!'* se čte se smíšenými pocity. Na jedné straně svými žalobami na zmrzačení plnosti katolické víry a současného sklouzávání k synkretismu uvnitř charizmatického hnutí nutí k nahlédnutí skutečnosti, ale na druhé straně je zde stále převládající stará a veškerý soudný náhled mařící žízeň po znameních a zázracích. Celkový dojem je ten, že příčina oslabení hnutí spočívá v nedostatku nabízejících se masových zázračných znamení a apokalyptických poselství, která oba kněží Kosicki a Farrell nyní nacházejí ve spisech Dona Gobbiho. Kromě nich pak meditují o fatimském poselství a prorocství, která tam Svátá Panna vydala. Tyto předměty mají v jejich mariánské věštírně výrazně apokalyptický tón, v němž charizmatici nacházejí více síly než v nudné přizpůsobivosti, vládnoucí jménem ekumenické senzitivity.

„Věříme, že se vyplní příslib Matky Boží ohledně konečného triumfu Jejího Neposkvrněného Srdce, obrácení Ruska a z toho i plynoucího světového míru. ... Ti, kdož jsou spirituálně vnímaví pro nezbytnosti naší doby, jsou zajedno, že našim potřebám může dostat pouze suverénní čin Boží, vylití Ducha tak, jak se to stalo v Guadalupe.“⁵²

Příchod nového věku

Kosicki a Farrell, kteří tvrdí, že „se může stát, aby někteří modlíci se v hluboké pohrouženosti růženec, nevědomky přešli k ‚mluvení všemi jazyky‘ a byli přesvědčeni,⁵³ že ochromené charizmatické hnutí zahájí ještě mohutnější hnutí, podobně jako v Mexiku 16. století. Toto nové hnutí by sjednotilo Marii a Ducha Svatého, a zavedlo by konec moderní doby, jak to bylo prorokováno ve Fatimě. Spojení dvou dosud oddělených forem zbožnosti a proudů Církve mělo na oba kněží až opojný účinek – nebylo pro ně ničím menším než *příchodem nového věku*. „Společně působící Maria a Duch Svatý,“ psali Kosicki a Farrell, „vám také dají prostředky k uspíšení suverénního činu Boha, k nastolení království Kristova. Vzpomeňte si, jak Maria během necelých deseti let přivedla osm milionů Aztéků od pohanských lidských obětí ke křesťanství. Zažijete pravdivost slova, které pronesl anděl k Marii: ‚U Boha není nemožná žádná věc‘ (L 1,37). Uvedení Panny Marie do charizmatického hnutí přinese *nové letnice*, které předpověděl papež Jan XXIII. při zahájení II. vatikánského koncilu.“⁵⁴

Je zajímavé sledovat, jak tato slova zapůsobila na sestru Brieger McKennovou a jaký měla vliv na P. Tomislava Vlasiće. Je zde totiž fascinující spojitost s Medžugorjí v tom smyslu, že sestra McKennová, seznámená s argumenty Kosického knihy, se při konferenci charizmatických vůdců v Římě v květnu 1981 modlila za P. Vlasiće, pozdějšího duchovního důvěrníka medžugorských vizionářů – to všechno měsíc před tím, než začala zjevení. Sestra McKennová P. Vlasićovi proro-

⁵¹ Kosicki, *The Spirit*.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

kovala, že jej viděla sedícího na trůně, kolem něhož proudila živá voda, a říkajícího P. Emiliano Tardifovi MSC: „Neboj se, pošlu vám svou Matku“.⁵⁵ Kosického kniha však měla také hluboký vliv na Denise Nolana. Dala výraz pochybnostem, které již po jistý čas choval ohledně charizmatického hnutí. – Jak to všechno lidé z *People of Praise* neradi slyšeli, dokazuje skutečnost, že Nolan náhodou našel svůj exemplář knihy *The Spirit and the Bride say, 'Come'!* v odpadkovém koši jednoho z vůdců společenství.

Podobná ambivalence

Stejně jako již dříve v citované knize, můžeme podobnou ambivalenci konstatovat nyní i u Nolana. Lze u něj rozpoznat novou otevřenost vůči pravověrnosti a plnosti katolické víry po delším období spirituální vyprahlosti, která povstala jeho podřízením pravidlům a zvyklostem *ekumenické senzitivity*. Nyní se měla Panna Maria stát symbolem a zprostředkovatelkou nově procitlého porozumění pro katolictví. Dalo se však bezpečně předvídat, že pro hlad charizmatiků po znameních a zázracích bude zbožnost k Panně Marii kráčet po mnoha údajných místech zjevení tohoto strastiplného světa. Entuziasmus prostě zůstal konstantou v Nolanově životě. Nyní to však byla mariánská zbožnost a údajná poselství Dona Gobbiho, která dala podnět k zabývání se Apokalypsou, čehož společenství *People of Praise* již nebylo schopné.

Vzdor tomu všemu to bylo společenství charizmatické obnovy, kde se Nolan dozvěděl o Medžugorji. Charismatici disponovali celosvětovou strukturou a Nolan byl její součástí. Charismatici jako Robert Faricy SJ, P. John Bertolucci a P. Michael Scanlan publikovali resp. produkovali videofilmy o Medžugorji.⁵⁶ – Univerzita v Steubenville byla ústředím charizmatické obnovy Kosického typu ve spojení s mariánskou zbožností – a následkem toho se stala také centrálou pro šíření videofilmů o Medžugorji, které byly předváděny v univerzitních menzách. Sestra Isabel Bettwyová organizovala zájezdy poutníků, a během svého pobytu v Medžugorji jsem sám viděl vizionářku Mariji Pavlovičovou v bundě se znakem této univerzity. Nadto oba nejdůležitější aktéři mezi klérem v Medžugorji, páteři Jozo Zovko a Tomislav Vlasić, byli charizmatiky a organizovali charizmatické modlitební skupiny. Obnovený život víry v Medžugorji charizmatické hnutí hluboce oslovil a rovněž Denis Nolan jím byl uchvácen – de facto se stalo středem jeho duchovního života. Roku 1984 byl již společenství *People of Praise* natolik vzdálen, že se jej rozhodl opustit. Ať už náhodou nebo ne, toto rozhodnutí se časově kryje s jeho stále náruživější angažovaností a nadšením pro události v Medžugorji.

Posedlý Medžugorjí

⁵⁵ Laurentin, *Das Geschehen*, str. 35.

⁵⁶ P. Bertolucci vytvořil film o Medžugorji, který byl předváděn v soukromých kruzích, ale nikdy se nedostal na veřejnost. Nejnovější katalog *Franciscan University-Press* (zima/jaro 1991) nabízí dva videofilmy o Medžugorji: *Love's Call to Freedom* a *The Madonna of Medjugorje*.

V období 1984-86 to vypadalo, jako by zbožnost k Panně Marii byla pro Nolana počátkem hlubšího vztahu k Církvi a jejím věcem. Přestože to sám tak nevnímal, byla jeho upřímnost potlačena něčím, co se jednoduše musí označit za posedlost Medžugorjí. Stačí si přečíst letáky, které předal svému představenému, abychom si udělali obrázek vývoje jeho stále se stupňujícího fanatismu.

Podle vlivu univerzity Notre Dame na školy, které nejenže jí byly geograficky blízké, nýbrž i představovaly jakýsi její ideologický doplněk, bylo možné předvídat, že se Nolan stane outsiderem. Přesto jej roku 1986 vidíme jako outsidera s jasným a dobře hájitelným stanoviskem. Tak v Nolanově letáku ze 16. března 1986 si můžeme přečíst, jak podal stížnost na výuku sexuální osvěty. Podnětem mu bylo šokující zjištění, že čtrnáctiletá žákyně musela v rámci náboženského kurzu mj. zodpovídat otázku po *správné aplikaci kondomu*. Bratr Chris, který zmíněnou „výuku“ vedl, mluvil před smíšenou třídou například o *významu velikosti penisu*. Zmíněné *sexuální kurzy* byly zavedena za biskupa Williama McManuse a pokračovaly i za jeho nástupce biskupa Johna M. D'Arcyho. Učební řada se nazývala *Úcta k životu a rodině* a podle založení pozorovatele byla považována buď za skandální nebo směšnou. Roku 1986 se Nolanovi podařilo nově zkoncipovat učební látku podle vlastních zkušeností a v souladu s učením papeže.

Dvě rozhodující věci

Roku 1986 se na škole udály dvě rozhodující věci. Na jaře se odborný přednosta pro teologii a současně nadšený stoupenec sandinistů rozhodl opustit South Bend a odcestoval do Panamy pracovat pro arcibiskupa Marcuse McGrathe, a na podzim téhož roku pak odjíždí Denis Nolan do Medžugorji. Obě události spolu jistým způsobem souvisejí. Po odchodu bývalého přednosty vznikla ve specializované třídě mezera, která si žádala vyplnit někým, kdo byl pravověrný a chtěl se zasadit o opětové uvedení náboženské výuky do souladu s učením Církve. Nolanovi se té příležitosti dostalo pověřením vést od podzimu tzv. *kurzy míru a spravedlnosti*. Až dosud to totiž v podstatě nebylo nic jiného než elementární výuka sandinismu a teologie osvobození. Protože jsem Nolana od jisté doby znal a můj syn tehdy vstupoval do druhého ročníku zmíněné školy, nabídl jsem mu spolupráci při vypracování učebního plánu o sociální spravedlnosti, který by byl více orientován na Řím než na Managui, ale on měl proti tomu z nějakých důvodů námitky. Pokud si ještě dobře vzpomínám, říkal něco v tom smyslu, že by to nebylo v jeho stylu a raději dal přednost vztažné situační výuce. Ať už byly konečně jeho důvody jakékoli, příležitost se promarnila.

V září 1986 Nolan zaslechl, že se jeho soused chystá do Medžugorji. Co pro něj bylo dříve předmětem pouhého zájmu, stalo se teď doslova posedlostí. Přestože měl právě začít podzimní semestr a dodělával velkou přístavbu svého domu, byl o nutnosti cesty do Jugoslávie tak přesvědčen, že obcházel své žáky s prosbou, aby mu vymodlili 1 300 dolarů na cestovní výdaje. Když mu pak peníze skutečně přišly, považoval to za znamení souhlasu s odjezdem.

Skučel rozčilením

„Trýznila mne neuvěřitelná touha. Nesmírně mocně jsem si přál dostat se do Medžugorji. Po celý život jsem po ničem tak mocně nezatoužil. Příští den, byl to pátek, když jsem právě zamykal posluchárnu, jsem se přistihl, že skučím rozčilením. Prosil jsem své žáky: ‚Modlete se, ať mi Bůh pošle do nedělního večera 1 300 dolarů, abych mohl jet do Medžugorji‘.“⁵⁷

Do neděle Nolan peníze opravdu měl. Zřejmě Bůh nebo nějaký jiný duchovní činitel vyslyšel jeho modlitby. Přestože se při svém prvním příchodu do Medžugorji nedokázal modlit a byl i provázen hlubokým spirituálním pocitem, že by za vším mohl vést Satan, vrátil se zpátky s krucifixem zjevení svatojakubského kostela, který byl od té doby součástí inventáře třídy spolu s poselstvími „vizionářů“, napsanými na tabuli. Nolanova učební metoda byla pořád ještě silně situační, avšak jeho informace o zážitcích se nyní stále více soustřeďovaly na Medžugorji. To se teď stalo vysvětlujícím faktorem světového dění a Nolan vypracoval zvláštní teologii, spočívající na podrobnostech z poselství. Jaký význam má například skutečnost, že podle poselství z Medžugorji Nolan přeložil svátek narození Panny Marie na 5. srpen z původního 8. září podle církevní praxe?⁵⁸ Zdá se, že chtěl všechno interpretovat jinak, než je všeobecným zvykem, což se nakonec rovnalo záluďnému vypovězení války Církvi.

Reakce studentů byly rozdílné. Mnozí byli přinejmenším zpočátku stimulováni touto kombinací děsivých proroctví a legitimní mariánské zbožnosti, která byla tak dlouho potlačována modernisty, ovládajícími církevní školství. Ale podobně jako se jednostranně sladká strava brzy přejí, začínali i žáci mít dost fenoménu Medžugorje. U některých přečeňování Apokalypsy ochromovalo jejich horlivost, ostatní se začali stavět proti mariánskému kultu obecně.

Nolanovy vazby na Medžugorje začaly být nápadné jeho kolegům i vedení ústavu. Koncem roku požádal ředitel Nolana, který na škole učil dvanáctý rok, aby buď přestal mluvit o Medžugorji, nebo se příští podzim už nevracel. Myslím, že jsou zde dvě možnosti výkladu ředitelské výstrahy. Na jedné straně byl Nolan pořád ještě člověkem, který z Notre Dame dominující teologický establishment na škole uváděl do rozpaků. Lze se tedy domýšlet, že tam měli zájem na Nolanově propuštění kvůli jeho pravověrnosti i opozici vůči sexuálnímu vyučování a podobným věcem. Na druhé straně je ovšem třeba také říci, že Nolan svým zmatkem kolem Medžugorji ztratil kontakt s pedagogickou realitou. Do ústředí s ním začaly pronikat medžugorské anekdoty a privátní zjevení, takže jeho nově objevené nadšení poskytl školnímu vedení záminku, kterou již dlouho hledalo.

Tenký led

Když Nolan nastoupil letní prázdniny roku 1987, pohyboval se už každopádně na tenkém ledě. Do podzimu se však mělo změnit jen málo. Medžugorje se víc nežli všechno ostatní stalo pevným bodem v jeho životě. Bylo zřejmé, že se pohybuje v začarovaném kruhu. Jak se množily výstrahy kvůli přehnanému nadšení pro

⁵⁷ Koncept článku pro školní časopis St. Josef High School, 28. 10. 1986.

⁵⁸ Srv. M. Craig, *Das Geheimnis*, str. 187 ad.

Medžugorje, cítil se Nolan stále silněji přitahován k apokalyptickým poselstvím, ale čím více se do nich nořil, tím mocněji jen rozněcoval síly, stojící za ním.

Když Nolanovi v září 1987 ještě zněla v uších pohružka propuštění ke konci školního roku, dostal telefonát z Kalifornie. Osoba, s níž se předešlého roku setkal v Medžugorji, mu nabídla zdarma letenku do Jugoslávie. Nolan nabídku ihned přijal a nechal tak řediteli školy pouhé dva dny k zajištění suplujícího pedagoga. Tentokrát někdo zaplatil letenku i pro jeho ženu Cathy. Pro Nolana se nabídka volné cesty rovnala přímé výzvě Boží, aby se odebral do Medžugorje. Později jím sepsaný letáček vypovídá o jeho tehdejšímu stavu mysli a líčí průběh z Nolanova pohledu:

„Během mše jsem na chvíli povolil srdci vládu na hlavou a zvolal jsem k Matce Boží: ‚Máš-li něco, proč by můj odjezd do Medžugorji byl nutný, učin zázrak a doprav mne tam. Otevři sama všechny závory, způsob zázrak a odnes mě.‘ Okamžitě mi přišly na mysl všechny důvody, proč Panna Maria nechtěla, abych opustil školu. Bylo mi jasné, že byt' je tělem v Medžugorji, bylo její srdce právě zde v South Bendu. V jejím srdci byli moji žáci a na nich se udál velký zázrak. To mi říkal rozum. *Akce* byla tak říkajíc zde a já jsem patřil sem k nim. Avšak mé srdce je stále tam v malé vesničce, posvěcené každovečerním příchodem Panny. – A tak i toho dne jsem se dále snažil modlit souhlasně s Její vůlí. Ještě téhož odpoledne mi z Kalifornie zavolala přítelkyně, kterou jsem předešlého roku poznal v Medžugorji. Řekla mi, že tam v pátek odjíždí a zeptala se, zda bych se chtěl připojit s tím, že můj let zaplatí. Mohl bych to přijmout? Rozum mi říkal ne, ale srdce přisvědčilo. Rozum to zamítl proto, že před několika týdny mi ředitel školy zakázal v mých třídách ještě někdy zmínit Matku Boží nebo Medžugorje. Rovněž mi přikázal přestat se před každou hodinou modlit s žáky desátek růžence. Navíc mi ocitoval nejnovější výrok mostarského biskupa, jímž františkánům i vizionářům vykázal to nejhlubší místo v pekle.

Věděl jsem, že ředitel mi jistě nedovolí zmeškat vyučovací dny jen proto, abych mohl odjet do Medžugorji. Když jsem však o tom v modlitbách rozjímal, cítil jsem, že Matka Boží si nenechá nikým a ničím zkřížit své cesty. Když jsme se pak v neděli večer s manželkou Cathy chystali jít spát, řekl jsem jí: ‚Propustí mne ze školy. Mám však silný pocit, že Matka Boží si nenechá klást překážky do cesty.‘ A tak tomu i bylo. V pátek jsme již s Cathy byli na cestě do Medžugorji.“⁵⁹

Déle než se čekalo

Cesta však měla trvat déle, než očekávali. Nějaký čas před začátkem podzimu 1987 začal Denis se ženou a dětmi dodržovat dvakrát týdně půst o chlebu a vodě, který jim byl doporučen dětskými „vizionáři“ v Medžugorji. Moje žena i já jsem si dělali starosti, zda je takový půst pro děti rozumný, ale především jsme se obávali o Cathy, která ještě kojila své nejmenší. Měli jsme pocit, že to v jejím stavu není správné. V létě 1987 byla Cathy znovu těhotná s osmým dítětem. Tato skutečnost, spojená s půstem, dlouhou cestou do cizí země, starostmi s ubytováním i obavami z nedostatečné lékařské úrovně v Jugoslávii – to všechno byly důvody, proč jsme ji

⁵⁹ Nolanův leták z 3. 10. 1987.

od cesty odrazovali. Protože moje paní byla v té době v jedné německé nemocnici a potřebovala odbornou péči, obávali jsme se, že by to bylo v Jugoslávii horší. Řekli jsme jim, že cestu do Medžugorji nepovažujeme za dobrou myšlenku.

Nolanovi přesto v době jejího šestinedělí odcestovali do Medžugorji, a když se ve stanoveném termínu nevrátili, začali jsme se obávat, že se jim skutečně něco přihodilo. Ten večer, kdy se Nolanovi měli vrátit, Cathy potratila. Vrátili se o tři dny později. Cathy navíc ještě dostala střevní infekci, které se dlouho nemohla zbavit.

Se ztrátou dítěte jen ještě vzrostl psychický vklad ve hře, zvané Medžugorje. Bylo to nevyhnutelné, protože spatřovali dobrotivou ruku Boží v událostech, v nichž mohli na první pohled jasně rozeznat výsledek lidské pošetilosti.

Varování

Angažovanost pro Medžugorji vzrostla i ve škole natolik, že ředitel poslal 14. září 1987 novou výstrahu:

„Bylo mi oznámeno,“ říká se tam úvodem, „že trávíte příliš mnoho vyučovací doby vyprávěním svých osobních zážitků v souvislosti s Medžugorjí a Matkou Boží. Jakkoli na mne dělá silný dojem Vaše víra i způsob, jakým tyto zkušenosti předáváte žákům, musím trvat na tom, abyste už nezneužíval učební doby k vyprávění o Matce Boží a Medžugorji. Máte plán, rozvrh látky a učebnice, které jsou pro výuku aprobovány. Očekávám od Vás, že se budete pečlivě a přesně držet toho, co je nezbytné k seznámení žáků se základy učení naší Církve.“

Denis později tvrdil, že po celá ta léta na škole nikdy zmíněný učební plán nedostal, ale to je jistým způsobem nepodstatné. Možná napsal ředitel výstrahu jen proto, aby měl proti Nolanovi další corpus delicti. Skutečností zde zůstává, že on sám svým jednáním dodával vedení školy dostatek munice k vlastnímu „odstřelení“.

Když mi Denis dopis ukázal, dal jsem řediteli za pravdu. Řekl jsem mu, že opravdu není placen za to, aby učil o Medžugorji. Navíc Denis svojí posedlostí privátními zjeveními ohrožoval pravověrnost. To pochopitelně nechtěl slyšet. Dost možná mne od té doby začal také počítat k těm, kteří se proti němu spikli. Šest dní po obdržení ředitelské výstrahy mi Nolan zaslal dopis,⁶⁰ v němž mi vytýkal chybějící zápal.

Neuvěřitelná uzavřenost srdce

„Tvůj rozum je jasný, ale Tvé spirituální počítky jsou někdy pochybné. ... Sám jsem často šokován tím, co přičítám neuvěřitelné uzavřenosti srdce, zkrátka zatvřelosti, Tvému chybějícímu zápalu pro to, co Bůh skrze Medžugorji působí. ... Teď už začínám rozumět: Nechceš uznat to neuvěřitelné, co Bůh právě teď koná, protože se necháváš hnát svým kritickým duchem. ... Konzervativci se mýlí, když nahlížejí pravdu jako cosi čirého a povrchového, a mnohdy nerozpoznávají dimenze hloubky. Proto reagují špatně a nedostává se jim přímosti k následování Ducha Svatého. ... Myslím, že svět (nebo přinejmenším naše země) zažije v příštích dvou

⁶⁰ Dopis z 20. 9. 1987.

měsících strašné časy. Michaeli, je nezbytně nutné, abys správně rozpoznal svoje slabiny; je chyba schovávat se za rozum. Čeho je Ti zapotřebí, to v knihách nenajdeš. Musíš si vyslechnout hlavně čtvrtou a pátou kazetu exercistů *Mariánského kněžského hnutí*.“

Následně se z naší korespondence stala poziční válka, v níž jediným smyslem všech jeho sdělení bylo dokázat mi, že Medžugorje je pravé. Těsně před nástupem své poslední cesty do Jugoslávie mi 10. 7. 1988 Denis psal, že dostal nadšený dopis od Gerry Fausta, bývalého fotbalového trenéra, který se právě vrátil z pouti do Fatimy, Lourdu a Medžugorji. Byl prý hluboce uchvácen Boží mocí, kterou v Medžugorji zakusil. Růženec jedné jeho přítelkyně se proměnil ve zlato, a když se on sám vrátil domů, byl rovněž proměněn v zářivé zlato růženec, který měl v autě.

Bezprostředně poté, co Nolan dostal výše citovaný dopis od ředitele, vyptával se svých žáků, zda mají pocit, že by jim své názory o Medžugorji nějak vnucoval. Téměř jednohlasně řekli „ne!“ a z jejich odpovědi lze zcela jasně vysoudit, že byli fascinováni působením Boha v Nolanově životě i ostatními znameními a zázraky v souvislosti s Medžugorjí. Ale jak už řečeno, něco takového se rychle „přejí“. Podle všeho se nálada změnila.

V posledním únorovém týdnu 1988 předvedl Nolan svým žákům video BBC o Medžugorji, které sám viděl už mnohokrát. Jeho postoj k údajným zjevením se nezměnil – byl dokonce ještě intenzivnější. Píše: „Seděl jsem na krajíčku židle. ... Nechtěl jsem, aby někdo přišel o jediné slovo, zvláště ne z posledních několika minut záznamu, kdy jsou zvěstována poselství Panny Marie. Hudba a scény mne přenášely zpět do Medžugorji a znovu jsem byl uchvácen silou příchodu Matky Boží.“⁶¹

Změna nálady mezi žáky

Postoj žáků se však na rozdíl od nadšení minulého září radikálně změnil. Podle Nolanova letáčku

„všechno, oč jsem se mohl snažit, bylo, aby žáci vůbec dávali pozor. Někteří si při výkladu dokonce položili hlavu na pult; musím ovšem poctivě přiznat, že byl pátek a měli za sebou dlouhé odpoledne. Často jsem musel vstát od katedry a zamezit vyrušování. Jednou jsem dokonce musel dvěma mládencům odebrat deskovou hru, kterou se během výkladu bavili, a rovněž jsem musel žáky napomínat, aby si během mé přednášky nedělali domácí práce z jiných předmětů. Na konci vyučovacího dne jsem byl k smrti unaven a žaludek mi svíraly křeče. Tolik jsem chtěl žáky seznámit s poselstvím z Medžugorji.“

Zatímco nadšení části žáků začalo mizet, u jiných naopak znamení a zázraků přibývalo. O jedné dívce Nolan referuje: „Před několika dny zpozorovala sluneční zázrak před svými domovními dveřmi v Jonesu (Michigan). Několik dní před předváděním filmu nás navštívila doma a vyzvala mojí ženu, aby sledovala sluneční zázrak (v South Bend). Když jsem přišel domů, našel jsem ženu a šest nejstarších dětí, jak blahorečí Bohu za to, co viděly, když se dívaly do slunce. Stále častěji

⁶¹ Nolanův leták z posledního únorového týdne 1988.

se to stávalo lidem, kteří věc již zažili v Medžugorji. Nyní to však viděla moje vlastní rodina.“⁶²

Zázrak během vyučování

Po nějakém rozmýšlení se Nolan rozhodl nechat třídu účastnit se slunečního zázraku, a nevyhnutelné se také stalo: Zázrak se udál přímo během vyučovací hodiny: „Zapomněl jsem zatáhnout před začátkem hodiny okenní závěsy, jak jsem mívával ve zvyku, a slunce silně svítilo do učebny. Právě jsme se začali modlit, když Christy padla na kolena a zvolala: ‚Vidím to!‘ Řekla, že viděla slunce pulzovat a vyzařovat zvláštní barvy. Spatřila také uprostřed slunce Kristovu tvář, plnou bolesti a utrpení. Někteří z ostatních žáků se také snažili pohlížet do slunce, ale bylo příliš oslnivé. Chlapec, sedící v lavici za Christy, mi pak vyprávěl, že sluneční zázrak rovněž viděl. Později všechno spatřené nakreslil v přítomnosti celé třídy na tabuli. Osm nebo žáků to vidělo také. Příští den se dívalo do slunce ještě víc žáků. Vydal jsem příkaz nechávat žaluzie spuštěné, ale oni přišli do třídy ještě před druhým zvoněním a široce otevřenýma očima hleděli do oslnujícího slunce. Řekli, že tam bylo cosi, co se zpočátku dalo jen těžko rozeznat, ale pak všichni prohlásili, že uprostřed slunce viděli tmavý kříž.“⁶³

Scéna jak z Felliniho filmu *Sladký život*. Denis, který má jinak obecně vyvinutý smysl pro humor, to vypráví s nepohnutou tváří a na závěr dodává: „Je nápadné, že po všechna tisíciletí historie spásy od Abraháma až do dnešních dnů Bůh nikdy předtím nedělal to, co nyní. Nikdy dříve se nám od něj nedostalo tolik znamení. ... Co se teď děje, je zcela bezpříkladné, a Bůh nám v evangeliu nařizuje dbát znamení doby.“⁶⁴

Spirituální sestup

Vzhledem ke spirituálnímu úpadku, v němž se Nolan nacházel, bylo už jen otázkou času, kdy dojde k nevyhnutelnému. 31. 3. 1988 dostal dopis ředitele školy se sdělením, že je propuštěn. Pravověrní učitelé náboženství jsou nyní vzácností. Škola má tedy nyní méně o jednoho, který v minulých třinácti letech byl významným přínosem. Přestože to ředitel v listu přímo neříká, lze mít za to, že Nolanova neustále rostoucí fanatická angažovanost pro Medžugorje byla rozhodujícím momentem pro jeho propuštění. Možná byl pro Notre Dame nepohodlný a hledal se jen důvod k jeho uvolnění; Nolanův fanatismus k tomu nabídl příležitost, které nešlo nevyužít. I kdyby nebyla pravdivá a opodstatněná žádná z výtek, které se Nolanovi činily, není snadné vysvětlit reakce a postoje, které u žáků vyvolalo Medžugorje. Odhlédneme-li od škodlivosti pro zrak, nemůže být zírání do slunce žádnou náhradou za výuku církevních dějin. Když hledal d'ábel cestu, jak vrhnout špatné světlo na mariánskou zbožnost i na věrnost víře obecně, pak nemohl najít žádnou lepší!

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Rozhovor autora s Denisem Nolanem.

Ani propuštění ze školy nedokázalo utlumit Nolanovo nadšení pro údajná zjevení. V předcházejících měsících se stal de facto vedoucím stále mohutnější mežugorské modlitební skupiny, s níž se seznámil ve své farnosti. Začal mluvit o tom, že je zmocněncem hlavního úřadu pro Mežugorji. Nebylo zcela jasné, co to znamená a ještě záhadnější bylo, jak s tím chce uživit rodinu se sedmi dětmi, ale ani tato vyhlídka Nolana v nejmenším neodrazovala. Co se však nepodařilo faktu propuštění, způsobila jeho poslední cesta do Mežugorji. Když tam v polovině července přivedl svou skupinu, nebyl zřejmě na místě přítomen žádný „vizionář“, nedošlo k žádnému zjevení a nedostalo se jim také žádného poselství. Zklamán a zdrcen se Nolan vrací domů; začal mluvit o tom, že si nejspíš bude vydělávat na živobytí prodejem izolátorů.

Všeobecná nejistota

Vzdor tomu všemu Denis osvědčil svoji víru s vědomím, že Bůh, který jej vedl životem tak daleko, jej nyní nenechá padnout. Částí jeho problému však byl zmatek, obklopující jeho víru. Galot by řekl, že si chtěl *spatřením* kompenzovat nejistotu víry, která patří k životu tohoto světa. Když v Církvi panuje takový chaos, jako je tomu dnes, nezůstává zmatení omezeno jen na určité sporné otázky. Šíří se do všech struktur víry a oslabuje všeobecné katolické cítění; věřící nabývají pocitu, že svým pastýřům už nemohou důvěřovat. Bohatství katolické tradice se vytrácí, upadá do zapomnění a na jeho místo nastupuje ta či ona forma fundamentalismu. Podivuhodná *alchymistická směs* příběhů P. Burchaella a racionalistického universalismu tak mezi studenty šíří přehnanou víru v zázraky. Jako reakce na jeho tezi *Není žádné přímé spojení s Otcem*⁶⁵ vniklo v Notre Dame charizmatické hnutí, které proti ní s Kevinem Ranaghanem namítá: „Viděli jsme Pána!“⁶⁶ – Jeden z Ranaghanových přátel přísahá „mocně a radostně na letniční zázrak v našich dnech“ a vykládá, jak doslova zažil dar Ducha Svatého. „Nyní už na letnice nemusím věřit,“ říká, „protože jsem je viděl.“⁶⁷

Nebezpečí

Může být, avšak takové nahrazování víry *empirií* není bez nebezpečí. Kdo je obeznámen s hloubkou katolického myšlení, dospěje ke stejnému závěru.

Nikdo jistě nebude tvrdit, že Jan od Kříže byl racionalista nebo modernista, ale přesto ve svých spisech varuje před mystickými fenomény a s tím spojenými nebezpečími. Ohledně spatřování osob, náležejících budoucímu životu, zjevování světců, dobrých či zlých andělů i světelných zázraků se ve svém díle *Výstup na horu Karmel* vyjadřuje velice jasně:

„Nesmíme se na ně nikdy spoléhat nebo je akceptovat, nýbrž se jich musíme vystríhat a nepokoušet se zjišťovat, zda jsou dobré nebo špatné, neboť čím dokonalejší je jejich vnější vzezření, tím méně je jisté, že jsou od Boha. Bohu je naopak

⁶⁵ Burtchaell, *Philemon's*.

⁶⁶ Ranaghan, *Catholic Pentecostals*.

⁶⁷ Tamtéž.

vlastní vstupovat s námi do styku skrze duši, kde je více jistoty a užitku, než skrze naše smysly, v nichž obvykle spočívá nebezpečí a klam. Tělesný smysl posuzuje a hodnotí spirituální věci za předpokladu, že jsou takovými, jak je pociťuje, avšak ve skutečnosti se od toho liší jako tělo od duše nebo smyslovost od rozumu. Tělesné chápání je ve spirituálním ohledu stejně nevědomé jako zvíře v racionalitě. Proto se hrubě mylí každý, kdo si jej vysoce váží a vystavuje se tím velikému nebezpečí a klamu; každopádně mu brání v dosažení pravé spirituality.

Jak jsme již zde řekli, mezi spirituálními a tělesnými věcmi není žádná souvislost. A tak musíme mít vždy za to, že takové věci pocházejí mnohem pravděpodobněji od ďábla než od Boha, neboť ďábel má velký vliv ve všem vnějškovém a tělesném a proto může touto cestou člověka snadněji oklamat a zmýlit než tím, co je niterné a spirituální. Ďábel velmi dobře umí nenápadně vstřípnout duši idylické sebeuspokojení. ... Zmíněná zjevení a pocity proto musí být vždy odmítány, byť i by některé mohly být od Boha. Pán není ani uražen jejich odmítnutím ani tím nebude s menší jistotou přijat účinek a ovoce, které jimi chce v dotyčné osobě vyvolat.⁶⁸

Nebezpečí pro víru

Jan od Kříže se tedy vyjádřil zcela zřetelně: Znamení a zázraky jsou nebezpečím pro víru. Mohou vést k jistému druhu spirituální žádostivosti a proto „nikdo nesmí po nich nikdy dychtit, byť i byly od samotného Boha“. Velký španělský mystik pak dále vysvětluje,⁶⁹ že z touhy po kromobyčejných projevech nadpřirozena může povstát celkem šestero zel:

1. Život víry postupně slábne...;
2. když někdo neodmítá víze, ty pak zabraňují jeho duchu, aby se dokázal povznést k neviditelnému;
3. dotyčná osoba zůstane příliš upoutána k těmto věcem a nepostupuje ke skutečnému odříkání a odpoutání ducha;
4. nedostává se jí ducha zbožného rozjímání v tak bohaté míře;
5. ztrácí milost Boží, protože ji přijímá jako jí náležející;
6. připravenost k přijetí těchto věcí otvírá ďáblu dveře dokořán...

Proto je vždy lepší, když člověk tyto věci odmítá a zavírá před nimi oči vždy, když se objeví. Pokud tak nečiní, upravuje cestu a nabízí vliv tomu, co pochází od ďábla, takže nejen zatlačí skutečné víze od Boha, nýbrž ty úplně přestanou a naopak ďáblové víze se začnou množit, až ten bude brzy mít nad člověkem všechnu moc a Bůh žádnou. ... Odmítnutím zlých vizí se vyhneme ďábovým bludům, odmítnutím dobrých vizí nenastane víře žádná škoda a duše sklídí její ovoce.⁷⁰

„Ďábel,“ uzavírá Jan od Kříže, „má vždy radost, když se mu podaří někoho podnítit k přijetí zjevení.“⁷¹

⁶⁸ Jan od Kříže, *Výstup*, str. 118 ad.

⁶⁹ Tamtéž, str. 119 ad.

⁷⁰ Tamtéž, str. 121.

⁷¹ Tamtéž, str. 124.

Právě v naší době je vhodné lidi upomenout, aby naslouchali moudrosti Církve. Současně je však třeba dodat, že vysvětlení a vyhlášení od *dnešních představitelů Církve* nemusí být právě moudrá! Kdyby taková byla, nenutila by lidi k úprku do Medžugorji nebo Bayside, aby tam uspokojovali své spirituální potřeby.

Když jsem po svém pobytu v Medžugorji přišel do Říma, vyjádřil se jeden vatikánský úředník takto: „Může někdo opravdově tvrdit, že biskupská konference má učitelskou autoritu, když vydala takový dokument?“ – Tím, kdo dokument vydal, byla míněna národní konference biskupů Ameriky, a dokumentem její poslední cirkulář o ženské otázce.⁷² Jestliže o vedení Církve v USA takto smýšlí člen římské kurie, co lze potom čekat od obyčejných věřících. Lze se jim divit, že se shánějí po znameních a zázracích?

Ratzinger Report⁷³

I pokud jde o Medžugorji, lze jen sotva říci, že by Řím nějak rozhodněji zasáhl. „Ratzinger,“ řekl jeden biskup, který to musel vědět, „mi prohlásil, že na ni nevěří.“ Po hovorech s lidmi z věroučné kongregace lze nabýt dojmu, že se stavějí skepticky k nadpřirozenému charakteru událostí v Jugoslávii, ale současně lze také nabýt dojmu, že biskup Zanić neměl případ dostatečně pevně v ruce a že se s ním těžko vyjednává.

Věřící jsou konfrontováni s rozdílnými pokyny. V kázání⁷⁴ před medžugorským kostelem biskup Zanić kněžím zakázal navštívit Medžugorji a sloužit tam mše, což biskupa Franiće podnítilo k vyhlášení, že to nikdo zakazovat nemůže.⁷⁵ – V lednu 1987 vydali biskup Zanić a kardinál Kuharić společné prohlášení,⁷⁶ v němž oznámili vytvoření nové komise⁷⁷ a zakázali pouti. Vatikán nikdy neodmítl negativní posudek dřívější komise⁷⁸ ani soud biskupa Zaniće.⁷⁹ Jmenování nové komise však podle stoupenců Medžugorje naznačuje odmítnutí výsledků staré komise. Ve snaze objasnit situaci napsal apoštolský nuncius v USA, arcibiskup P. Laghi, dopis panu Josephu E. O'Connorovi v San Diegu. Vysvětluje v něm, že nikdy nebyla oficiální stranou zveřejněna nebo potvrzena všude kolující údajná věta papeže Jana Pavla II. ke dvanácti italským biskupům „... nechte lidí jít do Medžugorji, aby se tam obra-

⁷² Katolická biskupská konference USA, *Partners for the Mystery of Redemption*, 1. 4. 1988.

⁷³ Takto zní anglický titul vydání knihy kardinála Ratzingera: *Ke stavu víry*.

⁷⁴ 25. 7. 1987. „Zaslouhuje si pekla ten, kdo káže nepravdy o Panně Marii“, srv. Kathpress (příloha), str. 8 /164/ 27. 8. 1987.

⁷⁵ Srv. M. Craig, *Das Geheimnis*, str. 192, a dále diecézní list arcidiecéze Split biskupa Franiće ze 16. 12. 1984.

⁷⁶ Srv. tiskové prohlášení z 9. 1. 1987 in: *Glas Koncila* z 18. 1. 1987; Sivric, *The Hidden*, str. 139 ad.

⁷⁷ Dokument, ohlašující pokračování první komise, nemluví o oficiálních procesích, nýbrž o pou-
tích obecně.

⁷⁸ Komise k prozkoumání událostí v Medžugorji, ze 24. 3. 1984; srv. *Osservatore Romano*, 12. 5. 1984.

⁷⁹ Jugoslávská biskupská konference, 11. 10. 1984; srv. *Osservatore Romano*, 11. 11. 1984, a ko-
muniké biskupa z 11. 10. 1984.

celi, zpovídali, káli a postili“.⁸⁰ – „Přestože padly o Medžugorji různé poznámky,“ pokračuje arcibiskup P. Laghi, „které se připisují Svatému Otcí nebo jiným hodnostářům Svatého stolce, žádná z nich nebyla potvrzena jako autentická.“ Arcibiskup P. Laghi pak ještě dodává, že společné prohlášení kardinála Kuhariće a biskupa Zaniće z ledna 1987

„je jediným, legitimně aprobovaným církevní autoritou. ... Zmíněné prohlášení požaduje moudrost a trpělivost ohledně zpráv o Medžugorji a je v duchu historicky osvědčené politiky Církve nevydávat žádné oficiální uznání dříve, než dozraje čas pro důkladné přezkoumání a rozvážení věci. Skutečnost publikování zmíněného prohlášení ve vatikánském časopise *Osservatore Romano*⁸¹ ukazuje, že tento postoj místní Církve v Jugoslávii má podporu Svatého stolce.“

Vzhledem k mohutné mediální převaze medžugorské informační sítě nad úředním církevním tiskem se však oficiální církevní postoj k Medžugorji doslova utápí ve stále dravějším přívalu medžugorských informačních listů, v nichž je neustále opakováno to, co si jejich autoři přečetli jinde. A tak spor o zjevení pokračuje a počet poutníků do Medžugorji každoročně stoupá. V knize kardinála Ratzingera *Ke stavu víry* sice prefekt kongregace pro víru radí k trpělivosti, ale když na něj Messori naléhal, aby se vyjádřil ke kritériím pravého zjevení, řekl:

„Jedním z našich kritérií je, že oddělujeme skutečnou nebo domnělou *nadpřirozenost* zjevení od jeho duchovních plodů. Procesí starého křesťanstva se soustředovala na místa, jichž by se náš moderní kritický duch někdy zděsil, pokud se týče *vědecké správnosti* s nimi spojené tradice. To ovšem nijak nevádí, aby taková místa nemohla být plodná, blahodárná a důležitá pro život křesťanských národů. Problém není ani tak záležitostí moderní hyperkritiky (která nakonec končí ve formě nové důvěřivosti), nýbrž spočívá v hodnocení živosti a pravověrnosti náboženského života, který se kolem takového místa vytváří.“⁸²

Rozhodující otázka

Můžeme si kardinála Ratzingera sebevíc vážít nebo jej třeba i obdivovat, avšak přesto musíme konstatovat, že přece nejnaléhavější a nejdůležitější otázkou je, zda se Svátá Panna zjevuje dětem v Medžugorji. Každý, kdo měl co dělat s Bayside, by mohl nechat tisknout objemnou dokumentaci o lidech, kteří byli důkazem dobrých duchovních plodů v Bayside – a proč také ne? Jestliže jsou zbožní lidé falešným zjevením uvedeni do bludu, Boha to nezavazuje. Má jejich modlitby vyslyšet a vyplnit jejich prosby s vědomím, že tito lidé propadají něčemu falešnému – nebo má jejich upřímné prosby odmítnout jen proto, že je klame šarlatán? S ohledem na skutečnost Boží lásky bych si troufal říci, že je možné obojí, a že dobré ovoce může vyrůst i ve spojení s něčím falešným. To ovšem neznamená, že tomu tak nezbytně musí být. Rozhodující otázkou je, zda děti říkají pravdu. Pokud lžou nebo jimi příslušní kněží manipulují, pak údajná obnova, vycházející z Medžugorje, je domem

⁸⁰ Srv. *Queen of Peace Newsletter*, 1. roč., č. 1.

⁸¹ Srv. *Osservatore Romano* (angl. vyd.), 23. 2. 1987. Chorvatský dokument vyšel 29. 1. 1987.

⁸² Ratzinger, *K stavu víry*, str. 114.

postaveným na písku. A co je ještě horší, z toho vyrůstající zbožnost by se mohla stejně tak rychle změnit ve zklamání z Církve a náboženství.

Jeden vatikánský teolog se vyjádřil následovně: „Ovoce Medžugurji si zasluhuje uznání a vděčnosti vůči působení milosti, ale ovoce ještě neospravedlňuje fenomény a může být připsáno některým původně pravým prožitkům z roku 1981 (teorie), nebo jednoduše koncentraci takového množství modliteb a pokání na jednom místě. Lze dokonce tvrdit, že zmíněné dobré ovoce je součástí ďábelské taktiky, spočívající ve zklamání tisíců upřímných lidí, jejichž víra je založena na zdánlivém zjevení.“

P. Galot zastává podobný náhled: „K posouzení pravosti zjevení nestačí mít duchovní plody za jediné kritérium. Jsou známy případy zdánlivých zjevení, kde se prokázalo solidní obrácení, a přesto byla tato zdánlivá zjevení později církevní autoritou odmítnuta jako úkazy bez vážného základu.“⁸³

Kritéria

P. Galot vypočítává kritéria, jimiž Církev zkoumá pravost zjevení. Tak např. četnost zjevení mluví proti jejich pravosti, „protože by to odpovídalo křesťanství, žijícího více z vizí naší doby než ze zvěstování, které nám daroval Kristus svým příchodem na zemi. Zbožnost by byla spíše následkem trvajících zjevení než působení cesty ve víře, případně by se víra stávala vírou v pravost zjevení a byla by založena na svědectví těch, kdož vidí.“⁸⁴

Rovněž je na místě skepse, je-li v poselstvích *vyhrožováno odplatou* v případě jejich nepřijetí, nebo když vizionáři skrze svá poselství šíří ducha *obžaloby, veřejného odmítání nebo neposlušnosti vůči autoritě Církve*. „Nejsou-li poselství sugerována okolím, předcházejícími rozhovory, davovým zpěvem nebo simulací samotnými vizionáři, pak je třeba intenzívně pátrat po jejich psychologickém pozadí.“⁸⁵

„Důkaz lidské manipulace“ je také znamením nepravosti, zvláště „když příjemce sám určuje místo, datum a početnost zjevení.“ – Vzhledem k fanatismu, který soukromá zjevení často vyvolávají, je těžké mnohé lidi přesvědčit o čemkoli negativním, co je spojeno s jejich zamilovaným zjevením. Skutečností zůstává, že složka negativních materiálů o Medžugurji s léty povážlivě roste. O některých z nich jsme se zde již zmínili.

⁸³ Galot, *Le apparizioni*.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

KAPITOLA IV

Zastírací manévr

V listopadu 1984 obdržel biskup Zanić z Německa dopis bývalé františkánky, která tvrdila, že v Záhřebu spolupracovala s jedním knězem, činným nyní v Međugorji. Její poměr k němu překročil hranice normální součinnosti a po obširném vysvětlení okolností nakonec žena uvedla jméno kněze, který je otcem jejího dítěte. Dopis byl podepsán pouze křestním jménem a scházely údaje o odesílateli.

Manda, jak zní jméno ženy, která zaslala zmíněný list biskupu Zanićovi, označila za otce svého dítěte P. Tomislava Vlasiće. – Vzhledem k nedostatečným údajům v dopise se mohlo jednat o pomluvu nebo o dílo pomatence, ale pátrání vyneslo postupně na denní světlo informace, které vypadaly stále pravděpodobněji a naznačovaly, že odesílatelka dopisu psala pravdu. Jak se ukázalo, v polovině sedmdesátých let byla Manda řeholnicí, známou pod jménem sestry Rufina. Tou dobou žila v jistém druhu smíšeného kláštera v Záhřebu ve společnosti dalších sester a tří kněží, z nichž jedním byl P. Tomislav Vlasić. Ke konci r. 1976 náhle za záhadných okolností zmizela. Postupně vyšlo najevo, že byla těhotná a žila ve Starnbergu v jižním Německu u devadesátiletého Aloise Otta, o němž se říkalo, že pomáhá lidem v nouzi – zvláště studentům. Byl také znám jako přítel františkánů. Po doslova detektivním pátrání nakonec biskup Zanić Mandu vystopoval a navštívil ji.

Podarilo se mu s ní promluvit a viděl rovněž jejího syna, který vykazoval výraznou podobu s P. Vlasićem, jak později poznamenal. Manda však popírala, že by zmíněný dopis biskupovi posílala, což v něm vyvolalo dojem, že je někým ovlivňována.

Nepochybně překvapivé objevení se tak vysoce postavené církevní osobnosti, jakou je diecézní biskup z Mostaru, přimělo starého pana Otta k zamyšlení nad minulostí ženy, která v jeho domě již sedm let žila. Začal se o věc blíže zajímat a v průběhu pátrání objevil korespondenci mezi Mandou a Vlasićem, v níž je probíráno narození dítěte i porady, jak by se mělo s celou záležitostí naložit.⁸⁶

Začátkem prosince 1976 psal Vlasić ze Záhřebu Mandě, která byla tehdy v devátém měsíci těhotenství. Dopis je plný opakovaných ujištění: „Jen neměj zbytečně strach. Jsem si jist, že Ti Bůh pomůže a odmění Tě. My Ti rovněž pomůžeme. Neopustím Tě, i kdyby měly všechny naše snahy selhat.“ – V témž dopisu pak Vlasić Mandě slibuje poslat vedle slovníku a kuchařské knihy i 300 dolarů. Přestože v listu nic není výslovně řečeno, působí to dojemem, že se Vlasić hodlá v nejbližší době vzdát kněžství a oženit se s Mandou.

Neříkej jeho jméno

Vlasić ovšem na druhé straně v dopise naléhá, aby Manda za žádných okolností neudávala identitu otce svého dítěte. „Pokud jde o jméno otce,“ píše, „nikdo Tě ne-

⁸⁶ Historii objevení dopisů Mandy a Vlasiće se lze dočíst v: Pavao Zanić, *Strogo povjerljivo! Uloga Fra Tomislava u Međugorje*, listopad 1985, Mostar.

může nutit, abys prozradila jeho jméno. Myslím, že to tak bude nejlepší. Prostě řekni, že jsi se krátce znala s někým, kdo Ti udal falešné jméno a slíbil, že se s Tebou ožení. Později zmizel, už se neobjevil a ty jsi zjistila, že jsi těhotná. Bude nejlepší, když řekneš, že ho neznáš. Nebudou Tě trýznit vyptáváním a konečně i pro dítě bude lepší, když se nikdo nedozví pravdu.“ – V dopisu z 9. 1. 1977, tedy zhruba z doby narození dítěte, se Vlasić snaží ještě více využít svého vlivu na Mandu a tentokrát ještě historiku přikrašluje spirituálně: „Pokud jde o dítě,“ píše se tam, „nejlepší bude, když nikomu nic neřekneš. Pokud se o tom zmíníš třeba jen vlastní matce nebo sestře, je to stejné, jako bys to řekla celému světu. Neměla bys z toho žádný užitek, naopak jen samé problémy. Když si všechno necháš pro sebe, dostane se Ti Božího požehnání a zachrániš tím hodně bratrů, sester i svět v naší smutné době. A to je záslužnější než Tvůj život řeholnice. Budeš pak jako samotná Maria, která přijala svůj zvláštní osud, šla se svým dítětem tam, kam ji vedla prozřetelnost, a Její dítě se vzdor kříži stalo zdrojem velké vznešenosti a slávy.“

To je jistě pozoruhodné pojetí od člověka, který má být hlavním propagátorem údajně nejvýznamnějšího mariánského zjevení naší doby. Vlasićův dopis dokonale ilustruje, jak nechutným způsobem využívá svého kněžského vlivu: Nijak se nerozpakuje zneužít víry a Svaté Panny, aby se vyhnul následkům svého egoistického jednání. Jak se v její situaci dalo očekávat, bylo Mandě zatěžko následovat jeho rad. V jednom dopise to říká takto: „Není pro mne snadné všechno tohle unést. Píšeš mi, že bych měla být jako Maria, ale musím Ti připomenout, že Ona měla u sebe v cizí zemi alespoň Josefa.“ – Z listu jasně vycitujeme její zoufalství a bolest; modlí se, aby při porodu dítěte zemřela. „Raději bych byla stokrát mrtva, než aby moje rodina viděla, že mám nemanželské dítě. Po osmnácti letech života v klášteře teď musím sama roznášet lži o sobě a otcí svého dítěte.“ – Je nepochybné, že Manda hodně trpěla; že všeho nejvíc však Vlasićovými požadavky, aby nejen lhala, ale navíc i nadále ve lži žila. A jistě jí také nebylo lhostejné, jak to všechno dopadne na její rodinu.

Každý by chtěl být čestný

„Tomo,“ píše Manda důtklivě, „každý by chtěl být čestný. Dokonce ani pošetilý člověk nechce o sobě samém lhát. Bezmála jsem už přišla o rozum; mám k tomu už jen krůček. Tolik jsem Tě milovala a doufala, že přijdeš do Záhřebu jako můj strážný duch. A vidíš, místo toho se musím před každým skrývat jako nějaký had.“

Zatímco Manda žije v cizí zemi, jejímuž jazyku nerozumí a který se také nikdy správně nenaučí, upíná se na Vlasiće a slibuje mu věrnost. Snaží se ho dokonce utěšovat: „Nedělej si starosti, Tomo, tvou identitu nikomu neprozradím.“ – 25. 1. 1977 porodila Manda chlapce a dala mu jméno Toni.

Až do konce r. 1984 byly výše vyličené myšlenky skoro jediným námětem jejího uvažování. Nemůžeme vědět, co ji tehdy přivedlo k napsání přeháhleného dopisu biskupovi, ale její osobní tíseň mluví sama za sebe. Podle shodného názoru známých nebyla Manda typem člověka, který by dokázal beze všeho přesídlit do země s cizím jazykem i kulturou. Není nijak mimořádně inteligentní, německy neumí skoro vůbec, a pravděpodobně se i cítí osamělá. Taková byla její situace, když po

po sedm let vedla domácnost osmdesátiletého Aloise Otta. Nelze také vyloučit, že Vlasić i františkánské společenství nedodrželi své přísliby ohledně Mandy a jejího dítěte. Je však pravděpodobnější, že ona sama dospěla k přesvědčení, že Vlasić františkánský řád a Jugoslávii neopustí; navíc se r. 1984 stal světově oslavovanou osobností. Pan Ott se zmiňuje o jednom Vlasićově interview s Mirjanou, který četl v německém překladu. Vlasićova nová proslulost jako duchovního rádce šesti „vizionářů“ v Medžugorji patrně přiměla Mandu znovu přemýšlet o svém vztahu k němu. Jakmile však byl dopis biskupu Zanićovi jednou napsán, daly se věci do pohybu. Jak již byla zmínka, pan Ott našel i jiné její dopisy a Manda si musela přiznat, že všechno ví. A tak se buď sama nebo s pomocí františkánů od něj odstěhovala. Pan Ott, který se matky i dítěte ujal v jejich nejtěžších časech a je nyní v 94 letech bezmála slepý, pociťoval odchod Mandy jako zradu, když navíc odešla s dítětem, k němuž choval dědečkovské city. Rozhodl se obrátit s korespondencí Mandy a Vlasiće na veřejnost. Zveřejnil výtahy z jejich dopisů v obsáhlém článku pro informační list Studentské pomocné organizace, kterou roku 1946 založil.⁸⁷ Důležitější však byla okolnost, že kopie dopisů předal kardinálu Ratzingerovi, jehož znal ještě jako mnichovského arcibiskupa. Ratzinger postoupil materiály biskupu Zanićovi, který je pak ve Vlasićově přítomnosti dal k dispozici jeho řádovému představenému. Podle biskupa Zaniće Vlasić své otcovství nepopřel.

Zastírací manévr

Jak se v takovém případě dá čekat, jedna lež plodí druhou, každý pokus o ututlání má za následek další. Když vyšla najevo pravda o Vlasićovi, mohla vážně poškodit důvěryhodnost Medžugorje, a tamější františkáni tím ztratili nedůležitější obrannou pozici proti biskupovi i každému, koho chtěli dostat na svou stranu. Protože se obávali nejhoršího, vedli proti biskupovi preventivní úder. Zatímco navenek mlčky snášeli stížnosti a obžaloby na Vlasiće, obvinili biskupa z pomlouvání. Ve své knize *La Prolongation des apparitions de Medjugorje* pustil R. Laurentin⁸⁸ zcela zřejmě do oběhu pověst bez uvedení jakéhokoli jména a tedy i bez možnosti potvrzení nebo vyvrácení, podle níž domnělý otec dítěte opustil františkánský řád a odešel do USA, kde se po návratu do laického stavu oženil. V anglickém překladu Laurentinovy knihy tato kapitola chybí. Vydavatelé k tomu napsali: „Neviděli jsme žádný smysl ve zveřejnění něčeho takového.“

Františkáni postupovali opravdu podivuhodně. V soukromých kruzích dávali do oběhu jméno Marijana Pehara jako otce dítěte, který skutečně patřil k františkánům, žijícím spolu s Mandou a Vlasićem v Záhřebu. Laurentin poukazuje na to, že vystoupil z řádu a nyní žije ženatý v Americe. Pehar je opravdu jediný chorvatský ex-františkán, na něhož se hodí Laurentinův popis, a proto bylo svalení otcovství na něj mimořádně obratným tahem. Zbavuje Vlasiće viny a současně drží v šachu biskupa, který je tak vystaven obvinění z pomlouvání nevinného. Laurentin dokonce do celé historiky zatáhl i Matku Boží: „Necht' Tě [Vlasiće] Gospa ochrání,“ říkali vizionáři. Přes veškerou mazanost se však ve zmíněném tahu skrývalo nebezpečí,

⁸⁷ Ott, *Advents- und Weihnachtsbrief 1985*.

⁸⁸ Znamý mariolog, přítel P. Vlasiće a hlavní propagátor Medžugorji.

protože byl postaven na předpokladu, že nikdo nenaváže kontakt s Marijanem Peharem. Biskup Zanić se o to pokusil, ale bez úspěchu. Pehar biskupův dopis dostal, ale kvůli jeho tónu jej nechal bez odpovědi. Hlavním důvodem zde byl jistě přetrvávající resentiment bývalého františkána vůči místnímu biskupovi. Biskup Zanić se však dopustil ještě další chyby. V jednom soukromém dopisu o Medžugorji tvrdil, že jistý františkán z Hercegoviny se vydal do Ameriky, aby Pehara našel a přemluvil jej ke vzetí otcovství na sebe, což tento odmítl.

Ve skutečnosti se františkáni nikdy neobrátili na Pehara., který tehdy žil na západním pobřeží USA. Možná proto, že sami dobře věděli, proč to nedělat. Pehar později prohlásil, že kdyby mu taková nabídka byla učiněna, odmítl by ji.

Účinné, ale špinavé

Šlo o, jak již řečeno, stejně účinnou jako špinavou strategii. Korunou všeho bylo využití nechutné a senzační historie špatného kněze, který zplodil dítě, k obvinění biskupa z pomluv. Laurentin a františkáni zneužili lidské lehkověrnosti k zasažení biskupa a zjednali mu pověst osočovatele. Že sama tato obžaloba byla hanebnou pomluvou, na to zjevně františkáni ani Laurentin nepomysleli, což lze vysvětlit jejich bezvýchoďnou situací. Kdyby se mělo prokázat, že duchovní poradce vizionářů P. Vlasić je otcem dítěte, které navíc zplodil s řeholnicí, pak by to v očích veřejnosti nutně muselo vyvolat nejvážnější pochybnosti o pravosti zjevení v Medžugorji. Než k tomu nečinně přihlížet, sáhlo se raději k obviněním biskupa z pomlouvání. Již výše byla zmínka, že zvolená strategie nebyla bez rizika, které spočívalo v tom, že někdo Pehara najde a zeptá se jej na pravdu. Že Pehar na dopis neodpověděl, zabránilo zpočátku biskupovi, aby mohl něco podniknout proti falešným tvrzením. Bez Peharova svědectví stálo biskupovo slovo osamoceno proti medžugorské propagandistické mašinérii a v takovém boji by biskup jasně podlehl.

Gordický uzel však byl rozřat v létě 1988, kdy se *Fidelity* podařilo Pehara zastihnout a on potvrdil, že není otcem dotyčného dítěte. „Společně jsme pak prozkoumali jména chorvatských františkánů, kteří opustili řád; jmenovali se Tomislav nebo Tomo a roku 1976 byli v Chorvatsku. Nenašli jsme však nikoho, kdo by připadal v úvahu. To spolu s Peharovým prohlášením, že dopisy psali Manda a Vlasić, dovoluje pouze jediný závěr: ‚Potom Laurentin lhal!‘“ – „Ano, přesně tak,“ odpověděl Pehar, „je nemožné, aby někdo z bývalých františkánů tady v Americe byl otcem toho dítěte.“

Pokud vůdčí osobnosti z Medžugorji začaly cítit, že by Vlasićovým otcovstvím mohlo být zjevení posuzováno jako zavrženíhodné, pak měly pravdu, ale jejich pokus o ututlání záležitosti je ještě zavrženíhodnější. A skutečným vrcholem je okolnost, že toho mělo být dosaženo pomlouváním biskupa. S takovými „přáteli“ Svátá Panna jistě žádné další nepřátele nepotřebuje.

Nervózně a vyhýbavě

Když jsem se P. Laurentina ptal na jeho verzi, odpovídal nervózně a krajně vytyčavě. Nejprve řekl, že „biskup Zanić necouvl ani před pomluvami“, ale hned mne žádal, abych jej necitoval. Poté prohlásil, že jméno biskupem obviněného františ-

kána nemohl uvést, přičemž však zjevně zapomněl, že Vlasićovo jméno zmínil ve své nejnovější knize *Sept années d'apparitions*. Když jsem jej na tuto skutečnost upozornil, opáčil:

„Ale ta kniha přece nebyla přeložena, mám pravdu?“

„Správně,“ řekl jsem.

„Máte francouzské vydání?“, zeptal se.

„Ano, četl jsem je. Píšete tam, že P. Vlasićovi bylo vytýkáno nemanželské dítě.“
Laurentin byl tedy usvědčen. Nedokázal již říci nic jiného než:

„Rozumíte vůbec tomu, co píšete? (Pauza) Rozumíte přece?“

Když pak Laurentin znovu prohlásil, že biskup Zanić pomlouvá františkány, zeptal jsem se:

„Vy tedy tvrdíte, že Vlasić není otcem toho dítěte?“

„Ano,“ odvětil Laurentin a zcela nesouvisle dodal „alespoň pro mne ne“. Pak pokračoval: „Cituji dopis matky chlapce. Vzdala se svého místa hospodyně, protože její zaměstnavatel sdělil biskupovi tyto nepravdivé narážky. Myslím, že je to jasné, ale můžete o tom soudit, co chcete.“

Padělání

V průběhu citovaného rozhovoru Laurentin potvrdil, že jméno matky je Manda, a že starý pán, který se objevuje v *La Prolongation*⁸⁹ jako M. O.,⁹⁰ je skutečně Alois Ott.

Laurentin se pokusil o záchranu tvrzením, že pan Ott dopisy Mandy a Vlasiće padělal. Laurentinovo tvrzení je groteskní i bez Peharova svědectví o pravosti korespondence. Jak by asi (pomineme-li už otázku proč) padělal bezmála slepý devadesátiletý Němec bez znalosti chorvatštiny korespondenci ve dvou různých rukopisech? Taková představa je pro svou směšnost neudržitelná a pouze prozrazuje bezvýhodnost postavení a zoufalost zarputilých *medžugoristů*.

Požádal jsem Laurentina o vysvětlení následující věty z jeho knihy: „Le père présumé de l'enfant quitta de l'ordre et partit pour l'Amérique, où il s'est Marié, après réduction à l'état laïc.“⁹¹ – Laurentin znovu uhýbal a tvrdil, že jméno otce nezná: „Je to jedna z hypotéz, věc, kterou mi vyprávěli, že totiž otcem je pravděpodobně bývalý františkán, žijící nyní v Americe, ale s jistotou to nemohu říci. Jde o pouhou hypotézu, kterou si nemohu ověřit. Chci postupovat v této věci čestně a proto jsem ji představil jako hypotézu.“

My musíme naproti tomu konstatovat, že P. Laurentin nikde nemluví o *hypotéze*, stejně jako nikde nenajdeme slova jako např. *pravděpodobně*. A tak nám zůstávají na ten či onen způsob pouze dvě neradostné možnosti: Buď prof. Laurentin jméno *domnělého* otce zná a nechce jej uvést z obavy, že by vyšla pravda najevo, nebo obvinění biskupa Zaniće z pomlouvání františkánů spočívá na nesolidních informacích. Ani v jednom z obou případů to nevypadá dobře.

⁸⁹ Laurentin, *La Prolongation*.

⁹⁰ M. O. = Monsieur Ott.

⁹¹ Laurentin, *La Prolongation*. Překlad textu: „Poté, co byl otec dítěte vrácen do laického stavu, opustil řád a odešel do Ameriky, kde se oženil.“

Ve svých nejnovějších prohlášeních se Laurentin podle všeho od medžugorského zjevení zcela distancuje. V článku *National Catholic News Service* z poloviny srpna 1988 je citován dřívější Laurentinův výrok, že zjevení jsou „drobnými milníky... na cestě k Bohu“. – Na otázku, jak by mohl znít definitivní soud Církve o Medžugorji, řekl: „Nevěřím, že by byl možný negativní posudek.“ – Nyní ale už v *pozitivní* posudek zjevně nevěří, neboť prohlásil: „Nemyslím však, že by mohlo více teologů nebo biskupů dospět k pozitivnímu soudu o Medžugorji; pravděpodobně budou souhlasit s poutěmi kvůli jeho dobrým plodům.“ – Protože se Laurentin nejspíš obává, že by Církev, donucená k rozhodnutí, mohla vyslovit odsudek o Medžugorji, naléhá na kompromis. „Takové rozhodnutí,“ píše v článku,⁹² „by asi tak odpovídalo způsobu, jakým byly ve středověku akceptovány posvátné předměty a divotvorné relikvie. ... Jejich pravost už nelze dokázat, ale věřící je dodnes uctívají, protože vždy přinášely dobré plody.“ – Laurentinova výpověď až nápadně znepokojivě *upomíná na Ratzingerův náhled na Medžugorji*.⁹³ Skutečnost, že duchovní poradce „vizionářů“ je zapleten do vážné mravnostní aféry, stejně jako do lží, pomluv a pokusu o ututlání aféry (na posledním se zúčastnil i hlavní medžugorský propagátor P. Laurentin), to všechno pro pravost zjevení právě nemluví! Tvrdí se nám, že se věc netýká hlavních aktérů, tedy „vizionářů“. Ani to však není tak úplně pravda, jak jsme si již dříve ukázali. Vicka ve věci existence svého deníku obelhala biskupa,⁹⁴ Ivan – podle Laurentinovy vlastní dokumentace – lhal zase ohledně údajných znamení a doby jejich výskytu.⁹⁵

Kdo jsou hlavní aktéři?

Po vylíčení peripetií se nyní klade ústřední otázka po vlastních iniciátorech celého příběhu. Jsou jimi opravdu děti? Nebo jde o osoby, které dětmi z pozadí manipulují ke svým účelům? Jak již bylo dříve ukázáno, je zde enormní rozdíl mezi tím, co děti říkají, když jsou samy, a tím, co vypovídají prostřednictvím kněží. Budí to podezření, že kdyby děti byly dostatečně dlouho ponechány samy sobě, měly by důvěryhodnost asi tak Veroniky Luekenové nebo Little Pebble.

Louis Belangèr, vydavatel Sivričovy knihy *The Hidden Side of Medjugorje*, zmiňuje v dopise R. Laurentinovi ze 17. 3. 1985, že mu 16. 1. 1985 P. Slavko Barbarić předváděl na videu Ivicu Vego a několik mladistvých z vesnice blízko Medžugorji, kteří tvrdili, že viděli Svatou Pannu. Belangèr líčí svůj tehdejší dojem:

„Spíše než co jiného jsem tam viděl, jak Vego děti povzbuzuje, aby zjevení věřily. Scéna ukazuje např. dva chlapce, jak se na kolenou modlí. V pozadí se Vego co chvíli naléhavě ptá: ‚Vidíte ji? Vidíte Svatou Pannu?‘ Jiná scéna ukazuje děti, ležící nehybně na břichu. Vego k nim přistupuje, ohmatává jim ruce a nohy a pak jim dává do ruky papír a tužku, aby zapsaly poselství Matky Boží. *Všchno to se událo podle nejčistší tradice okultismu.* Je známo, že ti, kdo přemlouvají mladistvé k automatickému psaní, mohou tím způsobit vážné škody rozvoji jejich osobností.“

⁹² *National Catholic News Service*, polovina srpna 1988.

⁹³ Ratzinger, *Ke stavu víry*, str. 113.

⁹⁴ Srv. Laurentin, *Das Geschehen*, str. 138 ad.

⁹⁵ Laurentin, *Dernières nouvelles*, str. 17-23.

Podle Belangèrova pozorování zúčastněných osob si nejspíš ani přítomný psychoterapeut P. Barbarić, ani suspendovaný františkán Vego nedělali žádné obavy z nebezpečí, které taková manipulace přináší.

Manipulování „vizionáři“

Manipulování dětmi vyvolalo pohoršení u mnoha lidí, přicházejících do Medžugorji, a to i těch, kteří jsou zjevení nakloněni, jako je třeba Larry Henderson, který je nyní v Kanadě redaktorem katolického časopisu *Challenge*. Je sice stále ještě přístupný pravosti úkazů, ale přesto si vzpomíná, jak v kapli zjevení viděl „šest dětí jako řetěz ruku v ruce s knězem vpředu i vzadu, jak byly přivedeny dovnitř“.

„Věříte, že jsou kněžími manipulovány?“

„Ale ano,“ odpověděl Henderson, „jsem si tím jist. Mohli by být opravdu vizionáři a mluvit s Matkou Boží, ale jsou pomýleni kněžími.“

Henderson, který se zabývá parapsychologií, rozpoznává příznaky ve vztazích kněží a dívek:

„Kněží manipulují děvčaty, o tom není nejmenších pochyb.“

Když jsem se jej zeptal po jménu některého z nich, uvedl P. Vlasiće. Ptal jsem se dále, zda poselství přicházejí skrze kněží.

Henderson odpověděl: „To je další věc, která by měla být také probádána. Protože každé dítě přijímá poselství samo pro sebe, všeobecně se vžilo, že lidé doléhali na jedno dítě po druhém a každé ze šesti dětí řeklo něco jiného. Když jsem však přišel do Medžugorji, bylo už tomu zamezeno a děti zmizely ze sakristií, zatímco věřící se v kostele účastnili bohoslužby, aby se tak už nemohli děti vyptávat. Kdybyste se chtěl dnes od nich něco dozvědět, musel byste některé dítě tak říkajíc zatlačit do kouta, ale dostalo by se vám pouze stejné odpovědi: ‚Musíte se zeptat P. Vlasiće‘.“

Mnichovský fotograf Walter Fürhoff, který byl v Medžugorji již vícekrát, dospěl k podobnému závěru poté, co si všiml, jak Marija Pavlovićová něco v sakristii opisuje.

„Jednou jsem zpozoroval,“ vypráví Walter, „jak si Marija zapisovala poselství. Protože byly v sakristii přítomni ještě jiní lidé, obrátila se k nim zády. Náhle zastrčila do kapsy kabátu další list papíru, ale tvářila se, jako když vytahuje kapesník. Ve skutečnosti se však jednalo o list papíru.“

„A proč by to dělala?“

„Zřejmě šlo o předlohu, z níž opisovala. Proč by se jinak snažila nechat papír potají zmizet v kapse? Tvářila se, jakoby zapisovala poselství, a pak prostě nechala předlohu po opsání zmizet. Později v kostele už předčítala z listu, který nesl známky jejího rukopisu.“ – Když Fürhoff jindy přišel do sakristie, vyfotografoval Mariji, jak píše skloněna nad dvěma listy papíru. Jeden z listů s jejím vlastním rukopisem byl čtvercový, druhý s rukopisem dospělého obdélníkový.

Fürhoff se ptal sám sebe, proč Marija ještě po začátku mše opisovala poselství. „Opravdu neměla žádný důvod opisovat je pro někoho z přátel nebo poutníků, protože bylo tak jako tak tištěno a rovněž vyvěšováno před kostelem. A proč tedy potom bylo nutné poselství ještě opisovat v sakristii při zahájení mše, když po boho-

službě bylo k tomu dost času? Podle Matky Boží je přece mše důležitější než všechno ostatní.“

Týden po Walterově pozorování byly sakristie i místo zjevení pro veřejnost uzavřeny. Fürhoff se domnívá, že důvodem k tomu nebyla jeho vlastní pozorování, nýbrž test Francouze J. L. Martina. Bylo mu řečeno, že během zjevení jsou děti vytrženy z času i prostoru. Aby se o tom přesvědčil, přiblížil se během Vicčina zjevení a dělal, jakoby se chtěl dvěma prsty dotknout jejích očí. Vicka se instinktivně od táhla a P. Vego ji rychle odvedl pryč. Za chvíli se vrátil a vysvětloval, že když Vicka pozorovala Nejsvětější Pannu, zdálo se jí, že Matce Boží vypadne Jezulátko z ruky. Reakce, kterou Martin viděl, byla Vicčiny pokusem zachytit padajícího Ježíška; tedy přinejmenším prý podle vysvětlení, které mu Vicka k tomu podala.

Ještě později, když Fürhoff stál před oknem kaple zjevení, zcela zřetelně pozoroval, jak Marija sedí s P. Vlasičem u harmonia a opisuje poselství.

Proč nepočkal, až s tím byla hotova?

„Celá příhoda je dost nejasná,“ soudil Fürhoff, „jeden kněz mi naproti tomu tvrdil, že to si Vlasić opisoval poselství od Mariji, ale já jsem se ho zeptal: „Je-li tomu tak, proč potom Vlasić nepočkal, až s tím byla hotova?““

Stále znovu zde narážíme na vztahy mezi kněžími a „vizionáři“. Čím více se pátrá, tím zřetelněji se také ukazuje, jak je důležité tomuto vztahu porozumět pro pochopení, co se opravdu děje v malé vesnici Hercegoviny, těšící se v celém světě takové proslulosti.

Legendou byl ještě donedávna opředen i samotný začátek zjevení. Video BBC⁹⁶ to představuje ve zdramatizovaném zkratkovitém filmu, kde velkou roli hraje pronásledování ze strany bezpečnostních orgánů. Situace se však vyostřila vydáním knihy P. Ivo Sivriće OFM *The Hidden Side of Medjugorje* v dubnu 1988, která jednou provždy skoncovala s fámou, že mostarský biskup je jediný, kdo se staví proti medžugorským zjevením. Účinek knihy byl tak přesvědčivý, že se P. L. Rupčić OFM viděl nucen velmi divoce zaútočit na svého spolubratra. Sivrić, který se narodil a vyrostl v okolí Medžugorji a dodnes tam má příbuzné, přináší v knize hodně dobrých argumentů, ale její hlavní význam nespočívá v autorových interpretacích, nýbrž v dokumentech z první doby, které jsou uvedeny v dodatku ke knize. Veřejnosti jsou tam poprvé k dispozici přepisy zvukových záznamů rozhovorů mezi „vizionáři“ a kněžími, především tehdejšími faráři P. Zovkem. Podle všeho byly všechny diskuse do té doby vedeny bez ohledu na původní dokumenty, protože na rozdíl od toho, čemu tak mnozí věří, nejdůležitějšími materiály nebyla tzv. poselství, nýbrž magnetofonové pásky. Kromě toho zde není žádné bezpečné svědectví, že poselství skutečně pocházejí od „vizionářů“.

Mark Miravalle, který napsal disertaci⁹⁷ a dvě knihy o údajných poselstvích, vysledoval cestu zvukových záznamů pouze k P. Svetozaru Kraljevićovi, jenž je pře-

⁹⁶ Everyman / Westernhagen, *Madona v Medžugorji*, film BBC 1987.

⁹⁷ Mark Miravalle, *The Message of Medjugorje in the Sources of Divine Revelation*, Diss. Rom, Angelicum, rok neuveden.

dal prof. Robertu Faricymu a ten pak o nich zpravil také Miravalleho. Zvukové pásky jsou ve skutečnosti jediným důkazním materiálem v přísném smyslu slova. Při jejich poslechu se totiž rozpozná nejen rozhodující role P. Zovka, ale i skutečnost, že celý vývoj budoucích událostí byl v zásadě určován rozhodnutími, která udělal během prvního týdne zjevení.

Co se opravdu stalo

R. Laurentin v *Das Geschehen von Medjugorje*⁹⁸ píše, že P. Zovko byl jmenován farářem v Medžugorji teprve několik málo dní před prvním zjevením,⁹⁹ a neznal tedy faru ani děti. Tím dochází k závěru, že P. Zovko „nemůže být podezírán z nastrojení nebo inscenování zjevení“. Ovšem to neodpovídá faktům – P. Zovko byl jmenován farářem u svatého Jakuba již v říjnu 1980, tedy devět měsíců před začátkem zjevení. Těžko se proto zbavit domněnky, že Laurentin záměrně uvádí jiné datum, aby zbavil Zovka podezření z ovlivňování vizionářů. Dále tam pak uvádí, že „P. Zovko v době zjevení nebyl v Medžugorji, nýbrž na zasedání v Záhřebu“. – Toto tvrzení je pravdivé jen zčásti. P. Zovko na začátku zjevení v Medžugorji sice nebyl, ale přišel tam hned krátce poté.

Podle zprávy M. Ljubiće v *Medjugorje: Dernière invitation à la prière et à la conversion* měl P. Zovko exercicie ve františkánském konventu v Ivanici blízko Záhřebu. Prosil tam spolubratry, aby se modlili za jeho *ospalou* farnost, kde byl již devět měsíců bez viditelného úspěchu činný na faře u svatého Jakuba. Přestože tenkrát Medžugorje platilo za dobrou faru, nezdařilo se téměř nic z toho, co tam podnikal. Rovněž mládež, kterou se zvláště zabýval, byla přetěžována modlitbami a pokáním.

Během své nepřítomnosti v Medžugorji se P. Zovko pokoušel zavolat svého kaplana P. Zrinko Cuvalu, ale během právě zuřící bouře byla jak diskotéka, tak i místní poštovní úřad zasaženy bleskem, takže se telefonické spojení s vnějším světem přerušilo. Když P. Zovko ukončil exercicie, odletěl ze Záhřebu do Splitu, odtamtud pokračoval autobusem do Imotska a nakonec taxíkem do své bývalé farnosti v Posuje. Tam se sice dozvěděl o požáru v Medžugorji, ale ještě ne o zjevení a o stále početnějších zástupech lidí, přicházejících podívat se na děti. Příštího nedělního odpoledne (27. 6.) navštívil svou matku v mostarské nemocnici a potom odjel autem do Citluku, kde se od paní Dragicasové poprvé o zjevení doslechl. Považoval však zprávu za přepjatou a nevěřil jí. Když však dorazil na místo, musel paní Dragicasové dát za pravdu: Šest dětí tvrdilo, že vidělo Matku Boží, a množství lidí z celého okolí proudilo do Medžugorji. Když P. Zovko došel k faře, spatřil prostranství před kostelem přeplněné auty a obrovským davem.¹⁰⁰

Bezesporu překvapený P. Zovko se začal vizionářských dětí vyptávat. Opis zvukového záznamu těchto rozhovorů je zveřejněn v dodatku Sivrićovy knihy.

Podle zprávy P. M. Ljubiće

„neznal P. Zovko žádné z vizionářských dětí osobně s jedinou výjimkou Vicky, která u něj byla na výuce náboženství, ale i tu znal jen zcela zběžně. Stejně tak neznal ani rodiny dětí. Za povšimnutí stojí, že žádné z dětí nebylo členem charizma-

⁹⁸ Laurentin, *Das Geschehen*, str. 59.

⁹⁹ M. Craig uvádí v *Das Geheimnis* (str. 54), že P. Zovko byl v Medžugorji farářem od listopadu.

¹⁰⁰ M. Craig však průběh věci líčí jinak.

tických modlitebních společenství, která řídil on nebo jiní kněží. Tím je vyvráceno tvrzení, že zjevení je výsledkem charizmatických praktik.“¹⁰¹

Je nápadné, jak velice Marijan Ljubić zdůrazňuje, že P. Zovko děti neznal. Jaký má k tomu důvod? Jednu důležitou okolnost však Ljubićovo líčení přec jen prozrazuje: P. Zovko skutečně v Međugorji vedl charizmatické skupiny. V dřívějším vydání téže knihy zveřejnil Laurentin podobné dementi, které pak bylo ve vydání z roku 1983 pozměněno:

„Žádný z vizionářů se nikdy neúčastnil charizmatických meditací jak faráře Zovka, tak ani jiných kněží. Proto také nemají žádný podklad určitá tvrzení, že zjevení Matky Boží nejsou pravá, nýbrž že jde o výsledek působení P. Zovka v této oblasti.“

Charizmaticko-meditativní modlitební skupiny

Než se budeme blíže zabývat otázkou po poměru dětí k charizmatickým skupinám, podívejme se, co by mohla účast na nich způsobit.

Když byl M. Pehar ještě františkánem, navštívil jednu *takovou modlitební skupinu*, vedenou P. Zovkem. Vzpomíná si na povážlivé události: „Spolu s P. Zovkem, P. Leonardem a P. Vlasićem nás bylo asi dvacet. Nejprve zaznívala hudba, potom jsme se posadili a někdo předčítal z Bible. Poté řekl vedoucí skupiny: ‚Tak, a teď budeme chodit v kruhu.‘ ‚K čemu to?‘ zeptal jsem se. ‚Jen chod' v kruhu a dívej se do očí tomu, kdo je vedle tebe.‘ Začali jsme tedy kroužit místností, hledět si do očí a vyhledávat partnera. Když ke mně přišel P. Leonardo, řekl jsem mu: ‚Tvoje oči znám.‘ Připadlo mi to všechno k smíchu a raději jsem odešel pryč a hrál venku s přáteli kopanou. O dvě nebo tři hodiny později, když pak vyšli i všichni ostatní, upozoroval u nich Pehar radikální změnu. ‚Byli mezi nimi i někteří z mých dobrých přátel, ale stali se z nich jiní lidé. Úpěli a sténali, a proto jsem se jich zeptal: ‚Co se tam uvnitř stalo?‘ Odpověděli mi, že se veřejně vyznali z hříchů a mluvili o všech svých vinách.‘ Z téhož důvodu Pehar opustil i jiné podobné setkání; nevyhovovala mu atmosféra ovlivňování: ‚Předčítaly se pasáže z Bible a pak se o nich asi půl hodiny meditovalo s občasným přerušением na modlitbu. Pak náhle promluvil jeden z účastníků starořecky nebo latinsky, a tři nebo čtyři další začali *mluvit všemi jazyky*. Opustil jsem i toto setkání a později se jsem se dozvěděl, že někteří lidé ze skupiny jsou momentálně na psychiatrickém léčení. Velmi se mne tenkrát dotklo, co se jim stalo.“

Sensitiv Training

Něco se skutečně stalo. W. R. Coulson, spolupracovník Carla Rogerse, který se hodně zabýval terapeutickou skupinovou prací, okamžitě rozpoznal, že se u metody P. Zovka jedná o nebezpečnou směs charizmatických modliteb a Sensitiv Training: „Metoda pohybování se v místnosti do kruhu a vzájemného hledění do očí je podle mého názoru již po léta užívána pro svůj mocný účinek. Od poloviny šedesátých let je známa pod jménem *Blind Milling* a lze ji tuším nalézt v základní učebni-

¹⁰¹ Ljubić, *Međugorje*.

ci pro výklad praktické strategie.“ – Coulson má pravdu ohledně vlastní techniky, ale mýlí se, pokud jde o knihu. Technika je totiž zmiňována v díle *Joy* Williama Schutze. Právě v době jeho působení v kalifornském institutu Esalen¹⁰² se začal razit pojem *Encounter-groups*. Schutz neprozkoumal pouze samotnou techniku, ale i její účinky na lidskou psychiku. Podle něj napomáhá

„slepé chození do kruhu řešit konflikt mezi osamělostí a společenstvím. Všichni účastníci mají zavřené oči, předpažené ruce a jednoduše chodí stále dokola. Když se vzájemně dotknou, ohmatávají se tak dlouho a takovým způsobem, jak chtějí.“¹⁰³

Kdo se takové *Entcounter-group* zúčastnil, sám dobře ví, jak intenzivní zkušenosti tam udělal a může podat svědectví o prováděných manipulacích. V *umělé* atmosféře těchto *skupin* padají přirozené zábrany mezi lidmi, a člen skupiny se cítí jako zamilovaný. Jedna sedmnáctiletá účastnice řekla W. Schutzovi: „Cítla jsem, že pro svého učitele skutečně něco znamenám. Po celé dny jsem byla ve škole jako vyměněná a po nějakou dobu jsem se vznášela jak v extázi.“¹⁰⁴ – Jistý katolický kněz, který se také zúčastnil Schutzovy *Encounter-group*, se zapřísáhl, že „ve své farnosti bude rovněž pořádat taková cvičení, aby tak i ostatní mohli prožít vřelost a lidskost, jak je poznal sám“. Jiný účastník tvrdil: „Cítil jsem, jak se vznáším z jednoho konce místnosti na druhý. ... Plakal jsem pln extáze zcela bez sebe.“ – Další zase popisuje své zážitky z *Encounter-group* takto: „Cítil jsem, že bych mohl být zbaven tíže nahromaděných provinění skrze to, co se při rituálu odehrávalo.“

V Schutzově knize *Here comes everybody* o hnutí *Encounter* již vystupuje zřetelněji do popředí náboženský podtón. Autor je líčí jako *nové náboženství*, jímž lze dospět k následujícímu poznání: „Víš, že jsi Bůh“. – V téže knize pak Schutz dále říká, že „mnohé náboženské osobnosti se angažovaly v *open encounter*. Někteří cítili, že *Encounter* jim může dát co, o čem se v bohoslužbě jen mluví.“

Coulson, který koncem šedesátých let pracoval v daném oboru v náboženských rádech i ve skupině františkánů v Kalifornii, sám zažil, jak silně působí kombinace sensitivity a náboženství. V článku pro *Fidelity* popisuje, jak taková kombinace zničila společenství sester Neposkvrněného srdce: „Zábrany padly. Existuje skutečně pochybná hra, nazývající se *odstraňovač zábran* (Boundary Breakers). Když zábrany padnou, je člověk *přístupný všem myslitelným manévřům bůhví odkud*. A to je přesně to, co se může stát a také se stává. Když chce někdo někomu vštípit myšlenku, je právě tohle vhodná chvíle. Nadchne lidi sensitivním cvičením, a pak jim už vsugeruje, co jen chce.“¹⁰⁵

Zesil tlak skupiny

Encounter-group a podprahové direktivy vedoucích zvyšují, jak známo, tlak společenství. Zažil to dokonce i W. Schutz ve skupinách, které vedl, a to tak silně, že se cítil povinen je hájit proti obviněním z *pravého křídla*, že praktikují jistý druh

¹⁰² Esalen jsou lázně jižně od San Francisca.

¹⁰³ *Joy*, str. 124; německý titul: *Freude (Radost, potěšení)*.

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 197.

¹⁰⁵ Coulson, *Tearing down the Temple*, in: *Fidelity*, prosinec 1983, str. 18-22.

vymývání mozků. Schutzova zpráva mluví za celé knihy o psychickém násilí technik *Encounter*:

„Zdá se, že častá obvinění z vymývání mozků nebo skupinového nátlaku spočívají na pravdě. Často jsem v něco pevně věřil, až se můj názor změnil na jednom setkání skupiny následkem jejího soustředěného tlaku na mne. Po návratu domů jsem však konstatoval, že v zásadě stále ještě setrvávám na svém původním přesvědčení. Proto dávám za pravdu konzervativcům, když říkají, že se ve zmíněných skupinách praktikuje nebezpečné vymývání mozků. Sám jsem byl skupinou oklamán, jinak řečeno pociťoval jsem změnu svého názoru jako její vinu. Mohu však také udělat to, co je v souladu s povahou *Encounter-group* a zamyslet se, proč se pod nátlakem moje mínění změnilo. Nezměnila je *Encounter-group*, nýbrž já sám. Musel jsem si položit otázku, jak je možné, že jsem pořád ještě lpěl na starém přesvědčení. Sledování této myšlenky se ukázalo jako velice plodné. Došel jsem k překvapivému závěru, že se totiž nacházím ve vnitřním konfliktu. Byl jsem v nejistotě: Na jedné straně jsem se nechal skupinou přemluvit, protože pro mne bylo důležité být jí uznáván a nedůvěřoval jsem síle vlastního úsudku, a na druhé straně jsem nechtěl platit za nepřizpůsobivého.“

W. Schutz sám konstatuje, že v *Encounter-group* lze lidmi mimořádně účinně manipulovat. Autor, který není nijak zvlášť nábožensky založen, ví také z vlastní zkušenosti, že navíc ještě pod vedením kněží a meditací nad pasážemi Bible či slovy proroků může snadno dojít k tzv. *mystickým prožitkům*.

Mystické prožitky

Michael Murphy, spoluzakladatel institutu Esalen, okamžitě rozpoznal, že *Encounter-groups* mohou mít velký význam pro spiritualitu:

„Je-li skupina např. pokročilá v meditacích, tím častěji dochází k *mystickým prožitkům*. Spojení *Encounter-group* s náboženskými prožitky jen posílilo moji touhu náležet k ní.“

Podle zprávy Waltera Truett Andersona v *The Upstart Spring*

„Murphy konstatuje, že *Encounter-groups* mohou ovlivňovat vědomí jako drogy. Ve studii o poměru *Encounter-group* k užívání drog dochází dokonce k závěru, že působení takových skupin je mnohem silnější. Skupiny jsou podle jeho názoru součástí nové americké *jógy* – pokusu o spojení osobnosti a kosmu. ... Spirituální prvek *Encounter* se vytratil odstoupením výcviku senzitivity od Morena a jeho filosofie. Nyní byl znovu probuzen k novému životu.“¹⁰⁶

Nejspíš se nikdy zcela nevyhladil dojem, jaký na Pehara udělal P. Zovko a jeho charizmatická modlitební skupina ve spojení s výcvikem senzitivity. Když se dozvěděl, že Zovko byl farářem obce, kde proběhla údajná zjevení, byl samozřejmě krajně podezřívavý. Na otázku:

„Používal P. Zovko ve své medžugorské skupině společně charizmatiku i výcvik senzibility?“ Pehar odpověděl:

¹⁰⁶ Anderson, *The Upstart*, str. 84-85.

„Ano, slýchal jsem o tom, a když jsem se pak dozvěděl o zjeveních, řekl jsem si, že něco není v pořádku.“

„Mohly se na tom podílet vizionářky?“

„Nelze to vyloučit, stejně jako možnost, že jim bylo přítom něco vsugerováno.“

Duši hubící síla

Podle Marijana Pehara se P. Jozo Zovko projevil jako rozkladný a zhoubný prvek již v kláštorech, v nichž kázal exercicie. Z falešné horlivosti zůstávaly řeholnice celou noc vzhůru nebo vstávaly o půlnoci a až do rána se modlily vleže na betonové podlaze. Vezmeme-li jako danost ničivou sílu, obsaženou ve společném působení *Encounter-group* a charizmatické modlitby, nelze se ani příliš divit. – Vzhledem k druhu a povaze takové souhry by se mohlo stát prakticky všechno. Jestliže to zažil sám W. Schutz, je docela dobře možné, aby se to samé událo ve skupině lidí, majících přirozený sklon k náboženskému životu a mariánské zbožnosti. Jak informuje Laurentin v *Das Geschehen von Medjugorje*, takové obavy se podle všeho vynořily v Římě. Podle svého zvyku se ovšem Laurentin o nich zmiňuje jen proto, aby je vyvrátil. Pochybnosti však byly zjevně dost silné k následující zmínce v jeho knize:

„Byly (jmenovitě v Římě r. 1983) vysloveny jisté obavy ohledně směšování nezasloužených a nenadálých zjevení s charizmatickou obnovou, představující nebezpečí pro pastorači. Vrstvení dvou spiritualit – byť i autentických – se nikde neobejde bez problémů; mohlo by dojít k hybridní symbióze. Další nebezpečí vyvstává zesilovacím efektem mezi základním proudem (zjevení) a duchovní kulturou, směřující ke vzbuzování charizmat. Není snad setkáním obou proudů předem naprogramován exces?“¹⁰⁷

Laurentin tedy připouští nebezpečí vzájemného působení. Nevedlo by to potom s jistotou k excesům, které ovšem popírá?¹⁰⁸ A navíc píše pouze o charizmatickém proudu a ne už o *Encounter* v modlitebních skupinách P. Zovka, čímž zamlčuje důležitý element. Jestliže Řím nepovažuje současné působení spirituálních proudů za bezproblémové, co by potom měl říkat, když k nim ještě přistupuje spirituálně nekalý element *Encounter-groups*? Nebylo by pak – bez ohledu na Laurentinovo tvrzení – nebezpečí ještě větší? Nejde totiž o to, zda k charizmatické obnově přicházejí mariánská zjevení, nýbrž o to, zda tato zjevení jsou pravá. Otázka potom musí znít takto: Co by se stalo, kdyby se znamenání, zázrak a kontakt s celým světem – jak charizmatici rádi zdůrazňují – spojily s účinnými technikami cvičení senzitivity (*Sensitivity-Training*)? Co by se stalo, kdyby to všechno po delší dobu působilo na vnímavé a přístupné děti, z nichž jedno právě ztratilo matku a druhé přečetlo knihu o Lourdech, a obě navíc pocházejí z oblasti, známé svou katolickou a mariánskou zbožností? A třeba ještě dodat, že o necelé dva měsíce dříve – ve výroční den fatimského zjevení – byl papež postřelen atentátníkem. Nevysvětlují odpovědi na

¹⁰⁷ Laurentin, *Das Geschehen*, str. 119.

¹⁰⁸ Tamtéž.

tyto otázky samy problém Medžugorje a nedělají snad zbytečným útek k nadpřirozeným hypotézám?

Psycholog Coulson je podle všeho rovněž téhož názoru: „Je zbytečné nadpřirozené vysvětlování toho, co děti viděly. Jsem přesvědčen, že každý rozumný psycholog by zde řekl: ‚Neměli bychom překotně očekávat odpověď od nebes, protože máme co dělat s něčím, co se dá velmi pravděpodobně vysvětlit přirozeným způsobem‘.“

Kalifornizace Chorvatska¹⁰⁹

Coulson tedy chová podezření, že se u tzv. nebeských poselství ve skutečnosti jedná o kalifornizaci Chorvatska. „Víš,“ říká, „je to ostudné. Kdyby se Matka Boží chtěla lidem zjevit, pak asi raději tomu, kdo nehrál *California game*,¹¹⁰ protože takto je případ pochybný.“ Co zde Coulson říká, zní – teoreticky nahlíženo – přesvědčivě. Jak je tomu ale s průkazným materiálem zvukového záznamu vyptávání z prvních dnů? Odpověď je zarážející:

Nevěřící Jidáši

Po vyslechnutí prvních nahrávek je třeba konstatovat, že P. Zovko vypadal být zjevením překvapený. Jeho reakce vůči vizionářským dětem však zaráží ještě víc. Zpočátku jim dal najevo pochybnosti a brzy je svými otázkami přivedl tak daleko, že si samy protiřečily a podávaly věc viditelně absurdně; často nebyly schopny zodpovědět ani jednoduché dotazy. Tak např. odpoledne 30. června Ivanka říká:

„Lékařka nás poprosila, abychom se Gospý zeptaly, zda by se Jí mohla dotknout. Na přednesenou prosbu nám řekla, že vždy budou nevěřící Jidáši, kteří po Ní něco chtějí.“

Zovko byl odpovědí zaražen a namítl:

„Jidáš nebyl nevěřící.“

Ivanka: „Nevěřící, to přece znamená zrádce.“

Zovko: „Zrádce nemusí být nevěřící, když se mu nedostalo daru víry. Tomáš byl nevěřící. Jak tě napadlo říci Jidáš? Snad proto, že zradil Ježíše?“

Ivanka: „Ona to říká, ne já.“

Zovko: „Kdo?“

Ivanka: „Gospa.“

Zovko: „A komu to řekla?“

Ivanka: „Nám. Ptala se Jí Mirjana.“

Zovko: „Rozumím. Ale kdo ti to povídal?“

Ivanka: „Slyšela jsem to. Všichni jsme to slyšeli.“

Zovko: „Proč by to měl být Jidáš, který měl přece víru jako všichni apoštolové?“

Ivančiny odpovědi jsou při dalším dotazování stále defenzivnější, až nakonec mění téma a vypráví, jak lékařka při dotknutí se Matky Boží uviděla oblak:

¹⁰⁹ Výraz „kalifornizace“ se vztahuje na pronikání metod *Encounter* do Chorvatska, které pocházejí z Kalifornie.

¹¹⁰ „California game“ (kalifornská hra, zábava) je synonymem pro hnutí *Encounter*.

„Jak to mám vědět? Když se Jí lékařka dotkla, Gospa zmizela. Řekla, že při tom spatřila oblak.“

Laurentin v jím zveřejněných poselstvích *nahradil* jméno Jidáš Tomášem. Pravděpodobně posoudil záměnu ze strany Matky Boží jako škodlivou údajné pravosti zjevení v Medžugorji.

P. Zovko pak Ivanku napomíná a říká, že „zahrávání si s náboženstvím je hrozná věc.“ – Jeho výstraha dává znát, že je stále ještě skeptický a že jeho trpělivost při vyptávání dětí byla podrobena tvrdé zkoušce.

Místo skoncování s věcí ji P. Zovko sám přebírá

Postoj P. Zovka se však postupně mění. Místo aby celou věc tak říkajíc odtroubil, rozhodl se ji vzít za svou. Stále více na děti naléhá poprosit Pannu, aby se zjevila v kostele, což by mělo neobyčejný účinek. K rozhodujícímu rozhovoru došlo o půl sedmé večer v pátek 30. června. Údajná zjevení nyní trvají již šestý den a každým dnem také přichází stále více nedočkavějších lidí. Chtějí vědět, co se zde událo a ovšem zda také mohou něco uvidět. Začíná strašit legenda, že prý děti berou drogy. Tlak doléhá na každého a situace se stává hroznou až nesnesitelnou. Lidé věří, že si z nich děti dělají blázny. Vicka už nemůže v noci spát a prosí Svatou Pannu o zastavení znamení, což se jí v této kritické době zdá být pro děti nejlepší. P. Zovko si klade otázku, jak dlouho to všechno má trvat. Mirjany, která mezi vizionáři viditelně hraje hlavní roli, se ráno 30. června vyptává: „Jak dlouho, myslíš, že budete mít ještě vidění?“ načež dostává pozoruhodnou odpověď: „Něco mi v nitru nepřestává říkat: Ještě dva nebo tři dny.“ Do večera toto *něco* určuje přesnější termín.

Mirjana: „Ptala jsem se Jí, kolik dní se nám ještě bude zjevovat, tedy kolik dní přesně, a Ona odpověděla: „Ještě tři dny.““

„Ještě tři dny,“ opakuje P. Zovko slavnostně.

Mirjana: „Ještě tři dny, to znamená do pátku.¹¹¹ Potom jsme se Jí ptali, zda se zlobí, že jsme opustili Podbrdo,¹¹² aby přišla sem na jiné místo. Řekla nám, že se nehněvá.“

Zovko: „Kde to bylo?“

Mirjana: „Tam, kde jsme byli, kde jsme zanechali znamení.“

Zovko: „Tedy u cesty?“

Byla poněkud nerozhodná

Mirjana: „Ano. Pak jsme se zeptali, zda by Jí hněvalo, kdybychom místo na Podbrdo chodili za Ní do kostela. Při otázce se zdála být poněkud nerozhodná.“ Gospa byla nejen *nerozhodná*, ale *zmýlila se* i ve věci doby trvání zjevení. Možná se později rozmyslela jinak, resp. vizionáři neříkali pravdu. Každopádně to všechno nevypadá příliš logicky – nebo snad přece jen ano?

¹¹¹ Srv. Sivric, *The Hidden*, str. 63 ad.

¹¹² Vrch u Bijakovici nedaleko Medžugorji.

Hledí-li se na výpovědi dětí očima psychologa, pak jasně vyvolaly zmatek, překračující jejich nejdivočejší fantazii. Nyní však již nezvládají břemeno a nejraději by se vším skoncovaly. Proto zvěstují, že do tří dnů bude po všem. To je – psychologicky nahlíženo – zcela evidentní. A pokud obhájci pravosti zjevení věří, že náš psychologický výklad zachází příliš daleko, mohli by nám snad oni vysvětlit, proč by Matka Boží měla vůbec říkat, že se bude zjevovat ještě po tři dny?

Zarážející smích

Co nás při poslechu zvukového záznamu z 30. června (18,30) zaráží asi nejvíc, je smích vizionářů.

„Neruší vás,“ ptá se P. Zovko, „že jsou při tom Ljubica Vasilj-Gluvićová a Mica Ivankovićová?“

„Ani v nejmenším,“ odpovídají děti a rozesmějí se.

Pak říká Mica: „Zapomněla jsem je (vizionáře) poprosit, aby se zeptali Panny Marie, zda se nehněvá ani na nás.“

Děti se znovu rozesmějí. P. Zovko se snaží přivést děti k vážnosti.

„Kdy jste se rozhodli odjet z vesnice?“

„Byly tři hodiny.“

„To je ale zajímavé. Máme zde obrovský zástup a vy se klidně někam ztratíte a nahore na kopci si děláte z lidí legraci.“

P. Zovko vypadá rozzlobeně.

V průběhu dalšího vyptávání se však situace uklidňuje a P. Zovko podléhá náladě. Děti se najednou hlásí, že mají hlad.

„Chcete nějakou sladkost?“, ptá se, „nebo se můžeme podívat, jestli tu jsou nějaké sendviče. Přineste tři.“

„Pár jich uděláme,“ navrhuje Mica, „pomohu s tím. Jsou opravdu hladoví.“

„Co chcete pít,“ pokračuje P. Zovko, „třeba něco silnějšího?“

„Otče, copak nevíte, že jsme tu autem? Ljubica na to musí myslet, když řídí,“ žertuje Mica a znovu se všichni rozesmějí.

„Nedělejte si starosti,“ namítá jim P. Zovko, „vy jste andělé a těm se nemůže nic stát,“ a znovu všichni propukají v záchvat smíchu.

„Andělům se nic nestává,“ opakuje P. Zovko. „Zeptejte se Gospý, co se mnou udělá za to, že jsem vás unesla,“ říká Ljubica.

„Bude ti za to vděčná,“ opáčí Jakov a znovu propuká bouřlivé veselí.¹¹³

Záchvaty smíchu jsou asi následkem duševní úlevy. Všichni se cítí volněji, protože se zdá, že klíčová postava je mimo nebezpečí. Bylo stanoveno, že zjevení by měla skončit v pátek v kostele, jak si to přál P. Zovko. Mlčenlivý ústupek dětí v dotazování ze 30. 6. mu ovšem měl podezření jen potvrdit. Přesto je však na jeho reakci udivující, že souběžně s rostoucí skepsí sílilo i Zovkovo přání po řízení zjevení. Místo jeho odhalení jako podvodu má podle všeho spíše zájem, aby je dostal pod kontrolu, a děti se mu v tom jen až příliš ochotně podřizují. Poznaly už, že P.

¹¹³ Srv. Sivric, *The Hidden*, str. 372.

Zovko jejich historiku prohlédl. Současně jsou si i vědomy toho, že stále roste počet přicházejících lidí i jejich netrpělivost.

Stručně řečeno nestačí, aby zjevení prostě ustala. Nyní musí přijít buď znamení,¹¹⁴ nebo člověk, který by vzal všechno do ruky. Protože se vizionářům nedaří získat Matku Boží pro první alternativu, tj. pro znamení, museli se rozhodnout pro druhou. A jak potvrzují zvukové záznamy, byl na to P. Zovko již připraven.

Modifikovaná teorie

Podle zvukového protokolu lze předpokládat, že „dětští vizionáři“ nebyli v žádné z modlitebních skupin. Přesto však v nich bylo třicet mladistvých, což je na malé Medžugorje značný počet. Dne 28. 6. se na Zovkovo zavolání sešly, aby se modlily o poznání, zda za událostmi stojí Bůh. P. Zovko měl možná podezření, že by halucinační prostředky mohly hrát roli v tom, co se událo. Mezi lidmi již kolovala pověst, soustřeďující se především na Mirjanu, protože pocházela z velkoměstského Sarajeva a byla viditelně vedoucí postavou skupiny.

Věřící se snažili uvést módně oblečené „vizionářky“ do souladu s vlastními představami. Mica Ivankovićová P. Zovkovi vyprávěla, že se jí nějaká dívka zeptala: „Je vůbec možné, aby se Gospa zjevila takové *pankerici*?“ a tázala se faráře, co to *pankerica* znamená.

„To nevím,“ na to P. Zovko.

„Tak vám to sama vysvětlím,“ řekla smějící se Mica. „Nazývá se tak nemorálně žijící děvče. Způsob oblékání vizionářek je lidem cizí. Někaká žena se mne ptala na totéž jako ta dívka, tak jsem jí řekla: ‚Promiňte, ale kdyby svatá Bernadetta žila dnes, nejspíš by se oblékala stejně.‘“ – Tato pasáž je poučná hned z několika důvodů. Především dává tušit pověst a postavení „vizionářů“ v Medžugorji z doby zjevení, kteří přímo nenáleželi k farní mládeži. Tito lidé byli velmi pravděpodobně v Zovkově modlitební skupině. Na rozdíl od zbožné mládeže byli vizionáři a zejména Mirjana posuzování dosti hněvivě, protože jejich oblečení a vzhled nebyly v souladu s místními mravy.

Jak se zdá, P. Zovko, Sivrić ani Belangèr – kteří byli seznámeni se zvukovými záznamy – nevěděli, co *pankerica* opravdu znamená. Koncovka *ica* je v chorvatštině ženská forma cizího slovního základu *panker*. Výslovnost ukazuje na anglické *punker*. Dalo by se tedy říci, že „vizionáři“ byli v době začátku zjevení chorvatským maloměstským vydáním punkerů, tedy stylu, který přišel s tzv. *punkrock* z Anglie a kolem roku 1981 se rozšířil mezi evropskou mládeží. Slovo *pankerica* tedy v chápání vesničanů označuje tolik co změstělá, tendenční a cizí venkovské tradici.

Dosavadní úvaha by nám měla napomoci k lepšímu pochopení vztahů mezi „vizionáři“ a P. Zovkem během jeho předcházející devítiměsíční činnosti. Zvukové záznamy jasně prokazují, že P. Zovko „vizionáře“ blíže neznal.

Uvažujme nyní, jak mohlo dojít ke zjevením. Naše hypotéza je velmi jednoduchá – *jde o podvod, který se vymkl z rukou*. Za zmínku alespoň na okraj stojí, že je to rovněž teorie P. Marco Orsolice OFM, profesora teologické fakulty v Sarajevu.

¹¹⁴ 30. června: Vicka nemohla spát a prosila Matku Boží o znamení.

Ivan u Orsoliče tři roky studoval a profesor si troufá tvrdit, že jej dobře zná.¹¹⁵ Dívky a zvláště pak podněcovatelky Mirjana a Ivanka dobře věděly, co P. Zovko ve svých modlitebních skupinách dělal. Protože k nim nepatřily a snad je i tam prováděné manipulace hněvaly, rozhodly se je parodovat. Mirjana si právě četla knihu o Lourdech, takže měla výrazivo zjevení ještě v dobré paměti. Mohlo tedy jít o formu odvety a vzpoury proti ovzduší manipulací v charismatických modlitebních skupinách mládeže.

Reakce lidí

S čím však Mirjana s Ivankou jistě nepočítaly, byla masová reakce. Místo zažertování si s několika lidmi ve vsi byly najednou dívky konfrontovány s okolním obyvatelstvem i policií, zneklidněným údajným zjevením. *Lze však v tom spatřovat i nepřímý následek činnosti P. Zovka.* Když souběh charismatických modliteb s *Encounter-groups* popletl a rozložil celé řeholní společenství, proč by to nemělo mít stejný účinek v jeho vlastní farnosti? Poté, co jím byli lidé připraveni na očekávání znamení a zázraků, po jejich nástupu nadšením bezmála explodovali.

Vesnice i celé okolí se těšily pověsti neobyčejné zbožnosti. Říká se, že od doby vztyčení velkého betonového kříže na Křiževaci r. 1933 nebyla úroda v kraji nikdy poničena krupobitím. Je třeba také vzít v úvahu všeobecnou atmosféru doby. Rýsuje se přelom tisíciletí, v několika letech se bude slavit 2 000. výročí zrození Krista z Panny Marie, a doba sama tak jako tak vykazovala apokalyptický ráz. Ve výroční den prvního fatimského zjevení byl na papeže spáchán atentát. Jen před několika málo lety zemřel Josip Broz Tito, který od II. světové války držel Jugoslávii pohromadě, a neutichaly ani pověsti o hrozící občanské válce mezi Albánci a Srby na jihu země.

Zvukové záznamy ukazují, že „vizionáři“ i P. Zovko byli vylekáni počtem i vervou poutníků. Když úlek poněkud opadl a „vizionáři“ stáli před přiznáním trapného faktu, že si všechno jen vymysleli, dostali z takové vyhlídky strach. Je také možné, že se do všeho vložily i policejní složky. Byla zde již i nějaká zatčení a ta pak pokračovala do té doby, než se režim přesvědčil, že se ze strany zjevení nemá čeho obávat a že naopak působí pozhnaně na hospodářském poli. „Vizionáři“ tak byli vylekáni reakcí mas, potom pobavení a znovu vystrašení, takže nakonec museli být jen rádi, že jim někdo bere věc z rukou.

Zeptejte se Gospy, zda se chce zjevit v kostele

A právě to dělá P. Zovko. Možná viděl ve zjevení prostředek k podpoře františkánů v jejich dlouho trvajícím sporu s biskupem. Necht' už bylo důvodem cokoli, takzvaná zjevení kráčela svou cestou od žertovného kousku několika teenagerů až k celosvětovému náboženskému fenoménu od okamžiku, kdy je P. Zovko „přeložil“ do kostela. „Zeptejte se Gospy, zda by se chtěla zjevit v kostele,“ žádal neustále během vypsávání a nakonec se mu stalo po vůli. Podle zprávy M. Ljubiče „odpověděla Gospa váhavě a bez nadšení: ‚Zjevím se v kostele‘.“

¹¹⁵ Janz, *Medjugorje's Miracles*, str. 724.

Stalo se tak ve čtvrtek 2. 7. 1981. Kolem 13. hodiny bylo prostranství před kostelem přeplněno poutníky a dav neustále rostl. Před začátkem mše se „vizionáři“ modlí růženec vkleče za oltářem, když se údajně Svatá Panna zjevila v kostele nad empou a schýlila se k davu. Někteří lidé tvrdili, že P. Zovko ji spatřil také.

Nový rozmach

Když začalo kázání, měl již P. Zovko celé zjevení pevně v ruce. Mluvil o obrácení a prostředcích k němu, o pokání, postech a modlitbách. Podle Ljubiće všichni přítomní řečené přijímali tak, jako by je slyšeli poprvé. Slova dopadala na hlavy shromážděných jako dlouho očekávaný déšť na vyprahlou zem a oživovala ducha i srdce posluchačů:

„Chcete s láskou přijmout Boží milost, a radostně se po tři dny postit o chlebu a vodě na důkaz svého obrácení a odmítnutí moci Satana?“ zvolal do zástupu.

Odpověď zaburácela jako hrom v jediném: „Ano, chceme!“

„Chcete se každý den modlit doma růženec?“

„Ano, chceme,“ volal dav, očividně zpracovaný napětím a nejistotou posledních dní. ... I tato odpověď byla tak bouřlivá, že se Ljubić na chvíli obával o stabilitu kostelních zdí a kleneb.

„Budete své rodiny vést ke každodenní četbě Písma?“

„Ano!“ Souhlas vytryskl ze srdcí shromážděných věřících jako potvrzení neodvolatelného obrácení k Bohu a jeho slovu.

Po mši pak „vizionáři“ poprvé vydali svědectví. Popsali vzezření Gospý a mluvili o poselstvích, která jim dávala. Podle Ljubiće působilo jejich svědectví „přesvědčivě, živě a upřímně, jakoby z nich mluvil *někdo jiný*. Účinek na shromážděné byl nesmírný.“¹¹⁶ – Emotivní atmosférou očekávání a nadějí byl uchvácen i P. Zovko, který ji sám vytvořil.

„Gospa je zde!“

„Gospa je zde!“, zvolal konečně P. Zovko. Je třeba si představit, jak to vykřikl přes neustávající dunění davu. „Zde,“ volal a ukazoval na kostel svatého Jakuba, „zde je místo, kde k Ní můžete vysílat své modlitby. Sem musíte přijít, abyste se s Ní setkali.“ – Věřící byli jeho slovy tak pohnuti, že mnozí z nich se po bohoslužbě zpovídali a předlouhý čas trávili na modlitbách.

Odpolední bohoslužba onoho 2. července znamenala rozhodující obrat v Medžugorji. Od té doby byly děti zcela vydány do rukou kněžím. Ke zjevením teď docházelo pouze v kostele, a nelze již nadále rozlišovat mezi falešnými tvrzeními a skutečnou zbožností. Stejně tak průměrný poutník může jen stěží rozlišovat mezi tím, co říkali „vizionáři“, a tím, co chtějí kněží, aby svět slyšel. V tomto ohledu je jistě zajímavá skutečnost, že P. Zovko zcela zamlčel zprávu o 3. červenci jako o konečném termínu zjevení. Připomeňme si, že to předpověděla Mirjana podle zvu-

¹¹⁶ Ljubić Marian, *Međugorje*.

kového záznamu z 30. června. To pak přimělo jednoho kněze k tomu, že se vzpíral sloužit v Medžugorji.¹¹⁷

Jednoho horkého červnového odpoledne se v malé chorvatské vesnici cosi událo. Jiného podobného odpoledne v červenci tuto událost Církev i místní obec věřících vzaly za svou tím, že ji prohlásili za platnou jako skutečný jev. V zásadě je poslední událost nejvýznamnější. V jistém smyslu nespočívá těžiště celého příběhu v tvrzení několika dívek o jistých prožitcích, nýbrž spíše v reakcích obyvatelstva a obzvláště duchovenstva na zmíněná tvrzení.

Salem Village 1692

Případy tohoto typu zde byly i dříve. V podobně odlehlé vesnici Salemu v Massachusetts se v zimě r. 1692 začalo takto chovat několik mladých dívek. Bez vědomí rodičů se stýkaly s Titubem, černým pastorovým otrokem z Barbadosu, který si tam podle všeho osvojil určité znalosti kultu vúdú, což puritánsky vychovávaná děvčata fascinovalo. Za dlouhých zimních měsíců Nové Anglie pro ně vúdú zřejmě bylo vítanou a zajímavou kratochvílí. U děvčat se brzy objevilo podivné chování, které mohlo mít démonický původ. Přivolaný lékař byl se svou učeností rychle v koncích, protože co se v Salemu dělo, přesahovalo hranice tehdejšího lékařského umění. Byl zde tedy možný pouze jediný závěr: „Jsou v rukou zla!“ – Od té chvíle se případ stal záležitostí kléru. Jak ve své knize *The Devil in Massachusetts* píše Marion Starkeyová,

„vyhlásil městský pastor Parris stav tísně a požádal o pomoc své spolubratry ze severního pobřeží. Když dr. Griggs, jak již řečeno, vykázal utrpení dívek z psychické do spirituální sféry, byla odpovědnost za řešení případu vtisknuta do ruky duchovenstvu. Bylo tudíž jasné, že se v Salem Village pustil do díla ďábel, a protože bez lidských spoluvníků nemůže mít ani on úspěchy takových rozměrů, bylo rovněž zřejmé, že do svých služeb zapráhl *čarodějnice*.“¹¹⁸

Dívky byly požádány o vypátrání čarodějnic, které je trýzní, a tak výsledkem byly pověstné salemské *čarodějnické procesy*. Jakmile se do případu vložilo duchovenstvo a aféra pronikla na veřejnost, ocitly se dívky ve velice nepříjemné situaci. Buď se mohly přiznat k provozování vúdú s Titubem, což by pro ně znamenalo těžké tresty a pro otroka jistou smrt, nebo jim zbývalo označit jiné lidi za čaroděje. Podle lidské přirozenosti zvolily dívky druhou cestu a výsledkem byla poprava dvaceti nevinných lidí, žijících většinou na okraji společnosti. Jakmile pastor a soudci přijali svědectví dívek za pravdivé, byla tím jejich prestiž obnovena. Jako zodpovědní představitelé lidu se museli nadále držet pouze výpovědí děvčat, aby nebyli sami považováni za lehkověrné hlupáky.

Podle Starkeyové nebyla na salemských čarodějnických procesech nejvýznamnější okolnost, že je iniciovaly potřeštěné dívky, nýbrž že takové jednání podpořilo a potvrdilo dospělé obyvatelstvo celé kolonie.

¹¹⁷ Sivric, *The Hidden*, str. 47 ad.

¹¹⁸ Starkey, *The Devil*.

Ošklivé jednání děvčat

„Pozoruhodný na příběhu není ani tak samotný podnět k procesu, jako spíše chování obyvatelstva. Byla to celá společnost kolonie, vzdělaní i prostí lidé, kdo se stal obětí posedlosti.“¹¹⁹

Až po popravě dvaceti lidí přiznalo jedno z děvčat a dva soudci svou vinu. Starkeyová odvozuje zmíněnou hysterii z neblahého působení kalvinismu a zbytek přičítá pocitu odloučenosti kolonie od světa i blízcím se konci 17. století.

„Podobné případy masové hysterie,“ pokračuje Starkeyová, „a to v ještě větším měřítku se opakovaly ve středověku. Nastupovaly vždy v poválečném napětí a společenském rozkladu resp. po morových epidemiích. Byly zde křížové výpravy dětí, flagelanti s tancem sv. Víta, i hony na čarodějnice. Ve Švédsku byl poměrně nedávno zaznamenán *čarodějnický proces* v rozměrech, které salemský případ odsovávají daleko do pozadí.“

I v Salemu uvěřil klérus výpovědím obyvatelstva, což teprve uvedlo věci do pohybu. Kdyby pastor Parris býval nesouhlasil s procesem, dostaly by možná dívky pořádný výprask a případ by tím byl uzavřen. Protože však do věci byly zapleteny i jeho vlastní dcery, ocitl se pastor v obtížné situaci a nedbal obecného dobra.

Medžugorje a Salem

Paralely mezi Salemem a Medžugorjí by již tedy měly být zcela zřejmé. Mladé dívky jsou zapleteny do nevysvětlitelných fenoménů, které samy vyvolaly. Avšak rozhodující obrat nastává teprve ve chvíli, kdy *klérus* pod tlakem veřejnosti a všeobecné nálady – kterou v zásadě sám spoluvytvářel – potvrdí prožitky děvčat jako pravé. Dívky samy jsou reakcí lidí tak překvapené, že si už netroufají říci, co vlastně udělaly. Musí i nadále pokračovat, podporovány duchovními, kteří tím uspokojí své osobní sklony k nadpřirozenu.

V Medžugorji to lze u P. Tomislava Vlasiće rozeznat zcela jasně. Vlasić se 29. 6. 1981 vrátil do svatojakubské farnosti a v uších mu ještě znělo proroctví, že „Bůh sešle svou Matku, aby vyřešila jeho problémy“.¹²⁰ – Začátkem května byla v Římě konference vůdců charizmatiků a Vlasić tam šel s nadějí na vyřešení sporu mezi františkány a místním biskupem, a velmi pravděpodobně i na vyřešení osobních problémů. Jak již víme, do životní krize jej uvrhlo narození syna v roce 1977. Nyní byl tedy Vlasić v Římě, zmítán dvojí odpovědností bez možnosti uspokojivého řešení. Zůstane-li věrný slibům jako františkán, pak se obrátí zády k synovi a jeho matce. Jestliže na druhé straně vystoupí z řádu, jak od něj podle všeho čekala Manda, pak poruší slavnostní sliby, složené před Bohem. Jak tomu u lidí většinou v takové situaci bývá, nemohl se rozhodnout pro žádnou z obou možností a nechal se unášet proudem.

Spolehlivé znamení

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Srv. Laurentin, *Das Geschehen*, str. 35.

Jako charizmatik musel P. Vlasíć jít na římskou konferenci s pocitem očekávání. Pak mu bylo P. Emilianem Tardifem sděleno proroctví: „Bůh ti pošle svou Matku“ a 24. června začala zjevení. Pro charizmatika to muselo být naprosto spolehlivé znamení nebes. P. Vlasíć, který se těšil pověsti muže s velkou přesvědčivostí, přišel do Medžugorji 29. června. Pravděpodobně mluvil s P. Zovkem zevrubně o tom, co tam viděl. Není známo, co ti dva spolu přetrásali, ale psychický stav P. Vlasíće jej vedl k tomu, aby měl zjevení za pravé. V dopise Mandě z 15. 12. 1981 píše, že Gospa zachránila jeho kněžství. Nyní je kooperátorem v Medžugorji a ptá se Mandy, zda o zjeveních něco zaslechla. Jeho duševní stav dobře ilustruje následující pasáž: „Jsem šťasten, že mohu být tady, přestože je zde mnoho práce a na všechno nestačím. Jsem šťasten, že jako františkán sloužím Bohu.“

Pro Mandu to znamená jediné – jakmile je zachráněno jeho kněžství, je pro ni ztracen jako případný manžel a otec jejich dítěte. Marijan Pehar, který znal oba, se domnívá, že psala biskupovi proto, aby vyvolala Vlasíćovu laicizaci a on mohl přijít do Německa a oženit se s ní. Mandin plán však selhal. Roku 1984 Vlasíć vyřešil záležitost svým rozhodnutím se pro zjevení. Když jej roku 1985 biskup Zanić konfrontoval s otcovstvím, P. Vlasíć je nepopřel. V té době však již byl světově známou osobností, s níž biskup nemohl nic pořídít. Tisk i celosvětová kontaktní síť charizmatické obnovy byly v jeho rukou, a tak P. Vlasíć dalekosáhle převyšoval biskupa ohledně moci a vlivu. Tím, že překroutili legitimní žalobu v obžalobu biskupa z pomlouvání, drželi P. Vlasíć a prof. Laurentin v šachu všechny biskupovy snahy o demaskování zjevení. A protože miliony lidí věřily, že Matka Boží stojí na Vlasíćově straně, mohl si prakticky dělat, co chtěl.

Tlak zevnitř

Tak jednoduchá však situace přece jen nebyla. Byť se i podařilo odstranit hrozbu zvenčí, byl zde stále ještě tlak zevnitř. Se stoupajícím počtem poutníků rostla také síla hlasů po znameních a zázracích. Jak dlouho bylo možno udržet celou věc v rozmachu, aniž by se vyplnily apokalyptické přísliby a předpovědi, které v první řadě vzbudily všeobecný zájem? Na druhém místě šlo o otázku nadšení samého. Sami polapeni do zvláštní mentality modlitebních skupin si P. Zovko i P. Vlasíć zahrávali s ohněm. Jak dlouho v tom mohli pokračovat, aniž by se sami spálili?

Knox srovnává entuziasisty své doby, kteří podle našich měřítek působí neobyčejně puritánsky, s jejich předchůdci a „pohlíží nazpátek do předkřesťanských dob, kdy byla ještě sexualita elementem náboženství. Toto nebezpečí je pověstně přítomno ve všech obrozeneckých hnutích včetně samotného mysticismu“.¹²¹ – Poté Knox cituje dopis Pierreponta Noyese Hepworthovi Dixonovi:

„Religiózní láska je blízká lásce sexuální. V obrozeneckých ceremoniích s jejich intimnostmi a svody se mísí obě formy lásky. Jestliže muž nalezl spásu své duše, jeho nejbližším přáním je Eva a ráj. ... Probuzení vede k lásce religiózní, religiózní láska dráždí náruživosti, a konvertité, nacházející se v teokratické svobodě, si začínají hledat svého partnera a svůj ráj. ... Mají-li vůdcovství ženy, pozvedá se na princip ženská idea, že manželská láska je tělesná a nešťastná. ... Na druhé straně

¹²¹ Knox, *Enthusiasm*, str. 570.

mají-li vedení muži, dostává teokratický impuls opačný směr a následkem je nějaká forma polygamie.¹²²

Sexuální fantazie

V každém případě je impuls zaměřen na společenství a není těžké poznat, jak snadno může – bez bdělosti Církve – na sebe vzít všechny známky nechtěné sexuální fantazie. Foxem popisovaná dynamika je, jak sám říká, věčná a zůstane mezi námi tak dlouho, dokud zde budou rozumem nadaní tvorové.¹²³ To platí pro naši dobu stejně jako pro Knoxe a Münzera.¹²⁴

V komplikovaném životě P. Vlasiće se jak vidno tato zákonitost rovněž projevuje. Poté, co v zásadě bez úhony unikl hněvu biskupa Zaniće, propadal podle všeho dynamice zjevení, které sám uvedl do pohybu. Rozhodně se to zdá být smyslem jeho poselství světu z 25. 3. 1988, které mělo název *Povolání v Mariánském roce* a vyšlo v blízkosti italské Parmy.¹²⁵

P. Vlasić nyní především obdržel přímé poselství z onoho světa, což by nejspíš msgre Knoxe nijak neudivilo: „Od podzimu 1985,“ píše, „mi Pán a naše Nebeská Matka promlouvali zvláštním způsobem do srdce. Rovněž mi prostřednictvím vizi-onářů předávali zvláštní poselství. Ode mne požadovali absolutní odříkání a připravenost pro jejich záměr.“¹²⁶

Jak již čtenář pravděpodobně tuší, obdržel Vlasić od Boha údajně pověření k založení náboženského společenství, což opět msgre Knoxe nepřekvapilo. Zarážející jsou zde pouze bližší okolnosti, které jsou však vysvětlitelné Vlasićovou minulostí. Bůh mu totiž údajně nařídil založit novou náboženskou obec společně s Agnes Heupelovou¹²⁷ z Německa, která „po dvanácti letech částečného ochrnutí byla v předvečer fatimského svátku, 12. 5. 1986, v Medžugorji údajně uzdravena.“¹²⁸ – P. Vlasić píše: „O vigiliích před svátkem Neposkvrněného početí 7. 12. 1986, když jsme se právě společně modlili radostná tajemství růžence, předal Pán Ježíš Agnes poselství o novém společenství, v němž bychom se oba oddali Bohu jako *Klára a František*. Rozumí se, že jsme tím byli překvapeni.“¹²⁹

P. Vlasić a Agnes Heupelová byli nepochybně překvapeni. A když pak P. Vlasić líčí, jak by taková společnost měla vypadat, jsme nepochybně překvapeni i my, protože by ji měla tvořit skupina mladých lidí obojího pohlaví:

„V čele společenství budou vždy jeden bratr a jedna sestra (P. Vlasić a Agnes). Pokud budou řídit společenství, je jejich povinností vzájemně se obětovat, a poté se

¹²² Tamtéž, str. 571.

¹²³ Tamtéž, str. 570.

¹²⁴ Pověstný reformátor (1490-1525).

¹²⁵ Vlasić, *Povolání*. Protože „poselství“ již nebylo aktuální, rychle jej stáhli. Název společenství K.M.P.T.-P.M.k.I. (Kraljice mira, potpuno tvoji – Po Mariji k Isusu = Královno míru, zcela Tvoji – Marii ke Kristu), Piazza Palazzo, Viale Mentana 45, I-43100 Parma, Itálie.

¹²⁶ Vlasić, *Povolání*, str. 4.

¹²⁷ Agnes Heupelová je vidět na videosnímku BBC v rozhovoru s P. Slavko Barbariěm.

¹²⁸ Vlasić, *Povolání*, str. 5.

¹²⁹ Tamtéž.

společně obětovat pro společenství. To je výslovným přáním Matky Boží. Mají se tím smířit kořeny lidstva. Spory (= války) na zemi začaly mezi dvěma bytostmi, stvořenými podle obrazu Božího, mezi mužem a ženou (srv. Gn 3). Když se tedy nyní přinesou jako smírná oběť, vytvoří tím základ a harmonii i pro ostatní stvoření.¹³⁰

Vlasić pak cituje vlastní slova Matky Boží:

„Matka Boží říká: ‚Děti, co roznítíte s láskou ve svém okolí, bude rozníceno v celém světě, a co budete milovat v bolu a utrpení, bude v lásce plát i po celém okrsku zemském. Děti mé, přinesete-li skrze mé ruce věčnému Bohu plody svého utrpení, budou plodem spásy pro celé lidstvo. Takové je, děti, tajemství Boží lásky a jeho nabídka všem ostatním stvořením‘.¹³¹

Není třeba být právě stoupencem Freudovy teorie, abychom v tomto textu poznali, že se za předstíranou spiritualitou skrývají neřešené sexuální konflikty. Při popisu údajného *obětního charakteru* společenosti Vlasić říká: „Matka Boží od Agnes a ode mne žádá, abychom se vzájemně přinášeli v oběť a nesli břemeno hříchů ostatních; tím se máme společně obětovat pro společenství i celý svět.“¹³²

Velikášství aneb neřešené sexuální konflikty

Co se tím snaží Vlasić naznačit? Je opravdu těžké říci, zda ho sexuální konflikty přivedly k velikášství nebo naopak. Ať už je tomu jakkoli, se založením řádu je srozuměna i vizionářka Marija Pavlovićová, jak vyplývá z jejího prohlášení ze 21. 4. 1988. A nejen to. Píše, že Matka Boží podnik schválila a jí dala na srozuměnou následovat vedení Tomy a Agnes. Marija a její modlitební skupina se modlily za

„osvícení k pochopení toho, co nám Madona skrze Agnes Heupelovou a P. Tomislava Vlasiće uložila“.¹³³ – A sotva se skupina začala modlit, „Madona přišla. Pomodlila se za nás za všechny a řekla: ‚Milá dítka, dnes vám nabízím obzvláštní dar, dar svobody, abyste se i vy svobodně rozhodli pro Boha. Žehnám svobodnému rozhodnutí jednoho každého z vás.‘ Tím se mi ozřejmilo, že smím vstoupit na tuto cestu, protože jsem dlouho čekala na příležitost ke stažení se do osamělosti a modliteb. Jak vidíte, dala Madona společenství program i jméno *Královna míru – Jsme zcela Tvoji* a Ona sama vede společenství v osobách P. Tomislava a Agnes, skrze něž předává poselství.“¹³⁴

Tím byl podle všeho míč odehrán na kněžskou stranu hřiště. Z Marijina hlediska je to vcelku pochopitelné v duchu čínského přísloví: *Kdo se veze na hřbetě zuřivého tygra, tomu se těžko sestupuje*. Předání symbolického míče svéráznému novému společenství a P. Tomovi s Agnes, kteří žijí v bezpečí padesát kilometrů od Parmy před očima veřejnosti, se opravdu zdá nejlepším způsobem sestoupení z tygra. Je

¹³⁰ Tamtéž, str. 13.

¹³¹ Tamtéž

¹³² Tamtéž, str. 12 ad.

¹³³ Pavlovićová, *První prohlášení*.

¹³⁴ Tamtéž.

třeba udělat něco takového nebo vyfabrikovat zázračné znamení, případně přiznat, že je po všem, což je ovšem nejméně stravitelná alternativa.

Psycholog W. R. Coulson dospěl po prostudování Marijanina textu k podobnému závěru: Marija se mu jeví „možná jako oběť. Jistě je to poslušná mladá dívka. Vypadá to, jako by byla naprosto šťastná, že se může k věci přidat, čímž jí Vlasić umožnil najít východisko.“

Východisko z nesnází

Podle Coulsona musela být zjevení „pro děti břemenem, a nyní se tedy ukázala cesta z nesnází. Marija může převzít roli poslušné příjemkyně nebeských poselství pro P. Vlasiće, který je připraven se jimi plně zabývat. Marija si klidně mohla říkat: „Může-li mne někdo z vyšších oficiálních míst vytrhnout z nesnází, proč potom ne?“

Vlasićova situace je poněkud komplikovanější, než tomu bývá ve standardních případech, když někdo směřuje do světa poselství. Podobá se v tom faráři Dimmesdalovi z Hawthornova románu *Šarlatové písmeno*. Dimmesdale, farář s nemanželským dítětem, se na jednu stranu cítí nucen přiznat se k vině, a současně se na druhé straně snaží své mravní selhání zatajit. To pak vede k ambivalentním gestům, jako když se např. vyšplhal na šibenici na náměstí, avšak pod rouškou tmy, jakoby tím naznačoval, že se nemůže rozhodnout mezi přiznáním viny a jejím definitivním utajením.

Jak se zdá, ocitl se P. Vlasić v podobné situaci. Po poznání jeho minulosti v sexuálním ohledu je už požadavek Madony na Agnes a P. Vlasiće zcela srozumitelný: „Od Agnes a ode mne Matka Boží požaduje, abychom se vzájemně přinášeli v oběť a nesli tíhu hříchů ostatních.“¹³⁵ – V komentáři k této zvláštní pasáži Coulson říká: „Nevěřím, že o tom měl Vlasić psát, aniž by nám sdělil, jakého druhu jsou jeho nebo její hříchy. Rád bych mu řekl: ‚Poslyšte, Otče, to je od vás pošetilé, nejste-li hotov také říci, o jakých hříších mluvíte. Pro lásku Boží, nenaznačujte, že jste vy nebo Agnes – ať už jednotlivě nebo společně – zhřešili, pokud nechcete přesně říci, o co se jedná, abychom mohli sami posoudit vaši důvěryhodnost. Pokud se budete i nadále vyjadřovat tak nejasně, nechci o vás slyšet ani zabývat se tímto tématem. Není to totiž nic, co by mne jako konzumenta zpráv o Medžugorji mohlo přimět, abych jim důvěřoval.‘ Nesmysl pochází od nich obou, protože přinejmenším P, Vlasić říká: ‚Jsme romanticky spojeni, ať už sexuálně nebo ne, to nevím, ale to není důležité, protože vzájemně k sobě chováme romantické pocity.‘“¹³⁶

Volání o pomoc?

Co chce P. Vlasić opravdu říci, je možná ukryto pod povrchem. Pod velikášstvím a sotva skrývanou vinou poněáhu vnímáme volání o pomoc. Jakoby tím P. Vlasić naznačoval, že mu celá věc přerostla přes hlavu. Marija mohla všechno pře-

¹³⁵ Vlasić, *Povolání*, str. 12 ad.

¹³⁶ Coulson v rozhovoru s autorem.

nést na něj, ale na koho to má přesunout on? Možná na Církev. Snad je jeho list *Povolání v Mariánském roce* zastřeným apelem na autoritu Církve, aby za vším udělala tečku, dokud není pozdě. Je to každopádně přesně to, co myslel Coulson: „Věřím, že když žádná z autorit neřekne: ‚P. Tomislave, něco takového nesmíte dělat!‘, že mu tím prokazuje špatnou službu, protože tak vlastně podporuje tento druh velikášství. Mělo by se mu pomoci z nesnází. Vzhledem k jeho předchozímu životu by neměl nést břemeno oficiálního zastupování Medžugorji. To není fér a já bych to tak osobně viděl. Pokud bych jako autorita za něj odpovídal, poslal bych jej do exilu a naznačil mu pro jeho osobní očistu: ‚Dáváš v sázku svou věčnou spásu‘. Mezitím bychom museli postupovat moudře a dbát toho, co Martin Buber nazývá *životem v ulicích našeho vlastního města*. Spásu nenajdeme na nějakém vršku v Jugoslávii. Náš poklad je v našich srdcích, jak říká zmíněný M. Buber. Celý příběh je tragický, ale jistým způsobem osvobozující, protože znovu potvrzuje, že žijeme ve světě, který je dalekosáhle uchopitelný našimi smysly. Takže celý příběh má skutečně svůj smysl a můžeme být za něj vděční. Trochu se divím, proč nás má P. Vlasić všechny za tak naivní, že z jeho dokumentu nepoznáme, na co nám v zásadě ukazuje, že on a Agnes k sobě patří jako manželský pár. Jsou-li v novém společenství Františkem a Klárou, bratrem a sestrou, to nám nakonec celý příběh ukáže. Do té doby se však budu zabývat svými vlastními záležitostmi a nehodlám myslet na to, co se děje v Medžugorji.“¹³⁷

Odpověděl malý chlapec

Zhruba ve stejnou dobu navázal časopis *Fidelity* kontakt jak s P. Vlasićem, tak i s Mandou. Páter Vlasić, mluvící dokonale italsky, se právě chystal odjet se svým mladým společenstvím, které kolem sebe semknul. Než opustil palác stranou od Pamy, aby strávil několik dní v horách, zůstal právě tak dlouho, aby všechno popřel.

Manda, mluvící dosti otřesnou němčinou, rovněž všechno popřela, ačkoli vlastně úplně všechno ne. Přisvědčila, že bydlela devět let u pana Otta ve Starnbergu, potvrdila, že ji navštívil biskup Zanić a setkal se i s jejím synem, ale prohlásila, že si vzájemně nerozuměli, protože biskup nemluví německy a její syn chorvatsky. Dále tvrdila, že biskupovi Zanićovi nikdy nepsala. Manda také trvala na svém tvrzení, že dopisy nejsou psány jejím rukopisem a že všechno, co tu mám, jsou jen německé překlady pana Otta.

„Kdepak,“ odpověděl jsem, „to nejsou žádné překlady, mám originály v chorvatštině.“

„Ale jdi,“ řekla Manda lámanou němčinou, „všude je v noci ďábel. Dovoláváš se ho?“ Domníval jsem se, že myslí pana Otta.

„Ano,“ řekl jsem.

„Ty sám jsi ďábel.“

„Ale kdeže,“ odvětil jsem, „nejsem ďábel, jsem jen reportér.“

Když jsem vytočil Mandino telefonní číslo v Německu, zvedl sluchátko malý chlapec. Bylo 22,30 a on byl sám doma. Protože jsem se ptal německy, zda bych

¹³⁷ Tamtéž.

mohl mluvit s Mandou, odpověděl, že matka je v práci a nepřichází před půl jednátou, protože je zaměstnaná v restauraci a má noční směnu.

„Ty jsi Toni?“, zeptal jsem se.

„Ano,“ odpověděl.

Mít dítě je enormní odpovědnost, na což my rodiče často zapomínáme.

Teprve když jsem dostal telefonní spojení s příjemným dětským hlasem, vzdáleným tisíce mil, uvědomil jsem si závažné konsekvence, vyplývající z lidského jednání. Muž si zvolí kněžství, pak se rozhodne zplodit dítě a nakonec je rozhodnut vidět Boží znamení v ztřeštěnosti několika nezletilců. Poté se P. Vlasić – na příkaz hlasů, které může jen poslechnout – nachází jako vladař v paláci se zlatě nabarveným plotem, jezdí autem do hor a žije ve smíšené společnosti mladých lidí, kteří jsou podle jeho tvrzení odpovědí 20. století na Františka z Assisi, zatímco jeho malý syn sedí sám doma a čeká, až se jeho matka vrátí z noční směny. Čekání malého chlapce je nejlepším komentářem k našemu pomatenému století a nevědomou prosbou o pomoc.

Postskriptum

V nenadále zprávě z 11. 7. 1988, vydané současně v italštině a chorvatštině, Marija Pavlovićová oznamuje: „Moje první prohlášení (ze 21. 4. 1988) neodpovídá pravdě.“ Dále tam prohlašuje: „Nikdy jsem Madonu neprosila o uznání podniku P. Tomislava Vlasiće a Agnes Heupelové.“ Svě první prohlášení napsala zřejmě na nátlak P. Vlasiće. „Já osobně,“ potvrzuje v červencovém výkladu, „jsem nikdy neměla v úmyslu dělat nějaké písemné prohlášení. Ale P. Vlasić mi to soustavně dával na srozuměnou ujišťováním, že bych jako vizionářka měla napsat prohlášení, protože svět na něj čeká.“

Je těžké říci, co mohlo vyvolat změnu Marijina smýšlení v tomto bodě. Je možné, že tím byly dopisy P. Vlasiće a Mandy z *Fidelity*, které se jednoho dne objevily na dveřích paláce u Parmy; přinejmenším se to časově kryje s Marijním dementi. Protože však Marija i nadále tvrdí, že „každodenní zjevení pokračují“, vypadá to, „že toto nanejvýš škodlivé odhalení o sobě samé i o Vlasićově vlivu na vizionáře udělala jen proto, že podle jejího názoru spojení Vlasiće se zjeveními je na újmu hodnověrnosti celého podniku“.

Ať už byly pohnutky Marije jakékoli, na podzim 1988 se situace dramaticky změnila. Marijin pokus o distancování se od P. Vlasiće uškodil její vlastní důvěryhodnosti a odhalil skryté manipulování alespoň jednou „vizionářkou“. Možná také, že se Vatikán rovněž rozhodl jednat v odpověď na znepokojivý tón Vlasićovy *Výzvy k Mariánskému roku*. Řím vykázal Vlasićovo společenství z Itálie a poslal je zpět do Jugoslávie. Zda a kdy Vlasić příkazu uposlechl, to je jiná věc, ale v srpnu 1988 byla Marija již zase v Jugoslávii.

Medžugorje se rozplývá v dým – Jugoslávští biskupové říkají: Ne

„Naše nejmělejší naděje a očekávání jsou v troskách; zmocnil se nás dosud nepoznaný pocit hlubokého žalu. Zdálo se, jakoby to znamenalo ztrátu vši radosti na zemi. Plakali jsme a plakali až do rozbřesku. Pátral jsem v hloubi svého srdce a dospěl k názoru, že tento adventní prožitek byl nejdrahocennějším ze všech mých adventních prožitků. Pokud by se měl prokázat jako omyl, jakou cenu mají mé ostatní křesťanské zkušenosti? Ukázala se Bible jako omyl? Není Bůh, není nebe, žádné zlaté město, žádný ráj? Je to všechno jen lstivě vymyšlená bajka? Není žádná pevná půda skutečnosti pro naše naděje a očekávání?“

Hiram Edson, zklamaný millerita¹³⁸

Prohlášení jugoslávské biskupské konference ve světle tisku

Na svém mimořádném zasedání 27. a 28. listopadu 1990 se jugoslávští biskupové především zabývali zprávou teologické komise o probádání takzvaných zjevení Sváté Panny v Medžugorji. Došli k následujícímu závěru:

„Biskupové sledovali události v Medžugorji od samého počátku prostřednictvím místního biskupa, biskupovy komise i komise biskupské konference. Na základě zkoumání, provedených do této doby, nelze potvrdit, že by se tam jednalo o nadpřirozená zjevení.

Neustávající příliv věřících ze všech částí světa do Medžugorji, vedených vírou, si však vyžaduje pastorační pozornost a péči biskupů. Proto hodlá naše biskupská konference v duchu církevní pospolitosti pomáhat kompetentnímu diecéznímu biskupovi při uspořádávání pastorační činnosti v Medžugorji k podpoře správně chápáného liturgického a sakramentálního života i k předcházení a zamezení fenoménům a výpovědím, které nejsou v souladu s duchem Církve.“

Citované negativní prohlášení bylo schváleno téměř jednomyslně. Z dvaceti biskupů hlasovalo pro devatenáct a jeden se zdržel. Dokument byl ze strany biskupů uvolněn nejen ke zveřejnění, ale začátkem roku 1991 dostala italská katolická zpravodajská agentura ASCA k dispozici jeden exemplář a zprostředkovala jeho překlad italskému tisku. Vzhledem k nepatrnému rozsahu prohlášení dala většina článků italského tisku¹³⁹ i první materiál v CNS víc místa reakcím na prohlášení než prohlášení samému. René Laurentin, hlavní propagátor nepotvrzených zjevení, dostal v *L'Avvenire* k dispozici celý sloupec, v němž své čtenáře nadále ujišťuje, že

¹³⁸ Leon Festinger a spol., *When Prophecy Fails*, University of Minnesota Press, Minneapolis 1956. – Millerité jsou sektou, která se v 19. století pod vedením P. Millera odtrhla od římsko-katolické Církve. V podstatě se jedná o odnož adventistů.

¹³⁹ První článek v CNS (tiskové agentuře Catholic News Service) od Johna Thavise byl podle všeho převzat z *L'Avvenire* (3. 1. 1991).

„otázka zůstává stále otevřená“. „Jen opatrně,“ zavěštil si francouzský teolog, „nelze to sice dokázat, ale také ne vyloučit!“

Laurentin chtěl podle všeho rozlišovat bez rozlišování. Je-li takové rozlišování věcí, které si průměrný čtenář nepovšimne, ihned se ho žádostivě chápou etablovaní obhájci Medžugorji; tedy přinejmenším ti z nich, kteří vyrábějí tiskové komentáře. Biskup Michael Pfeiffer z texaského Sant' Angela Laurentinův komentář odmítl, stejně jako sestra Angelica, jejíž televizní síť *Eternal Word* vysílala početné pořady o Medžugorji. Nicméně teolog Mark Miravalle, autor disertace o údajných zjeveních a nyní vedoucí *Marian Office of Contemporary Apparitions*¹⁴⁰ na františkánské univerzitě ze Steubenville v Ohiu a tamější profesor teologie, uveřejnil vlastní komentář, v němž důsledně sleduje Laurentinovu linii. Podle něj

„prohlášení v komuniké, že ‚do této doby nelze potvrdit, že bychom měli co dělat s nadpřirozenými zjeveními nebo poselstvími‘, nepředstavuje v žádném případě definitivní výpověď o pravosti zjevení v Medžugorji. Okolnost, že nadpřirozený původ zjevení nelze do této doby *potvrdit*, tedy není definitivně negativním rozhodnutím a nechává otevřenu otázku konečného soudu ohledně jeho nadpřirozeného charakteru“.¹⁴¹

Převrací se smysl: putující příslovce

Z čistě stylistického hlediska je zajímavé sledovat putování příslovce *do této doby*¹⁴² (*to this moment* v překladu CNS; *finora* v textu ASCA), kde ve vedlejší větě pouze blíže určuje slovo *zkoumání* do věty hlavní. Biskupové jakoby v prohlášení říkali, že „do této doby to nelze potvrdit“, což přirozeně dává opačný smysl. Je zcela nepravděpodobné, že by jugoslávští teologové (nebo ostatní, jichž se to týká) opírali své závěry o něco jiného než o zkoumání, „provedená do této doby“. Jde tedy o jasnou snahu dodat prohlášení charakter jakýchsi pokusných vývodů, které v dokumentu jednoduše nejsou.

Nejsou zde žádné známky toho, že by v současné době zkoumalo zjevení nějaké jiné církevní grémium. V článku Johna Thavise, který vyšel o týden později, je citován pomocný záhřebský biskup Djuro Koksa, který měl říci: „Vyšetřovací komise nebyla oficiálně rozpuštěna a bude pravděpodobně ve své práci pokračovat.“ – Přesto však „možnost definitivního soudu“, kterou Miravalle nechává otevřenou, přinese v nejlepším případě důkladnější zdůvodnění téhož. Církev vždy zkoumá tak dlouho, než dospěje k definitivnímu výsledku. Jakmile je výsledek zjištěn, vyšetřování případu se uzavírá. Případ Medžugorji vykazuje již tři negativní posudky. Diecézní biskup, biskupská komise i společná komise Říma a jugoslávské biskupské konference vyslovili negativní soud nad údajným zjevením. Jestliže teologové, kteří předali svůj nález jugoslávským biskupům, nemohli najít žádný důkaz nadpřiro-

¹⁴⁰ V překladu *Mariánský výbor současných zjevení*.

¹⁴¹ Tisková zpráva Marka Miravalleho, Steubenville (Ohio) ze 7. 1. 1991.

¹⁴² Citovaná věta zní: On the basis of studies that have been made to this moment, it cannot be affirmed that supernatural apparitions and revelations are occurring here. – Překlad: Na základě zkoumání, která byla do této doby provedena, nelze potvrdit, že by se tam jednalo o nadpřirozené jevy nebo zjevení. – Viz také začátek kapitoly Medžugorje se rozplývá v dým.

zenosti a prostudovali k tomu materiály z desíti let zjevení v Medžugorji i tisíce dalších údajných poselství a stovky případů údajných uzdravení, je velmi nepravděpodobné, že by nějaká jiná komise mohla dojít k posudku, který by jejich nálezu odporoval. Fatima podala přesvědčivý důkaz nadpřirozenosti v šesti zjeveních, která se udála v rozpětí šesti měsíců. Jestliže Medžugorje nedokázalo totéž při tisíci zjeveních, k nimž došlo v uplynulých deseti letech, nejsou vyhlídky na „pozdější pozitivní soud“ nijak povznášející.

Důkazní břemeno pravosti

Msgre Thomas Herron byl devět let činný v kongregaci pro víru kardinála Ratzingera. Nyní přednáší teologii v semináři Karla Boromejského ve Filadelfii a odporuje tvrzení, že dokument není definitivní.

„Jsem přesvědčen,“ řekl Herron, „že jej (posudek jugoslávské biskupské konference) můžeme přijmout jako oficiální stanovisko i se všemi z toho plynoucími důsledky. Jinými slovy řečeno věřím, že Svatý stolec v této věci nic dalšího nepodnikne.“

Na otázku, zda by rozhodnutí biskupů mělo být publikováno v *Osservatore Romano*, msgre Herron odpověděl:

„Nevím, zda by se mělo jít tak daleko. Vzpomeňte si např. na Bayside. Sám biskup z Brooklynu vedl vyšetřování a dopadlo zcela negativně. Nikdy se neprojednalo na konferenci a pochybuji, že by o tom tehdy něco vyšlo v *Osservatore Romano*. Podle mého názoru je možno prakticky vždy podat proti místnímu církevnímu úřadu odvolání skrze Svatý stolec, ale pochybuji, že by se o takovém odvolání uvažovalo. Stoupenci Medžugorje by museli předložit jiné závažné důkazy než ty, které byly shromážděny komisí, případně prokázat, že ten či onen důkazní materiál byl zamlčen nebo zůstal nepovšimnut.“

Podle Herrona spočívá důkazní břemeno při soukromých zjeveních na osobách, které to tvrdí.

„Důkazní břemeno spočívá vždy na lidech, kteří prohlašují, že se jim dostalo soukromého zjevení. Kdybych vám teď vyprávěl, že jsem měl telefonický rozhovor s Bohem, považoval byste také za samozřejmé, že je na mne, abych prokázal pravost svého tvrzení. Věcným předpokladem toho všeho je okolnost, že obecné zjevení je jediným normativním zjevením, a že privátní zjevení musí být dokázáno.“

S ohledem na skutečnost, že biskup a dvě komise nemohli přinést žádný důkaz nadpřirozenosti ani poté, co po bezmála deset let průběžně zkoumali materiály, vypadá nepravděpodobné, že by Vatikán nařídil další zkoumání. „Laurentinovi,“ pokračuje Herron, „je ponecháno na vůli apelovat na papeže, ale pochybuji, že by se mu podařilo přimět jej ke zpochybnění rozsudku jugoslávských biskupů“. – V otázce po druhé části biskupského prohlášení vidí msgre Herron „snahu vyjít vstříc lidem, kteří proudí do Medžugorji, stejně jako snahu nenechat ve věci biskupa samotného a ukázat, že v odmítání údajného fenoménu není sám.“

Hlas Církve

Jaké postavení má tedy zmíněný dokument? Podle Herrona je to „oficiální soud jugoslávských biskupů a oni jej realizovali; nepotřebuje tedy žádný komentář Svátého stolce. Myslím, že by bylo správné a zákonné pokládat jej za autentický posudek hierarchie v této otázce.“

„Jde tedy o hlas Církve?“

„Ano, tak bych to řekl,“ odpověděl Herron a dodal: „Svatý stolec si dává vždy dobrý pozor, aby neposkytl nějakému fenoménu nepřiměřenou pozornost tím, že se jím vůbec zabývá. Bylo by nezvyklé, kdyby Svátý stolec k této věci zaujal stanovisko.“

Jestliže někdo odmítá autoritu místního biskupa i jugoslávskými biskupy jmenované komise a současně tvrdí, že by se podřídil případnému papežskému rozhodnutí, nedává tím podle Herrona najevo „pohled Církve“. To bylo také charakteristické pro stoupence údajných zjevení v Bayside (New York), které bylo rovněž odsouzeno místním biskupem. Stoupenci tohoto podvodu rádi tvrdili, že kdyby se k němu papež vyjádřil, uposlechli by hlasu Církve, ale nikdy ne předtím. Když se takto zbavuje autority každý biskup na celém světě, přikazuje se tím vlastně papeži povinnost vyjádřit se k bludné povídačce každého pomatence, který tvrdí, že se mu dostává poselství z onoho světa.“

„Staví tedy prohlášení jugoslávských biskupů o Medžugorji do stejné roviny s Bayside?“

„Myslím, že tomu tak je,“ odpověděl msgr Herron. „Ano, soudím, že to skutečně dělá.“

Obhájci se nevzdávají

Způsob radikálního popírání, jak vyplývá z Miravalleho prohlášení, je v zásadě charakteristický pro všechny stoupence Medžugorji, s nimiž se autor dostal do styku. Poté, co jsem si vyslechl tvrzení prof. Miravalleho, že prohlášení jugoslávských biskupů „není definitivní“, zeptal jsem se jej, zda je cítí jako negativní. „Na tuto otázku nebudu odpovídat,“ řekl stručně.

Nám už známý Denis Nolan, vedoucí *Queen of Peace Ministries* v South Bendu (Indiana), popíral stejně vznětlivě jako Miravalle, jen poněkud méně srozumitelně. Začal s předčítáním faxu, který právě dostal z Vídně: Dokument prý nejenže není definitivní, nýbrž je také nepřesný. Jugoslávští biskupové jsou ve skutečnosti Medžugorji nakloněni:

„Jak lze vyrozumět z interview s kardinálem Kuharičem z 23. 12. 1990 v chorvatské televizi, jugoslávská biskupská konference včetně kardinála zaujala k Medžugorji pozitivní postoj. Zdá se, že jisté kruhy mají naspěch s rozšiřováním nekořektních zpráv o Medžugorji a vyvoláváním předsudků v očích veřejnosti dříve, než bude známo prohlášení jugoslávské biskupské konference. Tím má být viditelně vyvolán chaos kvůli ztížení možného pozitivního soudu. Proto vás prosíme, aby to bylo podle pravdy uvedeno na pravou míru a předešlo se tím dalším nedorozuměním.“

Kardinálovo vysvětlení připomíná židovskou anekdotu, kterou s oblibou vyprávěl Sigmund Freud: „Jeden muž půjčil sousedovi hrnec a dostal jej zpátky děravý.“

Když pak sousedovi vyčítal, že mu hrnec zničil, dostalo se mu odpovědi, že si za prvé od něj žádný hrnec nepůjčil, a za druhé že už děravý byl.“

Když jsem se tázal pro zdroji citátu, Nolan řekl, že jej dostal od Medžugorské modlitební akce ve Vídni. „Pramenem“ tedy byla, stručně řečeno, jen další ze záplavy medžugorských brožurek, jakýsi čtvrtletník, který se již dávno nezná k angažovanosti za pravdu. Medžugorská informační síť byla skutečně uzavřena sama do sebe tou měrou, že okruh svých stoupenců dokázala klamat až do samého konce. V jednom z informačních listů organizace Caritas na podzim 1990 z Birminghamu (Alabama) se zvěstovalo, že biskup Komarica přišel do Medžugorji, aby tam sloužil mši, což je podle lidí z Caritasu spolehlivým znamením blížícího se biskupského uznání milostivého místa. „Přicházím jménem biskupské konference,“ je v materiálu citován Komarica, „ostatní biskupové mne posílají, včetně mého bratra biskupa Zaniće.“ – Když Komarica řekl, že jej poslal biskup Zanić, museli i medžugorští entuziasisté vědět, o co jde, ale do podzimu roku 1990 dospělo už medžugorské hnutí k bodu, kdy se na možnost odtroubení celé věci nikdo neodvážil ani pomyslet.

Stručné Komaricovo prohlášení bylo P. Slavko Barbarićem OFM, jedním z podporovatelů údajného zjevení, interpretováno následujícím způsobem: „Příchod biskupa, který bude předsedat eucharistii, znamená oficiální účast, která překračuje meze veškeré dosud pozorovatelné zdrženlivosti a může jí být zamýšleno uznání Medžugorji jako mariánské svatyně.“

Když se minulého podzimu objevil citovaný komentář z informačního bulletinu, začala se samozřejmě šířit pověst, že Medžugorje již bylo jugoslávskými biskupy uznáno za mariánskou svatyni. Poutníci, kteří tam tou dobou dleli a obecně neznali ani slovo chorvatsky, byli františkány slavnostně ujišťováni, že biskup přišel, aby vyslovil uznání Medžugorji, zatímco skutečnost byla právě opačná. Podobně jako u nacistů koncem druhé světové války, roztáčela se i medžugorská propagandistická mašina, až se najednou v jejím středu objevil teologický protějšek ruského tanku. Medžugorje se stalo jedinou obrovskou lží, a protože ji světská média většinou ignorovala, mohla se lež nerušeně šířit. Kdo proti ní bojovali, byli jednoduše ocejchováni za agenty Satana. V jednom článku s titulkem *Fidelity's (sic!) Bias Reporting*¹⁴³ reagoval prezident organizace Caritas na článek ve *Fidelity* z podzimu 1988, kde tvrdil:

„Podílel jsem se na práci *ABC 20/20* i na obrovských nákladech, abychom prozkoumali Medžugorje s našimi lidmi, kteří nejsou zvyklí na kompromisy. Je těžké pochopit, proč *ABC 20/20* neoznačila za podvod to, co nám tvrdí autor *The Untold Story*.“

Na obvinění, že „vizionářka“ Marija Pavlovićová lhala, odpovídá tentýž autor následovně: „Protože Mariji Pavlovićovou znám a znám i její čistotu bez poskvrny, jsem takovým tvrzením velice pohoršen.“¹⁴⁴

¹⁴³ V překladu: *Zkreslené zpravodajství Fidelity*, in: *Caritas of Birmingham*, říjen/listopad 1988, str. 4.

¹⁴⁴ Tamtéž.

Vzhledem k samostředně uzavřenému světu Medžugorji už nijak neudivilo, že byl hlas Církve přijat odmítavě. Na ty, kdož byli tak lehkověrní, že uvěřili všemu, co publikovali františkáni a jejich aparátčici, zapůsobil šok z biskupského prohlášení ničivě, tak ničivě a zlobně, že s sebou strhl i různá další věroučná přesvědčení. „Proboha,“ zvolal student františkánské univerzity ve Steubenville po vyslechnutí zprávy, „tahle univerzita musí napomáhat pěkným křivárnám, když to (Medžugorje) není pravé.“ – Ohledně důvěry, kterou mnozí lehkověrní Medžugorji věnovali, byla ztráta důvěry na univerzitách asi tou nejmenší starostí Církve. V článku CNS z 9. 1. 1991 byl citován pomocný biskup Djuro Koksa ze Záhřebu, který se vyjádřil, že jugoslávští biskupové mají obavy, aby „Medžugorje nepropadlo sektám“ v případě, že vydají negativní prohlášení. Tato obava také vysvětluje, proč se více než polovina dokumentového textu zabývá pastorální péčí.

Když jsem požádal Denise Nolana o jeho interpretaci nálezu biskupů, tvrdil, že „prohlášení biskupů je viditelně sepsáno opatrně. Nedělají nic jiného, než co dělali v Lourdech. Neříkají, že zjevení není nadpřirozené. Jinými slovy to znamená, že zkoumání ještě není u konce.“

Jak se zdá, Nolanova interpretace nebyla ničím novým minimálně pro *jednoho* z jugoslávských biskupů. V již zmíněném článku cituje John Thavis biskupa Koksu, který prohlásil: „Medžugorje není srovnatelné s Lourdami, kde mariánské zjevení bylo uznáno za pravé.“

I přesto, že jsem Nolanovi přečetl citát z prohlášení, že biskupové nemohou potvrdit nadpřirozené události, trval na svém názoru, že se Medžugorje nijak neliší od Lourd.

„Je potom prohlášení pozitivní?“, zeptal jsem se.

„Podle mého názoru pozitivní je. Naznačuje, že zkoumání pokračuje a také že koriguje falešné informace, které Zanić mezi lidmi soustavně šíří např. v tom smyslu, že pouť do Medžugorji je projevem neposlušnosti vůči Církvi.“

Pak již podruhé během našeho rozhovoru zopakoval, že biskup Zanić z Mostaru nechal záměrně obsah dokumentu proniknout na veřejnost.

„Nevím, zda byl někdy záměr odeslat dokument i někam jinam než do Říma,“ řekl Nolan, „Zanić se možná obával, že by mu Řím mohl nařídít nezveřejňovat dokument a pokračovat ve zkoumání. A tak jej nechal prosáknout, aby měl jistotu, že se dostane ven.“

„Proč by jej ale měl nechat potají proniknout na veřejnost,“ zeptal jsem se, „když ty sám říkáš, že jde o pozitivní prohlášení?“

„Protože jej pustil na veřejnost s titulem *Yugoslavian Bishops Say Medjugorje Not Supernatural*.“¹⁴⁵

Kromě skutečnosti, že biskup Zanić není novinář, neumí také navíc anglicky. Když jsem namítl, že název tiskové zprávy CNS vytvořil nejspíš John Thavis, Nolan na to tvrdil, že ten

„pouze převzal to, co dostal, protože tam jako jediný reportér Catholic News Service byl přetížen prací.“

¹⁴⁵ *Jugoslávští biskupové říkají: V Medžugorji není nic nadpřirozeného.* Viz začátek kapitoly „Medžugorje se rozplývá v dým – Jugoslávští biskupové říkají: Ne.“

„Říkáš tedy, že to není negativní prohlášení?“
„Podle mého názoru ne.“
„Pořád ještě věříš na nadpřirozený charakter zjevení?“
„Michaeli, už ti nebudu na žádné otázky odpovídat.“

Objektivní stanovisko

Kdo není profesně spojen s údajným zjevením, ten jistě může snadněji akceptovat negativní obsah biskupského prohlášení. Je však jasné, že období bezprostředně po jeho vyhlášení bylo kritické. Podle psychologa Williama R. Coulsona byli zastánci Medžugorji postaveni před neradostné dilema. Biskupské prohlášení je totiž nutilo rozhodnout se pro autoritu Církve nebo pro vlastní prožitky. Která z obou stran má mít poslední slovo v náboženských záležitostech?

„Myslím, že prohlášení je dobrým tykadlem a že vyzkoušelo věrnost katolíků v naší zemi. Jakmile je prohlášení jednou rozšířeno, dovoluje nám to poznat, kdo má rozum a kdo ne, protože rozumní řeknou: ‚Vidím, že jsem se mýlil; musel jsem být na omylu.‘ Ti nerozumní budou naopak prohlašovat: ‚To je mi jedno. Nestarám se o nějaké důkazy. Věřím jen tomu, co jsem sám pozoroval. Viděl jsem zlaté růžence. Prostě jsem tam byl. Já mám své zkušenosti a biskupové mají také svoje. Bůh jim žehnej, ale já jdu svou vlastní cestou.‘ Takto a podobně bude mluvit větší na horlivců a blouznivců. Ti, kdož šli do Medžugorji s kritickým postojem, se jistě nevrátili domů proto, aby každého obraceli, a tak je možná víc rozumných lidí, než by se zdálo, ale my je neznáme, protože o tom mlčí.“¹⁴⁶

„Je to známka žalostného stavu Církve naší doby,“ řekl k tomu James Likoudis, prezident *Catholics United for the Faith*.¹⁴⁷ „Mnoho lidí bylo oklamáno. Kněží byli uvedeni v omyl, biskupové pomýleni. Ukazuje to na hrubý nedostatek schopnosti rozlišovat duchy jak v USA tak i v Evropě.“ – Na otázku, co by mohlo být výsledkem celé události, pan Likoudis odpověděl:

„Někteří stoupenci budou hledat skulinky a vytáčky. Dost možná, že i mnozí z nich řeknou: ‚K čertu s Církví,‘ jako tomu bylo v případě zastánců Bayside a Necedahu.¹⁴⁸ Ale osobně věřím, že mnozí vezmou rozum do hrsti a rozpoznají nebezpečí prožitkové a zkušenostní mentality. Zatím ještě neznáme odpověď na otázku, zda postaví autoritu Církve nad vlastní prožitky nebo zda se rozhodnou pro přelud rotujícího slunce na úkor církevní autority.“

Účinek negativního posudku na skupiny a hnutí

Vedle účinku negativního posudku na jednotlivce nelze rovněž pominout otázku, jak zapůsobil na různé organizace, podporující Medžugorji. Sestra Angelica¹⁴⁹ i univerzita ve Steubenville investovaly do Medžugorji hodně peněz. Páter Michael Scanlan v listopadovém čísle *Fidelity* píše: „Ve Steubenville jsme se vždy podřizo-

¹⁴⁶ Coulson v rozhovoru s autorem.

¹⁴⁷ *Katolíci sdružení pro víru*. – Hnutí pravověrných katolíků v USA, zkr. CUF.

¹⁴⁸ Místa „zjevení“ v USA.

¹⁴⁹ Moderátorka televizní sítě *Eternal Word*.

vali aktuálním příkazům ohledně Medžugorji a předjímalí jsme dokonce i budoucí ustanovení v této záležitosti.“ – Když jsem Scanlanovi volal, nebyl právě k dispozici pro nějaký komentář, ale Steubenville navzdory vatikánským direktivám pokračovalo v organizování zájezdů a jen krátce předtím byla na univerzitním pozemku instalována dvacet metrů vysoká kopie kříže na Křiževaci. Informační letáky, rozdávané 16. 1. 1991 při mši v univerzitním areálu, přinášely poselství Matky Boží z Medžugorji, datované 25. lednem 1989. Jako první reakce na to se v *National Catholic Register* (NCR) uvádí: „Prohlášení (jugoslávských biskupů) podle všeho povzbudilo lidi ve víře, že se Panna Maria v Medžugorji zjevuje“ a pak následovaly citáty prof. Laurentina a arcibiskupa Franiče.

Nejnešťastnějším případem z celého medžugorského debaklu je viditelně Don Stefano Gobbi se svým Mariánským kněžským bratrstvem. Roku 1987 byli lidé z jeho adresního seznamu v naší zemi (USA) zaplaveni zprávami o údajném poselství Matky Boží, v níž se tomuto italskému knězi zvěstovalo: „Ještě tento rok dojde k jistým velkým událostem ohledně toho, co jsem předpověděla ve Fatimě a svěřila jako tajemství dětem, jimž jsem se zjevila v Medžugorji.“ – Rok 1987 ovšem minul a nikde nelze zjistit, zda k „velkým událostem“ došlo nebo ne. Jediný možný závěr z výše citovaného údajného poselství zní, že dáma „mluvící ke svým přemilým kněžím“ je asi stejně hodnověrná jako ta, která promlouvá k dětem v Medžugorji. – A podobně jako zkáza velké lodi strhlo s sebou do hlubin i Medžugorje množství nešťastníků.

Ztráta hodnověrnosti charizmatického hnutí

Další skupinou, která má v důsledku negativního biskupského prohlášení problémy s vlastní hodnověrností, je charizmatické hnutí. Podle prezidenta CUF Likoudise „medžugorský fenomén nemluví právě ve prospěch charizmatického hnutí v USA, které tuto věc již dávno podporuje. Je to pro něj těžká rána.“¹⁵⁰

V článku pro *The Wanderer* z listopadu 1990 se John J. Mulloy vyjadřuje podobně o spojitosti mezi Medžugorjí a charizmatickým hnutím, kterou považuje za názorný příklad způsobu, jakým „charizmatické hnutí vytlačuje autoritu Církve tam, kde se jedná o fenomény, vynášené hnutím jako pravé.“

„Mělo by být jasné, že když se tato údajná zjevení ukázala jako podvodná a významný počet katolíků byl sveden k víře v jejich pravost i k odpovídajícímu jednání, může to opravdu způsobit Církvi velké škody. Všechno vede k nedůvěře vůči obecnému pojmu nadpřirozena a současně se tak zázraky nechávají jevit jako to, co říkají neomodernisté již po generace – že takové věci jsou pouze subjektivními zážitky a zkušenostmi věřících, ale v reálném světě se nedějí. S možným zhroucením tvrzení o Medžugorji spojená krize důvěry by také nevyhnutelně vedla k pochybování o Lourdech a Fatimě, protože lidé pod vlivem masmédií automaticky docházejí k takovým závěrům. Proto je ze strany charizmatického hnutí a jeho ideologů vrcholem pošetilosti počínat si v této záležitosti jako dosud.“

¹⁵⁰ James Likoudis v rozhovoru s autorem.

Muloy tím klade prst na místo, kde to od samého počátku pod povrchem medžugorského fenoménu zahrňuje. Charismatické kořeny údajných zjevení jsou totiž zcela zřetelné. P. Tomislav Vlasić OFM i P. Jozo Zovko OFM v sedmdesátých letech v celé Hercegovině organizovali charismatické modlitební skupiny spolu se schůzkami *Encounter*. V předvečer zjevení navštívil P. Vlasić mezinárodní sraz charitmatiků, kde se za něj sestra Briega McKennová modlila a prorokovala, že mu Bůh sešle svou Matku. O měsíc později začala zjevení v Medžugorji a Vlasić spěchal zjistit, co se tam událo. Je také jasné, že charismatické hnutí disponovalo celosvětovou infrastrukturou modlitebních skupin, vždy ochotných a připravených podporovat zázraky, znamení a vůbec každý fenomén, který nahrával jejich typu spirituality. Bylo tedy Medžugorje charismatickým spiknutím? Bylo tím to, co se odehrálo, když se sestra McKennová modlila za muže, kterého biskup Zanić vždy označoval za prvního architekta celého hnutí.

Svědectví charizmatika

Zeptal jsem se Josepha Bagiackase, co si o tom všem myslí. Je dlouholetý charitmatik, absolvent univerzity Notre Dame na počátku sedmdesátých let, kdy tam hnutí právě dosáhlo svého vrcholu, člen *People of Praise*, charismatického společenství v South Bendu, a v současnosti je doktorandem na katolické univerzitě. Začal tím, že proroctví McKennové odbyl jako *typické* a nikoli neobyčejné.

„Nejedná se o spiknutí, ale zažil jsem případy, které se udály v charismatickém hnutí, kdy lidé viděli věci, které se dějí a říkali: ‚Hleďme, to je ztřeštěné. Co dělají, je prostě super. Dělejme to také, a sice nikoli potají, ale zcela veřejně.‘ Mám za dosti zřejmé, že Medžugorji podporovali úmyslně, protože si mysleli, že tam Bůh udělá něco nového.“

Bagiackas pak jako ilustraci řečeného uvedl příklad medžugorského korespondenta NCR¹⁵¹ Gabriela Meyerse. Koncem sedmdesátých let byl činný ve výboru National Service, což odpovídá dozorcí radě. Koncem listopadu 1989 přišel Meyers do Medžugorji, aby tam sbíral materiál pro sérii článků. O rok později tam byl ještě. V mezidobí napsal v říjnu 1990 článek, v němž se pokusil odvést pozornost od ‚exploze kontroverzí‘ a zakormidlovat tam ‚ve vší tichosti fenomén na Medžugorji spočívajících společenství v Církvi‘.¹⁵² Vytváření společenství bylo vždy jedním z hlavních cílů hnutí. Meyers se také zmínil o francouzských a italských charismatických společnostech, usazených v Medžugorji, a poukázal na to, že obě hnutí již dříve velice intenzívně spolupracovala. Zprávy z Medžugorji byly šířeny mnoha charismatickými modlitebními skupinami pod vedením charismatických institucí, jako je františkánská univerzita ve Steubenville. Na lidi, odcházející do Medžugorji bylo naléháno, aby se po návratu domů začleňovali do společenství, čímž se výrazně rozšířila jeho infrastruktura. Bagiackas soudí, že spojení mezi Meyersem, NCR a charizmatiky bylo jen částí vzájemného propletení obou hnutí.

¹⁵¹ *National Catholic Register*.

¹⁵² Tiskové zpravodajství NCR z 14. 10. 1990, str. 1.

„Myslím, že charismatici v Ann Arboru platí jeho cestu. Nevím o nikom jiném, kdo my to mohl hradit, i když existují zámožní jednotlivci, kteří by jisté věci zaplatili. Vím, jak to funguje. Jistě se mnohé stalo záměrně, ovšem nevím, zda potají. Vždy mi bylo jasné, že to lidé ze Steubenville chtěli podpořit a že k jejich obnově patřilo i přivtělení mariánské myšlenky a tím skrze Medžugorji pak i příslušné působení. Nejde o spiknutí, ale jistě také ne o náhodu.“

Na otázku, jaké světlo by vrhlo Medžugorje na věrohodnost charismatického hnutí, Bagiackas řekl, že to jako dynamická síla v Církvi již nejméně deset let netrvá a že i v době svého rozkvětu bylo rozhodně nesourodou záležitostí.

Stalo se mnoho dobrého, ale i hodně podivného. Medžugorje je jen další hloupostí. Proto ovšem nelze obecně obviňovat charismatické hnutí, které už není žádnou velkou silou. Spíše by se mohlo říci: „Něco takového se vyskytlo i dříve.“ – Je hodně ztřeštěností a hloupostí, do nichž se lidé zapletli. Například takový Frank MacNutt.

P. Frank MacNutt byl jednou z léčitelských hvězd charizmatiků. Koncem sedmdesátých let se oženil, přestoupil do episkopální církve a vedl na Floridě své vlastní náboženské a léčitelské středisko. Na fotografii z roku 1978 je vidět vedle sebe MacNutta a Gabriela Meyerse.

„Byl to jeden velký zmatek,“ pokračoval Bagiackas. Pak přišli pecové. Na ně můžeme zapomenout. Po nich enneagramové, lidi, kteří si říkali charismatici a rovněž tam vstupovali. Na ty můžeme klidně také zapomenout. Na druhé straně zde bylo ovšem i mnoho dobrého. A tak tomu bylo vždy v charismatickém hnutí, které podle mého názoru již prakticky není. Jednoduše je pryč. Jako dynamická síla neexistuje nejméně deset let. Soudím, že od té doby ochablo. Avšak chtít mu dávat odpovědnost za Medžugorji, na to by znalec scény odpověděl: ‚To nestojí za řeč, něco takového se u nás stává stále znovu.‘

Rozdíl ovšem spočívá v tom, že Medžugorje skutečně našlo podporu u vedoucích osobností, které by jinak byly proti každému nesmyslu. Byl to např. rektor steubenvillské univerzity P. Michael Scanlan. Soustavně si stěžoval na všechny ostatní nesmysly, ale byl rozhodným průkopníkem Medžugorje.“

Podle Bagiackase má hnutí pestrou minulost, pokud jde o rozlišování duchů. Vzpomněl případ protestantského evangelisty Johna Wimbera, který vystoupil jako hlavní řečník na velkém charismatickém srazu v Notre Dame v polovině sedmdesátých let.

„Tento člověk,“ řekl Bagiackas, „vyvolal při jednom charismatickém podniku masovou hysterii. Mluvil jen krátce a lidé už vyskočili, křičeli a někteří tam dokonce i omdlávali, a tak šla celým sálem bouře nepopsatelného nadšení. Přítomní padali na zem a tropili neuvěřitelné ztřeštěnosti. O tři týdny později jsem zjistil, že lidé z Ann Aboru byli podporovateli tohoto muže. Nemohl jsem tomu skoro uvěřit. Připouštím, že John Wimber je křesťan, ale jeho víra je směsicí náhražkovitého křesťanství s biblickým galimatyášem a psychologickými bláboly. Lidé nazvali zmíněnou hysterii *být dotknut Bohem*. Žasl jsem, že společenství Ann Aboru skutečně přijalo mnoho z toho nesmyslu a stalo se Wimberovým stoupencem. Když lidé z Ann

Aboru skutečně vstoupili do té pomatené věci, pak už mne ani nepřekvapilo, že se chopili i Medžugorji.“

Zpráva o Wimberových aktivitách našla nebezpečnou odezvu u modlitebních skupin i společenství *Sensitivity*, které vedli P. Vlasic a Zovko v Hercegovině sedmdesátých let. V obou hnutích cítíme odpuzující spodní tón manipulace. Ne všichni charismatici jsou manipulátory, ale *Sensitivity* či modlitební skupiny se svým zdůrazňováním proroctví byly nebezpečným nástrojem v rukou několika nesvědomitých lidí.

Sahání po moci

Podle psychologa Coulsona, jemuž účinky Sensitivity Session nejsou neznámé, protože v šedesátých letech spolupracoval s psychologem Carlem Rogersem, je fenomén Medžugorji

„saháním po moci těmi, kdož mají přístup k nejskrytějším hlubinám člověka a ovládají příslušné techniky, jako např. františkáni se svými *Sensitivity*. Jinak řečeno je zde jistý počet lidí, kteří soudí, že Církev nejedná správně, když vylučuje něco, co se týká soukromých zjevení, protože to není poctivé. Podle nich si hierarchie vyhradila zvláštní přístup k Bohu, zatímco teorie učení nám zkušenostmi říká, že takový přístup má každý. Ale vy i my víme, že ti, kteří se jej domnívají mít nejjistěji, mají v ruce různé techniky a praktiky.“

Coulson vzpomíná, jak byl v polovině osmdesátých let při jednom zasedání křesťanských psychologů nucen k „mluvení všemi jazyky“. „Tehdy jsem jim řekl: ‚Co kdybych místo toho troubil na pozoun?‘ Jeho poznámka mi připomněla jeden večer, který jsme před lety trávili s Denisem Nolanem. Byli jsme spolu s našimi rodinami domluveni, že se budeme modlit růženec, ale moje rodina byla stále netrpělivější kvůli neustálým poukazům na Medžugorji. Kromě toho Nolan neupustil od svých pokusů nadchnout nás pro „mluvení všemi jazyky“. Toho večera se Denis rozhodl vyřešit případ silou. Posadil mou ženu Ruth do křesla, položil jí na ramena velký krucifix a začal se nad ní modlit „všemi jazyky“, přičemž tvrdil, že toto je noc, v níž by mohla přijmout Ducha Svatého. Ale ten na sebe vzdor všem Denisonovým snahám nechal čekat. Když po nějaké době poznal, že se vzdor zvýšené intenzitě jeho „mluvení všemi jazyky“ s Ruth nic neděje, sklonil se a potichu jí zašeptal: „Řekni něco, řekni něco!“ Opakoval to tak dlouho, až mu všichni v místnosti rozuměli, přičemž jsem poznamenal: „Ruth, to musel být Duch svatý.“ – Všichni se rozesmáli a kouzlo bylo zlomeno.

Od doby, kdy jsme přišli do South Bendu, to nebylo poprvé, co jsme snažně prosili o „seslání Ducha Svatého“, ale tehdy jsem poprvé poznal manipulativní charakter těchto praktik. Kdyby tehdy moje žena začala „mluvit všemi jazyky“ jako Denis, jistě by její „jazyky“ nadšeně a vděčně pozdravil. Bylo by to totiž ospravedlnění jeho vlastní praktiky. A kdo na ni reaguje tím, že dělá, co se od něj čeká, dostane odpovídající odměnu ve formě chvály a posily skupiny. Je tedy v tomto bodě rovněž zavázán dané praktice a chová se přiměřeně. Je zřejmě také potěšen, když někdo reaguje stejným způsobem. Tím je dosaženo zabudování aparátu nuceného obrácení. Nejde mi zde o nějakou poznámku o fenoménu „mluvení všemi jazyky“

samém, který může být pravý, nýbrž o prostou úvahu, jak lze této praktiky užít k ovlivňování lidí.

Bagiackas tvrdil, že vůdci charizmatického hnutí, vědomi si své odpovědnosti, se vždy snažili chránit své společenství před manipulátory. Pokud by to byla pravda, pak se jim to podařilo jen částečně. Charizmatická modlitební skupina byla zbrání, čekající v rukou nesevdomitých lidí na použití proti nerozvážným a ukvapeným. – V rukou P. Vlasice byla zmíněná zbraň rozsáhle použita. Medžugorský fenomén se dovolával nutnosti vytvořit velké seskupení v Církvi – charizmatici pracovali společně s konzervativci. Sovětské impérium se ocitlo na kraji zhroucení ve východní Evropě a stoupenci Medžugorje si tuto skutečnost nárokovali jako vlastní zásluhu, ačkoli v žádném z jejích poselstvích o tom nebyla zmínka. Jakékoli politikum, jako tomu bylo v poselstvích Fatimy, by jim přineslo problémy s úřady. Medžugorje bylo v mnohém ohledu „v nebi uzavřeným sňatkem“. Šlo o perfektní zjevení. Chyběla k tomu jen rozhodující postava, totiž *Matka Boží*. Medžugorje bylo opravdu jako pověstný Rolandův kůň, který mohl běžet celou noc, aniž by se unavil, dokázal přeskočit i tu nejšířší řeku a v bitvě se ničeho nelekal. Chyběl mu pouze jeden podstatný rys, totiž skutečná existence!

Manipulace, lež, pomluva

V důsledku toho všeho je historie hnutí kolem Medžugorje dlouholetým pokusem o zatajení pravdy. Je dlouhodobým úsilím o manipulaci skutečností, textů, poutníků i samotných „vizionářů“. Senzační případ se udál začátkem r. 1988, když Marija Pavlovićová prohlásila, že jí Matka Boží naléhavě dala na srozuměnou, aby podporovala smíšenou skupinu P. Tomislava Vlasice a Agnes Heupelové, údajně vyloučené v Medžugorji. V létě 1988 vydala Marija Pavlovićová další prohlášení, v němž prohlásila, že dříve řečené „neodpovídá pravdě“. Celé společenství se tím rázem zhroutilo a Vlasic s Pavlovićovou se vrátili do Jugoslávie. Nikdo podle všeho nevěděl, co se stalo Agnes Heupelovou. Proč vlastně Marija Pavlovićová lhala ohledně Matky Boží? Podle jejího vlastního prohlášení „mi bratr Tomislav Vlasic radil a neustále zdůrazňoval, že bych jako vizionářka měla sepsat prohlášení, na něž svět čeká“. – Předtím, než se NCR o tomto debaklu zmínil ve svém vydání z 14. 10. 1990 (v článku, který jinak tento druh nezdařeného společenství chválil), publikoval podrobnosti o této rozhodující události pouze časopis *Fidelity*.

V srdci vzájemného ovlivňování Medžugorji tedy znovu nacházíme manipulaci. Manipulace lidmi vedla k manipulaci textů. Jedna lež vedla k druhé. Tak například u příležitosti *druhé výroční medžugorské konference* univerzity Notre Dame v květnu 1990 napadl René Laurentin autora zprávy jako *extremistického polemika*. – „E. Michael Jones,“ informoval Laurentin své posluchačstvo, „patří k levému křídlu“, což teologické fakultě muselo znít nově. „Podle Jonese,“ řekl Laurentin, „měla poddajná a poslušná vizionářka Marija propadnout kouzlům Tomislava Vlasice. To by znamenalo, že byla slepě vydána jeho vlivu“. Laurentin popíral autorovo tvrzení, že Marija napsala druhé prohlášení proto, aby se vyhnula následkům trestuhodného jednání, kterým bylo sepsání prvního prohlášení. Laurentin se mohl vyhnout zmatkům tím, že by ocitoval samotnou Mariji, která 11. 7. 1988 napsala: „Před Bo-

hem, Matkou Boží a Kristovou Církví prohlašuji: Nikdy jsem Madonu neprosila, aby uznala začínající podnik P. Tomislava Vlasiće a Agnes Heupelové.“

Prof. Laurentin však byl až příliš dobře obeznámen z celou historikou, než aby se pokusil vyvracet moje argumenty před lehkověrnými lidmi, navštěvujícími Nola-novy mežjugorské konference v Notre Dame. Proč necitoval text, který sepsala Marija? Nelze dospět k jinému závěru, než že nechtěl říci pravdu a jeho jediným zájmem bylo chránit zjevení; jinými slovy měl zájem na další manipulaci.

Laurentin se dopouští stejné manipulace tam, kde se zabývá historikou mezi Vla-sićem a Mandou: „Jones zavolal Mandě ve 22,30, ‚což bych byl nedovolil‘, řekl kněz rozčileně, a Jones je dále kritizován za výrok, že ‚mluví prý lámaně němec-ky‘. Pak je obviněn z pomlouvání, protože se prý celou věcí dostal do řeči. Laurentin podle všeho zapomíná, že celou věc dostal jako první ‚do řeči‘ on, a že nepěkně pomlouval biskupa Zaniće. Jak může Laurentin vědět, že Vlasić není otcem dítěte? V jedné francouzské knize tvrdí, že mu františkáni vyprávěli, jak byl otec dítěte vrácen do laického stavu, poté vystoupil z řádu a vycestoval do USA. Podle Zani-ćova dokumentu o afěře¹⁵³ dali jméno Marijana Pehara jako otce dítěte do oběhu františkáni. Když byl Laurentin telefonicky kontaktován, nedokázal však uvést vů-bec žádné jméno. Tvrdil, že podrobnosti aféry zapomněl. Jak se zdá, za celé dva ro-ky mezi naším prvním telefonickým rozhovorem a pokusem o vyvrácení na Notre Dame se Laurentinova paměť nijak nezlepšila. Se jménem otce stále ještě nechce na světlo Boží.

„Tak vy tvrdíte,“ řekl jsem v prvním interview r. 1988, „že Vlasić není otcem dí-ťete?“

„Ano,“ odpověděl Laurentin, „pro mne ano. Odvolám se na dopis matky dítěte. Ten je zfalšovaný, že ano? Vzдалa se svého místa hospodyně proto, že její zaměst-navatel tuto věc lživě naznačoval.“ – Laurentin se tím pokouší zpochybnit pravost korespondence mezi Mandou a Vlasićem. Jeho tvrzení je až příliš naivní. Devade-sátiletý muž ze Starnbergu, který je téměř slepý a zná jen německy, měl podle něj zfalšovat sérii dopisů v chorvatštině ve dvou různých rukopisech. Nejenže je Lau-rentinovo tvrzení groteskní, ale navíc bylo vyvráceno i Marijanem Peharem, který kopie dopisů prozkoumal a potvrdil, že je skutečně psali Manda a Vlasić. „Mám zde Mandin dopis Tomovi,“ pokračoval jsem, kde stojí: ‚Nedělej si starosti, Tomo, Tvoji identitu nikomu neprozradím, přinejmenším ne předčasně‘.“ Ještě než jsem otázku dokončil, Laurentin prohlásil, že neumí anglicky natolik, aby porozuměl výrazu *betray* (prozradit, vydat). Když jsem mu vysvětlil význam slova, řekl: „Ano, ale já tu věc nemám u sebe. Všechny svazky jsou ve Francii, opravdu u sebe nemám žádné dokumenty. Jistě pochopíte, že jsem po dvou letech detaily pozapo-mněl. Nemohu si vzpomenout a navíc nevím, co znamená *betray*.“ – To říkal muž, který pravidelně mluví anglicky před posluchači v USA, a právě tehdy vedl kurz teologie ve Virginii.

Přečetl jsem mu tedy rozhodující pasáž textu pravděpodobného otce ve francouz-štině: „Poté, co byl otec vrácen do laického stavu, opustil řád a odešel do Ameriky, kde se oženil.“ Laurentin mne znovu přerušil dříve, než jsem dokončil formulaci

¹⁵³ Zanić, *Strogo povjerljivo! Uloga Fra Tomislava Vlasića u Međugorji*, listopad 1985, Mostar.

otázky: „Ach ano,“ řekl, „protože mezi františkány byl jiný případ, kdy jeden z nich měl syna a oženil se, ale nevím jistě, zda šlo o jiného a neznám ani jméno otce. Je to pouhá hypotéza, kdy mi bylo vyprávěno, že otcem je pravděpodobně bývalý františkán, který nyní žije v Americe, ale s jistotou to nemohu tvrdit. Jde o hypotézu, kterou si nemohu ověřit.“

Jinými slovy řečeno Laurentin nezná jméno otce. Ale pokud je nezná, jak potom mohl obvinít biskupa Zaniće z pomluv? Skutečnost je taková, že se sám provinil nactiutrháním tím, že nazval biskupa pomlouvačem.

Laurentin ukončil rozhovor slovy: „Říkám to jako pravděpodobnost, tedy nikoli jako spolehlivou věc. Vidím, že jste se tím hodně zabýval. Jste opravdu velice dobrý novinář.“

V dopisu Billu Reckovi z *Riehle Foundation*, zveřejněném v knize této organizace *Seven Years of Apparitions*,¹⁵⁴ už výše popsany příběh pozměnil. Tvrdí tam: „Odmítl jsem odpovídat dotěrnému volajícimu, který se snažil náš hovor protahovat. Ale hned o něco níže si sám protičeří přiznáním, že jsme skutečně spolu dosti dlouho hovořili, když tvrdí, že mi řekl: „Nezmocňuji vás brát zřetel na rozhovor, k němuž jsem byl vyprovokován.“

Během celého našeho telefonického rozhovoru Laurentin nic takového neřekl. Jak jsem již uvedl v původní zprávě, byl „nervózní a vyhýbavý“; proto mne také chválil jako „dobrého novináře“.

Laurentin pak v *Seven Years of Apparitions* pokračuje:

„Zůstávám u svého textu z roku 1986“, zpronevěřeného *Riehle Foundation*. „Tyto stránky spočívají na důvěrném svazku, který jsem dostal, i na početných důvěrných rozhovorech na různé úrovni. Záměrně jsem tam zamlčel jméno obviněné osoby jak z respektu k ní samé, tak i na žádost zainteresovaných skupin.“¹⁵⁵

Profesor Laurentin tedy svůj příběh znovu pozměnil. Když jsem se jej tehdy ptal na otce dítěte, řekl: „Neznám jeho jméno.“ V dopise svému amerického nakladateli jej však ujistoval, že jméno otce je uvedeno v „důvěrném svazku“ a že „totožnost obviňované osoby úmyslně zamlčel“. – Která z obou odpovědí je tedy pravdivá? Kdyby takový svazek existoval, jistě měl za dva a půl roku dost času, aby si tam jméno vyhledal. Pokud jméno otce nezná, měl stejně tak dostatek času, aby stáhl své obvinění biskupa Zaniće z pomlouvání. Laurentin však nic z toho bohužel neudělal a prostě připsal další jméno na svůj již tak objemný seznam *radikálních polemiků* a vede proti němu osobní útoky.

Každému, kdo se setkal s nějakým blouznivým nadšencem pro Medžugorji, je tato taktika známa a je jí deprimován. Každý věřící katolík je podroben takové „lakmusové zkoušce“ Medžugorjí a vyjádří-li obavy nebo pochybnosti, je prostě dán do klatby.

Typické intriky fanatika

¹⁵⁴ René Laurentin, *Seven Yars of Apparitions* (titul francouzského vydání: *Sept années d'apparitions*), Milford (Ohio) 1988, str. 121.

¹⁵⁵ Tamtéž.

V létě 1989 vystoupil Denis Nolan s pomlouvačným spisem, plným polopravd i přímých lží na moji adresu.¹⁵⁶ Napsal jsem mu, že mnohé z tam řečeného není pravda a když už chtěl něco takového napsat, měl si se mnou promluvit a uvést fakta podle pravdy. Nolan odpověděl, že přestože původně chtěl o mně psát, rozhodl se jinak, totiž nepsat vůbec. Asi tak o rok později Nolan napsal dopis ze 17. 5. 1990 P. Paulu Marxovi OSB, který tehdy patřil k poradnímu grémiu našeho vydavatelství, v němž tvrdil:

„Svědomy mne donutilo publikovat tyto námitky, které však nejsou bohužel určeny pro veřejné rozšiřování. Avšak v důvěře ve váš smysl pro spravedlnost doufám, že si je alespoň přečtete. Stejně tak věřím, že si své doporučení pro *Fidelity* jako člen poradního grémia ještě jednou promyslíte.“

Krátce po obdržení tohoto dopisu zažádal Marx o uvolnění z poradního grémia.

V rámci našeho rozhovoru o prohlášení jugoslávských biskupů jsem Nolana požádal o exemplář spisu, který o mne rozšiřoval.

„Vůbec nic takového jsem nerozšiřoval,“ odpověděl. Pak jako by se rozmyslel jinak, dodal: „Obdržel jsem tvůj dopis. Dostaneš-li výtisk našeho informačního letáku, uvidíš, že se tam o této záležitosti zmiňuji. Současně však tam každého žádám, aby mi výtisk po přečtení zase vrátil, protože jsem dělal jenom několik málo kusů. Vlastně jsem tiskl tisíc exemplářů, ale polovinu z nich pomocníci v Notre Dame omylem vyhodili. Nikdy jsem je nenabízel k prodeji, i když bych to mohl udělat. Chtěl jsem je dát k dispozici pouze vedoucím osobnostem.“

„Tedy přece jen jsi o mně něco rozšiřoval,“ namítl jsem.

„Ne,“ odpověděl, „to bylo na konferenci minulého roku. Nic jsem nerozšiřoval.“

„Ale přeci jsi o mně rozšiřoval spis.“

„O tvé knize?“

„O mně,“ opakoval jsem. „Rozšiřoval jsi o mně spis nebo ne?“

„Dal jsem jej pouze při zmíněné konferenci k dispozici vybraným lidem,“ řekl konečně. Zbývá jen dodat, že jak Nolan sám ve svém dopise poznamenává, P. Marx se této konference nezúčastnil.

Stejně jako Winterbourne v novele *Daisy Miller* Henry Jamese jsem se i já cítil nucen lidí jako Denis Nolan omlouvat. „Jsou velice nevědomí a velmi důvěřiví. – Spolehni se na to, že nejsou zlí,“ říká Winterbourne své skeptické tetě. Pokud se ovšem lež šíří, je opravdu těžké zastávat Winterbournův postoj. Falešná zjevení podléhají psychologickému vysvětlení přesně v té míře, v jaké nejsou pravá.

Vzpouřa proti Církví

Psycholog William Coulson však vidí medžugorský fenomén jako cosi, co překračuje okruh jeho vědomostí.

„Myslím, že to přesahuje označení za čistě psychologický problém. Ve skutečnosti půjde o akt vzpoury. Je to d'ábelské v tom smyslu, že sám d'ábel vytvořil precedenční případ pro tento druh rebelie. Podle všeho vyšel z demokratického motívu, vytvořeného zdánlivě k tomu, aby každému jednotlivci zajistil bezprostřední

¹⁵⁶ Dokladový exemplář má autor k dispozici.

přístup k Nejvyššímu, avšak klíč k technikám mají lidé na nejzodpovědnějších místech.

Vzpoura je namířena proti Petrovu úřadu jako časné Boží autoritě v Církvi. Myslím, že nyní bude obtížné zdolat tzv. fenomén zjevení, neboť světský způsob psychologizace jde ruku v ruce s nadšením a blouzněním, vyvolanými v Medžugorji a tam nám zvěstovaným jako lepší způsob života ve víře. A to docela jednoduše – otevři se a nech vejít Ducha svatého a Matku Boží. Tento duch je navíc právě tím, co by komerční zájmy chtěly využít, ať už se jedná o turistický průmysl nebo o knihy, filmy, publicistiku atd. Řím by udělal dobře, kdyby to všechno stíhal a vyřkl něco jako anathema, protože věc jako je tato musí být okamžitě zastavena. A to se buď stane, nebo bude z Církve jen další *Club Méditerranée*. Každý, kdo si může dovolit jízdenku do Medžugorji, se pro nás stane směrodatnou hláskou troubou Boží vůle.¹⁵⁷

V nejhlubší vrstvě fenoménu zjevení spatřuje Coulson manipulaci a touhu po osobní moci. Lidé, kteří chtějí ostatní obracet násilím, cítí

„mít nyní v ruce druhý exemplář moci, pokud ‚tam‘ byli. Je to možnost k ovládnutí bližních. Ty jsi tam byl, ty jsi to viděl. Říkáš tedy: ‚Nestarám se o to, co povídají ostatní,‘ jako ta paní z kalifornského Colfaxu, jak jsme viděli v televizi: ‚Je mi jedno, co říkáte, to já jsem zažila zázrak a ne vy! K vaší škodě, protože do toho nemáte co mluvit.‘ Tím se stane nepotřebným vzdělání, stane se zbytečnou snažnost modlitby, pokorná prosba o Boží vedení, když připustíme, že je v sobě nemáme. Každé sebezapření bude k ničemu, pokud nebudeme vzdorovat tomuto zvláštnímu zjevení síly. A jestliže mu budeme vzdorovat, budou nás považovat za nehodné. Hodni jsou totiž pouze ti, kdo se podřídí nové autoritě. Je jasné, že to skutečně vede k rozkolu.“¹⁵⁸

Na základě vlastních zkušeností s charizmatickým hnutím pak Joseph Bagiackas soudí, že ani v důsledku negativního posudku jugoslávských biskupů fenomén Medžugorje nezmizí přes noc.

„Ne, kdepak, jsem přesvědčen, že se na to nechá uplatnit téma knihy *When Prophecy Fails*.¹⁵⁹ Zažil jsem to v mnoha situacích. Takové věci zajdou samy od sebe. Mají svůj život, pak se rozplynou a jsou ty tam. Zastaví je negativní faktor, jakým je tento dokument. Jsem si jist, že slovo Církve nakonec zapůsobí, ale bude to nějakou dobu trvat.“

Knihy Leona Festingera *When Prophecy Fails* byla vedle jiných na Notre Dame značně populární. Její napsání spadá do padesátých let a podrobně líčí vznik i rozpad jisté malé sekty, jejímuž vůdci se od vesmírných bytostí údajně dostalo poselství, že v určitý den zasáhne středozápad USA ničivá potopa. Festinger sleduje cestu sekty od začátku do konce a konstatuje, že nesplnění předpovědi sice vyvolalo stísněnost a nechuť mezi členy sekty, ale také dosti podivuhodně vedlo i k novým pokusům o obrácení nevěřících.

¹⁵⁷ Rozhovor autora s Coulsonem.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Název knihy Leona Festingera.

„Rozmrzelost sice nemůže být odstraněna popíráním odmítnutí zjevení nebo jeho novou interpretací, avšak je zde dobrá možnost k jejímu oslabení. *Dokážeme-li stále více lidí přesvědčit, že systém víry je správný, potom jistě musí být správný. ...* Z toho důvodu také pozorujeme vzrůst počtu obrácení, následující po odmítnutí jevu. Jestliže se výsledek obrácení ukáže jako úspěšný, pak věřící získáním dalších stoupenců zmírní svou vlastní rozmrzelost do té úrovně, že s ní dokáže klidně žít.“

Za daného stavu věci, kdy odmítnutí ve formě negativního posudku vyvolalo u medžugorských vyznavačů nechuť a stísněnost, se k odstranění zmíněných nálad může stát v zásadě dvojí: Věřící buď může opustit svou víru ve zjevení nebo si její zhroucení přeinterpretuje. Podle Festingera je při tom rozhodující, zda věřící žije izolovaně, nebo je angažován v nějakém seskupení stoupenců. Malá skupina, shromážděná kvůli nalodění na vesmírnou loď před příchodem potopy, čeká do té doby, než mine stanovený termín. Zhruba o dvě hodiny později obdrží vůdce skupiny poselství z onoho světa, v němž je ujištěn, že jejich úsilí odvrátilo katastrofu. Kdo se však od skupiny oddělí, zbaví se rozmrzelosti a zklamání prostě tím, že se ve vši tichosti oprostí od dosavadní víry.

Celkem oprávněně můžeme čekat, že se něco podobného stane i v případě medžugorských nadšenců. Zklamání, vyvolané prohlášením biskupů, vyvolá u mnohých z nich rozhodnutí dále se věci neúčastnit. Ti však, kdož jsou se zjevením nejvíce svázáni – jako Laurentin, Miravalle, Nolan a Scanlan – budou pokládat za nutné ještě vystupňovat své obracečské aktivity podle Festingerova principu: „Dokáže-li se stále více lidí přesvědčit, že systém víry je správný, potom zcela jistě musí být správný.“

Avšak negativním posudkem jugoslávských biskupů byl už překročen Rubikon. Pro vlastní ospravedlnění nyní budou medžugorci prohlašovat, že se církev mýlí. Autorita jugoslávských biskupů bude muset být znevážena stejně, jako se dříve útočilo na biskupa Zaniće. Podle prohlášení biskupů budou stoupenci Medžugorji stále více představovat sektu uvnitř církve. To je přesně to, čemu se chtěli místní biskupové vyhnout svým velice diplomatickým prohlášením a výslovným přáním dbát předcházení „fenoménům a výpovědím, které nejsou v souladu s duchem církve“.

A je to přesně i obava, kterou vyjádřil biskup Koksa v již citovaném článku CNS, totiž obava, že by se negativním prohlášením mohlo Medžugorje rozplynout v sekty. Protože církev potřebovala bezmála deset let, než dospěla k rozsudku, sama se také postará, aby se tyto obavy potvrdily.

V přednášce, kterou jsem teprve nedávno namluvil na kazetu,¹⁶⁰ to označuji za ďábelskou strategii v pozadí všech falešných zjevení. Za všemi povídačkami o *dobrém ovoci* Medžugorji bylo vždy možno rozpoznat postoj rebelie proti Církvi. Nejprve byla namířena proti místnímu biskupovi a nyní se totéž nepřátelství obrátí vůči biskupské komisi; pokud se Řím rozhodne vydat ve věci prohlášení, zaměří se i vůči

¹⁶⁰ *The Dangers of Private Revelations*, v: *Fidelity Press*, 206 Marquette Avenue, South Bend, IN 46617, únor 1989 (1. přednáška).

i vůči němu. Jasně se projevuje v nedostatku připravenosti akceptovat negativní posudek biskupů, protože především ten je ovocem zjevení, a to ovocem trpkým.

„Mohl by se zjevit ďábel a vybízet nás k růžencové modlitbě? Přirozeně, že by mohl. Je to v jeho moci, jak dosvědčuje Písmo i církevní učitelé. Udělal by něco takového? Přirozeně, že by to udělal, pokud by se mu tím mohlo podařit připoutat nás ke zdánlivému zjevení do té míry, že bychom se odloučili od Církve. Mohlo by se něco takového stát? Přirozeně, že by mohlo, a také se to už stalo. Je to skutečně ve všech soukromých zjeveních obsažené nebezpečí a ďábelská strategie v pozadí všech falešných svědectví. Ďábel si tím podrobí sílu lidí do té míry, že nejprve ignorují varování Církve a pak jsou již připraveni žít v otevřeném pohrdání její disciplínou.“

Ďábel,“ uvedl jsem závěrem, „má pro každého připraveno něco.“ Jako nástroje dokáže využít dokonce i té nejupřímnější a nejvřejší zbožnosti na světě. Ten okamžik nyní nadešel pro poctivé stoupence Medžugorji. Církev promluvila. Biskupové jednoduše řekli *ne*. Záleží na každém stoupenci Medžugorji, zda se zřekne své spirituální drogy.

* * *

Kardinál Ratzinger k Medžugorji¹⁶¹

Časopis *Fidelity* udělal 7. února 1991 v texaském Dallasu interview s kardinálem Ratzingerem:

Fidelity: „Eminence, dovolte následující otázku. Znáte rozhodnutí jugoslávské biskupské konference o Medžugorji?“

Ratzinger: „Ano, jistě.“

Fidelity: „Lidé jako René Laurentin říkají, že prohlášení není definitivní. Co tomu říkáte?“

Ratzinger: „Je přirozeně správné, že jugoslávští biskupové nechtěli vynést konečný rozsudek, protože zjevení ještě probíhají, není-liž pravda? Ale je to samozřejmě závazná výpověď. Ne definitivní, ne konečná, ale přesto závazná.“

Fidelity: „Pokud je závazná, co to potom znamená pro pouti a poutníky?“

Ratzinger: „Všechno bude nyní uspořádáno biskupy. Oni sami své věci ještě nezveřejnili, ale mám zato, že se tak stane brzo. Pak budou publikována i konkrétní pravidla. Musíte mít ještě trochu strpení.“

Fidelity: „Víte, jak dlouho to potrvá?“

Ratzinger: „To nemohu říci, ale dlouho ne.“

Fidelity: „Bude něco z toho zveřejněno v *Osservatore Romano*?“

Ratzinger: „Domnívám se, že ano.“

Fidelity: „Víte kdy?“

Ratzinger: „Kdy, to nedokáži říci, ale každopádně to nebude trvat dlouho.“

Fidelity: „V květnu jste napsal augsburskému biskupovi dopis s připomenutím, že pouti jsou zakázané. Jaký byl výsledek?“

Ratzinger: „Ano, jen jsem biskupovi připomněl, co on sám již dávno říká, že totiž oficiální pouti nejsou možné do té doby, než Církev rozhodne. Ale nyní, kdy jugoslávští biskupové stanoví pravidla, budou se věřící řídit jimi. Jak jsem již uvedl, musíme ještě trochu vyčkat.“

Fidelity: „Můžete vysvětlit, co je míněno slovem *oficiální*?“

Ratzinger: „Ne, momentálně nikoli. Musíte si opravdu počkat. Prosím o trpělivost.“

Fidelity: „Jaké je vaše osobní mínění o Medžugorji?“

Ratzinger: „Nemohu být jiného názoru než biskupové.“

Fidelity: „To znamená, že tam nic nadpřirozeného není?“

Ratzinger: „Ano, ale musíte si počkat na zveřejnění, kde bude všechno mnohem přesnější, než jak bylo v tisku.“

Fidelity: „Eminence, děkuji za rozhovor a přeji šťastnou cestu.“

¹⁶¹ *Der Fels*, březen 1991, str. 87.

Biskup Pavao Zanić pro časopis 30 dní o dokumentu jugoslávské biskupské konference¹⁶²

30dní: „Dává dokument, odeslaný jugoslávskou biskupskou konferencí, za pravdu vašemu postoji?“

Zanić: „Přirozeně.“

30dní: „A přesto budou pouti trpěny...“

Zanić: „To je pravda. Pokud jde o mne, jsem toho názoru, že konstatování nepřítomnosti nadpřirozena v Medžugorji musí mít také logicky za následek zákaz poutování. Ale to již bylo pro biskupy příliš. Jeden z nich se mi před začátkem zasedání svěřil: ‚Jak ale můžeme říci světu, že se Matka Boží v Medžugorji nezjevuje?‘ Jistě víte, kolik námahy stálo vypracování závěrečného dokumentu. Byly zde tři verze. V jisté chvíli se objevila tendence položit důraz více na pastorální aspekt než na odmítnutí nadpřirozenosti zjevení. Ale po důrazné intervenci některých biskupů to přece jen dopadlo jinak.“

30dní: „Nyní to vypadá tak, jakoby smířčí výrok přišel z Říma.“

Zanić: „Zaslal jsem státnímu sekretariátu dopis s prosbou o potvrzení pověsti, že papež osobně stojí za Medžugorjí. Řím mi odpověděl stručným a pádným dementím. Ostatně mohu ještě zopakovat, co mi vyprávěl bývalý tajemník kardinála Stepanice, žijící ve Spojených státech. Během poslední návštěvy papeže v USA se jej jeden z biskupů dotázal, jak by se měl stavět k Medžugorji. Jan Pavel II. mu odpověděl, že by se měl držet pokynů tamějšího biskupa. Pokud jde o kardinála Ratzingera, musím říci, že mne vždy vyslechl se sympatiemi. Když jsem k němu šel pro souhlas se zprávou o výsledcích mé komise, nejprve tuto otázku odložil. Později mi sdělil, že bych měl vypracovat novou zprávu. Řádoví bratři okamžitě spustili vítězoslavný pokřik: ‚Ratzinger i papež Zaniće s jeho výsledky zkoumání odmítli.‘ A tato nálepka mi zůstala dodnes.“

Papež přijímá mostarského biskupa a mluví s ním o událostech v Medžugorji¹⁶³

Vatikán (CNS) – Papež Jan Pavel II. přijal 8. 2. 1991 jugoslávského biskupa, aby s ním projednal údajná mariánská zjevení v Medžugorji i krátce předtím vydaný dokument, který odmítá nadpřirozené vysvětlení tamních událostí.

Biskup Pavao Zanić z Mostaru-Duvna, diecéze, do níž je příslušné Medžugorje, řekl po soukromé audienci o papežově ujištění, že Vatikán zaujme definitivní stanovisko.

I přes odrazující posudek mezitím do Medžugorji přicházeli i nadále poutníci z diecéze, prohlásil biskup. Nechtěl však uvést žádné další podrobnosti o svém setkání s papežem.

Biskup ostře kritizoval františkány, kompetentní pro Medžugorji, a řekl, že je přesvědčen o nepravosti údajných zjevení. Jugoslávští biskupové předešlého listo-

¹⁶² Gianni Cardinale, *Ein Rätsel bleibt ungelöst*, in: *30Tage*, únor 1991, str. 52.

¹⁶³ John Thavis v: *Today's Catholic*, 17. 2. 1991.

padu prohlásili, že na základě dosud prostudovaného materiálu nelze potvrdit, že by se v Medžugorji mělo jednat o nadpřirozená zjevení a poselství.

Biskupové však usoudili, že příliv poutníků vyžaduje zvláštní pastorační péči. Prohlásili, že biskupská konference je připravena pomáhat biskupovi Zanićovi v organizování bohoslužeb pro poutníky.

Biskup uvedl, že podnět biskupů ohledně pastorece je vyjádřením jejich starosti kvůli možným nekřesťanským vlivům v Medžugorji. Biskupové chtěli ochránit „Medžugorji před každým fanatikem a každým guru“.

Biskupské prohlášení nebylo oznámeno oficiálně, nýbrž šířeno různými zpravodajskými agenturami. Jak se proslýchá z církevních kruhů v Jugoslávii, bylo prohlášení spolu s dalším materiálem zasláno kongregaci pro víru k přezkoumání.

Biskup Zanić uvedl, že by kongregace mohla zveřejnit definitivní prohlášení spolu s vlastními pastoračními směrnicemi. Papež mezitím nabádal k trpělivosti. Řekl, že „ve vhodné době“ bude zveřejněno stanovisko.

Podle biskupa Zaniće se od prosince v Medžugorji „nic nezměnilo“. Není ani jasné, zda byly poutníkům nabídnuty nové pastorační služby.

Dosud k žádnému takovému pokusu nedošlo a Zanić jako místní biskup by s tím také nijak nespěchal.

Uvedl, že je „naprosto spokojen“ s prohlášením biskupů z minulého listopadu. Dále pak konstatoval, že z přítomných 20 biskupů jich 19 prohlášení odsouhlasilo a pouze jeden se zdržel.

„Celý svět nyní zná rozsudek biskupů,“ řekl Zanić, „a nelze již couvnout.“

Doslov

V drobném svazku Johanna Rothkranze *Lži z Medžugorji* nakladatel oznámil, že se bude v dohledné době věnovat vysvětlení dalších otázek, souvisejících s tímto fenoménem. Stalo se tak tímto překladem známého a uznávaného díla Michaela Jonese. Jsou však možná i otázky, které lidé nemohou definitivně zodpovědět. Jednou z nich by mohla být otázka po původcích „Medžugorji“. Bylo to opravdu jen pár mladistvých, kteří si dovolili „žertík“, jehož hrozné následky nemohli vůbec tušit? Byli to snad jistí františkáni, kteří této nevkusné zábavičky chtěli do krajnosti využít ve svém sporu s místním biskupem a jejíž konsekvence rovněž nebyli schopni dohlédnout? Nebo to bylo mezinárodní charizmatické hnutí – rovněž úzce provázané s františkány z Medžugorje a okolí – které se zde prostřednictvím údajných zjevení chtělo etablovat? Nebyl to nakonec sám „otec lži“? A pokud – jak se více či méně věrohodně tvrdí – nemohli „vizionáři“ po deset let a nadto perfektně hrát takové divadlo, jsou snad jejich vize d'ábelským předstíráním?

Z pohledu učení Církve o možných příčinách falešné mystiky a jejích fenoménů by se chtělo na *všechny* otázky nejspíš přitakat. Člověk musí totiž Satanovi nejdříve sám nabídnout styčný bod – musí udělat něco, co Boha hrubě uráží a Satanovi přiznává právo jej svádět a klamat jako trest za jeho neopatrnost a opovážlivost. Neopatrný a troufalý byl „žertík“ dětí a stejně tak neopatrný a opovážlivý je i nárok charizmatického hnutí na nikým neautorizovanou pseudosvátost „podávání na ruku“ a tím údajné bezprostřední přijímání dotyku „Ducha svatého“.

Je zde dostatek závažných indicií, že se Satan se svými démony opravdu přímo vložil do případu Medžugorji. Že pak „vizionáři“ po dlouhou dobu viděli a slyšeli všechno možné, to jim budeme rádi věřit, avšak souhlasit s nimi, že se jednalo o Matku Boží a její poselství, nám kategoricky zakazuje katolická víra i jí osvícený zdravý lidský rozum.

Nakladatelství Anton A. Schmid

Seznam literatury

- Anderson**, Walter Truett: *The Upstart Spring: Esalen and the American Awakening*, London 1983 (zkr. Anderson, *The Upstart*)
- Bubalo**, Janko: *Ich schaute die Gottesmutter, Gespräche mit der Seherin Vicka in Medjugorje*, Jestetten 1986 (zkr. Bubalo, *Ich schaute*)
- Burtchaell**, James T. CSC: *Philemon's Problem*, Foundation for Adult Teaching Aids, Chicago 1973 (zkr. Burtchaell, *Philemon's*)
- Coulson**, William R.: *Tearing down the Temple*, in: *Fidelity*, prosinec 1983
- Craig**, Mary: *Das Geheimnis um die Madonna von Medjugorje*, Jestetten 1989
- Everyman / Westernhagen**: *Madona v Medžugorji*, film BBC 1987
- Faricy**, Robert / **Rooney**, Lucy: *Medjugorje Journal: Mary Speaks to the World*, Chicago 1986 (zkr. Rooney, *Medjugorje*)
- Festinger**, Leon: *When Prophecy Fails*, University of Minnesota Press, Minneapolis 1956.
- Franic**, Frane: *Due vescovi a confronto: Mons. Pavao Zanic e Mons. Frane Franic* (Two Bishops Confront Each Other...) Excerpt from Il Sabato. In: M. Botta / L. Frigerio: *Le apparizioni di Medjugorje* (152-154), Pessano (Milano) 1984
- Frère**, Michel de la sainte Trinité: *Erscheinungen in Medjugorje*, Kein Datum, drei Hefte, Bezugsquelle: A. Frey, Im Brühl 45, CH-4107 Ettingen
- Frère**, Michel de la sainte Trinité: *Medjugorje en toute Vérité, selon de discernement des esprits*, 500 Seiten, 1991, Bezugsquelle: Association de la Contre-Réforme Catholique, F-10260 Saint-Parres-les-Vaudes
- Galot**, Jean SJ: *Le Apparizioni Private Nella Vita Della Chiesa*, in: *Civiltà Cattolica*, 1985, Jg 136, Vol II, 19-33 (zkr. Galot, *Le Apparizioni*)
- Gobbi**, Stefano: *Die Muttergottes an die Priester, ihre vielgeliebten Söhne*, Marianische Priesterbewegung, D-7708 Tengen 2, Blumenfeld 1987 (zkr. Gobbi, *Muttergottes*)
- Gramaglia**, P. A.: *L'equivoco di Medjugorje. Apparizioni mariane o fenomeni di medianità?*, Turin 1987
- Hawthorne**, Nathaniel: *Der scharlachrote Buchstabe*, München 1986 (zkr. Hawthorne, *Der scharlachrote*)
- Hebblethwaite**, Peter: *From Marilyng to Liberation Theology*, Walsingham 1986
- Ivankovic**, Vicka: *Tagebuch vom Beginn der Erscheinungen in Medjugorje*, in: Sivric, Ivo / Belangèr Louis Hrsg., *The Hidden Side of Medjugorje, A Theologian's Observations*, Bd. I, Québec 1989, Anhang 4 (zkr. Ivankovic, *Tagebuch*)
- Janz**, Denis R.: *Medjugorje's Miracles: Faith and Profit*, in: *The Christian Century*, 26. 8. 1987, 724 (zkr. Janz, *Medjugorje's Miracles*)
- Johannes vom Kreuz**: *Der Aufstieg zum Berge Karmel*, München 1957 (zkr. Johannes vom Kreuz, *Der Aufstieg*)
- Katholische Bischofskonferenz der USA**: *Partners for the Mystery of Redemption*, Erster Entwurf approbiert 1. 4. 1988. Übers.: *Zur Gleichheit berufen*, Entwurf des Frauen-Hirtenbriefes des katholischen Bischofskonferenz der USA, Publik-Forum-Dokumentation 1988, 79f
- Knox**, Ronald: *Enthusiasm, A Chapter in the History of Religion, with a special reference to the XVII. and XVIII. Centuries*, Oxford 1951 (zkr. Knox, *Enthusiasm*)
- Kosicki**, George / **Farrell**, Gerald: *The Spirit and the Bride say: 'Come'!*, New Jersey 1981 (zkr. Kosicki, *The Spirit*)

- Laurentin, René / Rucpic, Ljudevit:** *Corpus chronologique: Message et Pédagogie de Marie à Medjugorje*, Paris 1988 (zkr. Laurentin, *Corpus*)
- Laurentin, René:** *La Prolongation des apparitions de Medjugorje, délai de miséricorde pour un monde en danger?*, Paris 1986 (zkr. Laurentin, *La Prolongation*)
- Laurentin, René:** *Medjugorje à l'heure de la désinformation*, Paris 1985
- Laurentin, René:** *Dernières nouvelles de Medjugorje, vers la fin des apparitions*, Paris 1985 (zkr. Laurentin, *Dernières nouvelles*)
- Laurentin, René:** *Das Geschehen von Medjugorje, Eine Untersuchung*, Graz 1986 (zkr. Laurentin, *Das Geschehen*)
- Ljubic, Marijan:** *Medjugorje: Dernière invitation à la Prière et à la Conversion*, Hauteville 1983 (zkr. Ljubic, *Medjugorje*)
- Miravalle, Mark:** *The Message of Medjugorje in the Sources of Divine Revelations*, Diss. Rom Angelicum, o. J.
- Miravalle, Mark:** *Heart of the Message of Medjugorje*, Franciscan University Press 1988
- Miravalle, Mark:** *The Message of Medžugorje. The Marian Message to the Modern World*, Lauham, University Press of America 1986
- Ott, Alois:** *Advents- und Weihnachtsbrief 1985/86*, Flugblatt, Starnberg 1. 12. 1986, Hrsg. Studentisch- Akademische Notgemeinschaft München/Starnberg e.V. Gegründet 1946, D-8135 Starnberg-Söcking, Heimgartenstr. 32
- Pavlovic, Marija:** *Sento il bisogno*, Erste Erklärung vom 21. 4. 1988, kopie v držení autora, místo neuvedeno
- Pavlovic, Marija:** *Sento il dovere morale*, Zweite Erklärung vom 11. 7. 1988, Flugblatt in Italienisch und Kroatisch, kopie v držení autora, místo neuvedeno (zkr. Pavlovic, *Zweite Erklärung*)
- Ranaghan, Kevin:** *Perspective*, in: *New Covenant*, April 1980, 18 (zkr. Ranaghan, *Perspective*)
- Ranaghan, Kevin:** *Catholic Pentecostals Today, Charismatic Renewal Services*, South Bend Indiana 1983 (zkr. Ranaghan, *Catholic Pentecostals*)
- Ratzinger, Joseph:** *Zur Lage des Glaubens*, Ein Gespräch mit Vittorio Messori / Joseph Ratzinger, München 1986 (zkr. Ratzinger, *Zur Lage*)
- Reimers, Adrian:** *In Jesus' Name*, in: *New Covenant*, Februar 1983, 27 (zkr. Reimers, *In Jesus'*)
- Reimers, Adrian:** *A Failed Promise*, in: *Fidelity*, Mai 1986, 36-41
- Rooney, Lucy / Faricy, Robert:** *Medjugorje Journal: Mary Speaks to the World*, Chicago 1986 (zkr. Rooney, *Medjugorje*)
- Rooney, Lucy:** *Lord Jesus, Teach Me to Pray: Seven Week Course in Personal Prayer*, Paulist P. US 1988
- Rothkranz, Johannes:** *Die Lügen von Medjugorje*, Verlag Anton A. Schmid, Verlagsprogramm Pro Fide Catholica, Durach 1991
- Rucpic, Ljudevit:** *Die Erscheinungen Unsere Lieben Frau in Medjugorje*, Jestetten 1984
- Schutz, William:** *Joy*, Grove-Press New York 1967. Dt. Ausgabe: *Freude*, Abschied von der Angst durch Psychotraining, Reinbek/Hamburg 1971 (zkr. Schutz, *Freude*)
- Schutz, William:** *Here Comes Everybody*, New York 1971 (zkr. Schutz, *Here Comes*)
- Sivric, Ivo / Belangèr, Louis Hrsg.:** *The Hidden Side of Medjugorje, A Theologian's Observations* Bd. I, Quebec 1989. Francouzské vydání: *La face cachée de Medjugorje*, Québec 1988 (zkr. Sivric, *The Hidden*)
- Starkey, Marion:** *The Devil in Massachusetts*, New York 1961 (zkr. Starkey, *The Devil*)

- Vlasic**, Tomislav: *Eine Berufung im Marianischen Jahr*, Ein Brief von P. Tomislav Vlasic OFM am Fest Mariä Verkündigung, 25. 3. 1988, Mailand 1988, Bezugsquelle: Verein Freunde von Medjugorje, I-20133 Milano, Via Nirone 9, Italy (zkr: Vlasic, *Eine Berufung*; angl. vydání: *An Appeal in the Marian Year*, Mailand 25. 3. 1988)
- Vlasic**, Tomislav: *Kronika ukazanja u Međugorje* (překl.: Dokument o období 11. 8. - 31. 12. 1981, předaný biskupovi z Mostaru)
- Vlasic**, Tomislav / **Barbaric**, Slavko: *Öffnet eure Herzen MARIA, der Königin des Friedens*, Ansprachen von P. Tomislav Vlasic und Slavko Barbaric (Ostern-Dezember 1984), Jestetten 1988, Bezugsquelle: Rosenkranz-Aktion, D-7893 Jestetten
- Vlasic**, Tomislav / **Barbaric**, Slavko: Ansprachen von P. Tomislav Vlasic und Slavko Barbaric (von Januar bis Juni 1985) Jestetten 1988, Bezugsquelle: Rosenkranz-Aktion, D-7893 Jestetten
- Zanic**, Pavao: *Die gegenwärtige (inoffizielle) Position der Diözese Mostar zu den Geschehnissen in Medjugorje*, Mostar 30. 10. 1984, in: *Medjugorje: Fakten, Dokumente, Theologie*, Veritas 1986
- Zanic**, Pavao: *Erklärung in Medjugorje vom Bischof von Mostar (Izjava mostarskog biskupa o Međugorju)* vom 25. 7. 1987, in: Sivric / Belangèr, Louis Hrg.: *The Hidden Side of Medjugorje, A Theologian's Observations Bd. I*, Quebec 1989
- Zanic**, Pavao: *Međugorje*, Mostar 1990. Zu beziehen: Setaliste JNA 18, Yu-88001 Mostar (zkr. Zanic, *Međugorje*)
- Zanic**, Pavao: *Strogo povjerljivo! Uloga Fra Tomislava Vlasića u Međugorju (Confidential: The Role of Father Tomislav Vlasic)* November 1985
- Zanic**, Pavao / **Kuharić**, Franjo: *Biskupska konferencija sastavila novu komisiju za istraživanje međugorskih događaja*, Vgl. Presseerklärung vom 9. 1. 1987, in: *Glas Koncila*, 18. 1. 1987. Vgl. Sivric, *The Hidden* 139f

Texty poselství

- 24. 6. 1981 – 28. 2. 1984** *Words from Heaven*, Messages of Our Lady from Medjugorje (s komentářem 305 stran), Birmingham, Alabama 1990. Pramen: Saint James Publishing, P.O.Box 380244 Birmingham, Alabama 35238-0244. Toto dílo je jen zdánlivě úplným vydáním všech zjevení. Chybí důležité, tedy především diskreditující texty. Zjevení ze 19. 12. 1981 – 29. 9. 1982, stranění neposlušným kaplanům. Srv. Sivric, *The Hidden* 120 ad. Zjevení z 19. 6. 1983 Ivanovi, výhrůžky biskupovi. – Srv. Sivric, *The Hidden* 130. Rovněž 2. 8. 1984 Marii Pavlovićové. Srv. Sivrić, *The Hidden* 131. Zjevení v deníku Vicky 4/5. 9. 1981 o zakrvácení kapesníku. – Srv. Sivric, *The Hidden* 95. Zjevení z 30. 6. 1981 o údajně posledních třech dnech zjevení. Srv. Sivric, *The Hidden* 65 ad.
- 1. 3. 1984 – 8. 1. 1987** vždy ve čtvrtek, v: *Monatsbotschaften der Königin des Friedens Medjugorje*, Sammelband 1, Bezugsquelle – Gebetsaktion Medjugorje, Postfach 18, A-1153 Wien.
- 25. 1. 1987 – 25. 6. 1989** vždy 25. v měsíci, v: Sammelband 2, Bezugsquelle: Gebetsaktion Medjugorje, Postfach 18, A-1153 Wien.
- od 25. 7. 1989** in: *Medjugorje*, Gebetsaktion Maria – Königin des Friedens, ab Heft Nr. 14, Erscheinungsweise: vierteljährlich. Bezugsquelle: Gebetsaktion Medjugorje, Postfach 18, A-1153 Wien.

Index

Aljustrel

Anderson, Walter Truett
Ann Arbor

Bagiackas, Joseph

Barbarić, Slavko
Basile, Diana
Bayside
Belangèr, Louis
Bertolucci, John
Bettwy, Isabel
Bijakovici
Boundary
Brooklyn
Bubalo, Janko
Buber, Martin
Burtchaell, James T.

Carter, Rosalyn

Citluk
Colfax
Colo, Jakov
Coulson, William R.
Curran, Charles
Cuvalo, Zrinko
Cyprian, sv.

Dimmesdale, Arthur

Dixon, Hepworth
Dragicas
Dragicević, Ivan
Dragicević, Mirjana
Dugandžić, Ivan

Entcounter-group

Esalen, institut

Faricy, Robert

Farrell, Gerald
Fatima
Faust, Gerry
Festinger, Leon
Fidelity
Fox, Robert
Franić, Frane
Freud, Sigmund
Fürhoff, Walter

Galot, Jean

Gobbi, Stefano
Grafenauer, Radogast

Hawthorne, Nathaniel

Henderson, Larry
Herron, Thomas
Hercegovina
Heupel, Agnes

Ivanic

Ivanković, Draga
Ivanković, Ivanka
Ivanković, Mica
Ivanković, Vicka

James, Henry

Jan XXIII.
Jan od Kříže
Jan Pavel II.
Jones, Jim
Jones, Michael
Justice, Denis
Justice, Maryann

Knox, R. Arbuthnott

Koksa, Djuro
Komarica, biskup
Kosicki, George
Kraljević, Svetozar
Križevac
Kuharić, Franjo

Laghi, Pio

Laurentin, René
Leonardo
Lewis, C. S.
Likoudis, James
Little Pebble
Ljubić, Marijan
Lourdy
Lueken, Veronica

MacNutt, Frank

Mahony, Roger
Manda (Rufina)
Martin, Jean Louis
Marx, Paul
McGrath, Marcus
McKenna, Briege

McManus, William
Messori, Vittorio
Meyers, Gabriel
Miravalle, Mark
Moreno, Jakob Levy
Mostar
Mulloy, John
Münzer, Thomas
Murphy, Michael

Necedah

New Covenant
Nolan, Denis
Notre Dame
O'Connor, Joseph
Orsolić, Marco
Osservatore Romano
Ott, Alois

Parma

Parris, Samuel
Pavich, Phillip
Pavlović, Marija
Pehar, Marijan
People of Praise
Pervan, Tomislav
Pfeiffer, Michael
Pierrepoint, Noyes
Podbrdo
Posuje
Prusina, Ivan

Ranaghan, Kevin

Ratzinger, Joseph
Reck, Bill
Reimers, Adrian
Rogers, Carl
Rooney, Lucy
Rupčić, Ljudevit

Sarajevo

Scanlan, Michael
Schutz, William
Sivrić, Ivo (také Sivric)
Sokrates
South Bend
Split
Starkey, Marion

Starnberg
Steubenville

Tardif, Emiliano

Thavis, John

Tito, Josip

Tituba

Vasilj-Gluvić, Ljubica

Vego, Ivica

Vlasić, Tomislav

Weible, Wayne

Wimber, John

Záhřeb

Zanić, Pavao

Zovko, Jozo

